

ETS/Interreg-verordening – Model voor Interreg-programma's

Bijlage bij Verordening (EU) nr. 2021/1059 (ETS-verordening)

CCI	2021TC16RFCB001																																																									
Titel	Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE)																																																									
Versie	1.10 – 3 oktober 2022																																																									
Eerste jaar	2021																																																									
Laatste jaar	2027																																																									
Subsidiabel vanaf	1 januari 2021																																																									
Subsidiabel tot	31 december 2029																																																									
Nummer besluit Commissie	C(2022) 8275 def.																																																									
Datum besluit Commissie	14 november 2022																																																									
Nummer wijzigingsbesluit programma	-																																																									
Datum inwerkingtreding wijzigingsbesluit programma	-																																																									
Onder het programma vallende NUTS-regio's	NUTS-regio's in het programmagebied: <table><tr><th rowspan="2">INTERREG TOTAAL</th><th rowspan="2">LIDSTATEN</th><th colspan="2">NUTS 2</th><th colspan="2">NUTS 3</th></tr><tr><th>NUTS-CODE</th><th>NAAM</th><th>NUTS-CODE</th><th>NAAM</th></tr><tr><td rowspan="14">TOTAAL EMR</td><td rowspan="6">BELGIË</td><td rowspan="3">BE22</td><td rowspan="3">PROVINCIE LIMBURG</td><td>BE224</td><td>ARR. HASSELT</td></tr><tr><td>BE225</td><td>ARR. MAASEIK</td></tr><tr><td>BE223</td><td>ARR. TONGEREN</td></tr><tr><td rowspan="3">BE33</td><td rowspan="3">PROVINCE DE LIÈGE</td><td>BE332</td><td>ARR. LUIK</td></tr><tr><td>BE335</td><td>ARR. VERVERS – COMMUNES FRANCOPHONES</td></tr><tr><td>BE336</td><td>BEZIRK VERVERS – DEUTSCH-SPRACHIGE GEMEINSCHAFT</td></tr><tr><td rowspan="6">DUITSLAND</td><td rowspan="4">DEA2</td><td rowspan="4">KÖLN</td><td>DEA2D</td><td>STÄDTEREGION AACHEN</td></tr><tr><td>DEA26</td><td>DÜREN</td></tr><tr><td>DEA28</td><td>EUSKIRCHEN</td></tr><tr><td>DEA29</td><td>HEINSBERG</td></tr><tr><td rowspan="2">DEB2</td><td rowspan="2">TRIER</td><td>DEB23</td><td>EIFELKREIS BITBURG-PRÜM</td></tr><tr><td>DEB24</td><td>VULKANEIFEL</td></tr><tr><td rowspan="2">NEDERLAND</td><td rowspan="2">NL42</td><td rowspan="2">PROVINCIE LIMBURG</td><td>NL422</td><td>MIDDEN-LIMBURG</td></tr><tr><td>NL423</td><td>ZUID-LIMBURG</td></tr></table>						INTERREG TOTAAL	LIDSTATEN	NUTS 2		NUTS 3		NUTS-CODE	NAAM	NUTS-CODE	NAAM	TOTAAL EMR	BELGIË	BE22	PROVINCIE LIMBURG	BE224	ARR. HASSELT	BE225	ARR. MAASEIK	BE223	ARR. TONGEREN	BE33	PROVINCE DE LIÈGE	BE332	ARR. LUIK	BE335	ARR. VERVERS – COMMUNES FRANCOPHONES	BE336	BEZIRK VERVERS – DEUTSCH-SPRACHIGE GEMEINSCHAFT	DUITSLAND	DEA2	KÖLN	DEA2D	STÄDTEREGION AACHEN	DEA26	DÜREN	DEA28	EUSKIRCHEN	DEA29	HEINSBERG	DEB2	TRIER	DEB23	EIFELKREIS BITBURG-PRÜM	DEB24	VULKANEIFEL	NEDERLAND	NL42	PROVINCIE LIMBURG	NL422	MIDDEN-LIMBURG	NL423	ZUID-LIMBURG
INTERREG TOTAAL	LIDSTATEN	NUTS 2		NUTS 3																																																						
		NUTS-CODE	NAAM	NUTS-CODE	NAAM																																																					
TOTAAL EMR	BELGIË	BE22	PROVINCIE LIMBURG	BE224	ARR. HASSELT																																																					
				BE225	ARR. MAASEIK																																																					
				BE223	ARR. TONGEREN																																																					
		BE33	PROVINCE DE LIÈGE	BE332	ARR. LUIK																																																					
				BE335	ARR. VERVERS – COMMUNES FRANCOPHONES																																																					
				BE336	BEZIRK VERVERS – DEUTSCH-SPRACHIGE GEMEINSCHAFT																																																					
	DUITSLAND	DEA2	KÖLN	DEA2D	STÄDTEREGION AACHEN																																																					
				DEA26	DÜREN																																																					
				DEA28	EUSKIRCHEN																																																					
				DEA29	HEINSBERG																																																					
		DEB2	TRIER	DEB23	EIFELKREIS BITBURG-PRÜM																																																					
				DEB24	VULKANEIFEL																																																					
	NEDERLAND	NL42	PROVINCIE LIMBURG	NL422	MIDDEN-LIMBURG																																																					
				NL423	ZUID-LIMBURG																																																					
Onderdeel	Grensoverschrijdende samenwerking (A)																																																									

1. Programmastrategie: belangrijkste ontwikkelingsuitdagingen en beleidsreacties

1.1. Programmagebied

Institutionele gebieden

De Euregio Maas-Rijn werd in 1976 opgericht en vormt één van de oudste grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden binnen de Europese Unie. In 1991 kreeg het partnerschap een juridische status door de oprichting van de Stichting Euregio Maas-Rijn, die in 2018 werd omgezet in de EGTS EMR. De EGTS EMR bestaat uit vijf regio's: de Nederlandse provincie Limburg, de Belgische provincies Limburg en Luik, de Duitstalige gemeenschap in België en de Region Aachen Zweckverband in Duitsland.

In het Interreg-programma worden deze kernregio's uitgebreid met de Eifelkreis Bitburg-Prüm en de Landkreis Vulkaneifel uit Rijnland-Palts. Deze zeven regio's vormen samen het kerngebied van het programma Interreg Maas-Rijn. De grensoverschrijdende samenwerking tussen deze regio's (inclusief de geprivilegieerde partners) heeft geleid tot nieuwe kansen, die hebben bijgedragen aan de kwaliteit van leven van de ruim vier miljoen mensen die in het gebied wonen.

Functionele gebieden

De nieuwe Interreg-periode van 2021 tot 2027 is een cruciaal moment om onze gezamenlijke kenmerken, gedeelde uitdagingen en de mogelijkheden voor de ontwikkeling van samenwerking over grenzen heen opnieuw tegen het licht te houden. Om het potentieel van de grensoverschrijdende regio's ten volle te benutten, is het essentieel dat het programma Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) niet strikt beperkt blijft tot de formele grenzen van het programma. Daarom zal een klein aantal specifieke doelstellingen zich richten op een flexibeler geografisch gebied, afhankelijk van het onderwerp.

Dit worden de **functionele gebieden** genoemd. Een functioneel gebied wordt over het algemeen gekenmerkt door onderlinge afhankelijkheid of verbanden binnen gebieden. Bij Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zijn er binnen de volgende prioriteiten functionele gebieden voorzien:

1. Een slimmer Maas-Rijn-gebied;
2. Een groener, CO₂-arm Maas-Rijn-gebied;
3. Een socialer Maas-Rijn-gebied;
4. Betere bestuurlijke samenwerking in het Maas-Rijn-gebied.

In hoofdstuk 2 staat onder de betreffende punten wat de functionele gebieden zijn en waarom dit functionele gebieden zijn.

1.2. Gezamenlijke programmastrategie: Samenvatting van de belangrijkste gezamenlijke uitdagingen, waarbij niet alleen rekening wordt gehouden met economische, sociale en territoriale ongelijkheid maar ook met gezamenlijke investeringsbehoeften, complementariteit en synergieën met andere vormen van steun, de lessen die uit het verleden zijn getrokken en macroregionale en zeegebiedstrategieën indien het programmagebied in zijn geheel of gedeeltelijk onder een of meer strategieën valt.

Belangrijkste gezamenlijke uitdagingen op basis van documenten en input van de partners

Er zijn inmiddels vijf opeenvolgende Interreg-programma's geïmplementeerd, waarmee grensoverschrijdende samenwerking een lange traditie kent in het programmagebied. Door de vele projecten die in het grensgebied zijn uitgevoerd, zijn goede, stabiele samenwerkingsstructuren ontwikkeld.

Voor de nieuwe programmaperiode van 2021 tot 2027 staat het programmagebied weer voor de uitdagende taak om de prioriteiten en doelstellingen voor de komende zeven jaar te bepalen op basis van concrete behoeften en maatschappelijke uitdagingen. Dit heeft geleid tot het formuleren van vijf grote maatschappelijke uitdagingen met een grensoverschrijdende impact op het gehele programmagebied, namelijk:

- Industriële transitie;
- Groene transformatie;
- Gezondere inwoners;
- Toerisme in een kwalitatief hoogwaardige regio;
- Wonen en werken zonder grenzen.

De programmapartners vinden het belangrijk om niets aan het toeval over te laten in het programma voor 2021-2027 en duidelijk te zijn over de maatschappelijke uitdagingen waaraan verder gewerkt moet worden binnen het programmagebied of waar meerwaarde kan worden gerealiseerd. Dergelijke maatschappelijke uitdagingen krijgen ondersteuning dankzij Interreg.

Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om uitdagingen op het gebied van klimaatadaptatie, innovatievermogen en digitalisering, of op het gebied van de kwaliteit van leven en samenwerking in het programmagebied. Er kan dan gedacht worden aan obstakels in de grensoverschrijdende arbeidsmarkt, gezondheidszorg, onderwijs, veiligheid en taalgebruik. Bij elk onderwerp is het doel om de betreffende partijen op alle niveaus samen te brengen zodat actief kan worden gezocht naar manieren om de geïdentificeerde obstakels weg te nemen of onbenut potentieel aan te boren.

Algemene uitgangspunten bij het kiezen van nieuwe prioriteiten en (specifieke) doelstellingen zijn dat deze:

- gericht zijn op het opheffen van zwakke punten en bedreigingen door de sterke punten en het potentieel van het programmagebied te ondersteunen;
- anticiperen op toekomstige grensoverschrijdende uitdagingen;
- daadwerkelijk een oplossing bieden voor de maatschappelijke uitdagingen in het programmagebied;
- zijn afgestemd op de behoeften van de partijen en de inwoners van het programmagebied;
- ervoor zorgen dat veel partijen, waaronder nieuwe, gaan bijdragen aan grensoverschrijdende samenwerking en dat deze betrokken worden bij de uitvoering van het programma;

- rekening houden met de bevindingen en aanbevelingen in externe bronnen, zoals de landspecifieke aanbevelingen voor België, Duitsland en Nederland en de Border Orientation Paper EMR van de Europese Commissie en verder de sociaal-economische analyse en SWOT-analyse;
- gebaseerd zijn op de inzichten van de programmapartners, overheid en bedrijfsleven die naar voren zijn gekomen tijdens een iteratief proces.

Dit programma voor 2021-2027 vormt de vertaling van de Europese doelstellingen naar de specifieke uitdagingen binnen het programmagebied. De gezamenlijke missie van de partners is om in de komende zeven jaar belangrijke doelen te realiseren in het programmagebied en het programmagebied gezamenlijk te begeleiden bij de grensoverschrijdende ontwikkeling tot een van de meest intelligente, duurzame en inclusieve succesregio's in Europa.

Hieronder staat de route die moet leiden tot de gezamenlijke ontwikkelingsstrategie.

(i) Economische, sociale en territoriale ongelijkheid

Het programmagebied is in veel opzichten een gebied met veel grensoverschrijdende relaties en interacties. Daarnaast is het een internationaal gerichte regio met veel mogelijkheden om zich te ontwikkelen tot een toonaangevende kenniseconomie, onder andere vanwege de aanwezigheid van vier gerenommeerde universiteiten, verschillende hogescholen, academische ziekenhuizen, toonaangevende kennis- en onderzoeksinstituten, campussen en een breed scala aan relevante economische sectoren. Het innovatiegebied waarin het programmagebied ligt, is zelfs nog groter en omvat ook de driehoek Eindhoven-Leuven-Aken (ELA), een technologische topregio op Europees niveau met toonaangevende kennis op het gebied van gezondheid en life sciences, fotonica, biobased materialen en chemische technologie. Deze 'kennisfabrieken en boosters' spelen een sleutelrol in het ondernemingsklimaat en de economische ontwikkeling van de regio.

In het algemeen doet het programmagebied het buitengewoon goed wat betreft (openbare of niet-openbare) publicaties en investeringen in R&D. Wat de R&D-intensiteit betreft (waarbij R&D wordt gemeten als percentage van het BBP op NUTS-2-niveau), ligt het programmagebied boven het EU-gemiddelde (Border Orientation Paper EMR, Europese Commissie). De regio scoort echter aanzienlijk minder goed op het gebied van toepassingen – kennisvalorisatie dus. De grensoverschrijdende uitdaging is in dit geval om ervoor te zorgen dat **MKB, start-ups en scale-ups innovatieactiviteiten beter oppakken en op de markt brengen**. In het algemeen is het aantal ondernemingen en start-ups in het programmagebied in de afgelopen jaren gestegen, voornamelijk als gevolg van de economische groei. De sectorale structuur in de verschillende partnerregio's is redelijk vergelijkbaar, met als dominante sectoren groothandel en retail, maakindustrie, professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten, financiële dienstverlening en assurantiewezen. Het ondernemingsklimaat wordt gekenmerkt door een innovatieve, stabiele en gezonde economische situatie met een lage werkloosheid.

Wat echter opvalt is dat **sectoren als ICT en zakelijke dienstverlening ondervertegenwoordigd zijn**. Dit zijn juist sectoren die in stedelijke gebieden in de afgelopen jaren de sterkste productiviteitsgroei hebben doorgemaakt. Er wordt verwacht dat ICT en zakelijke dienstverlening een belangrijke groeimotor zullen blijven. Voor het programmagebied is het daarom essentieel om niet de boot te missen. Daarvoor is een toekomstgerichte digitale economie nodig waarin veel banen kunnen worden gecreëerd en de productiviteit kan worden verbeterd.

In de huidige coronacrisis is duidelijk geworden dat een goede economische positie ook heel snel kan verdampen, met als gevolg een stijging van de werkloosheid een toenemend aantal faillissementen. Hierdoor staat het programmagebied voor de grote uitdaging om de **economie weer aan te zwengelen** en **nieuwe bedrijfsmodellen te ontwikkelen** zodat er weer groei wordt gerealiseerd. Daarbij willen we aandacht besteden aan specifieke sectoren die hard getroffen zijn, zoals de creatieve en culturele sector, zolang er een duidelijke samenhang bestaat met de doelstellingen van het programma.

In deze context heeft het programmagebied veel potentieel en een uitgebreid netwerk van bedrijven en kennisinstituten die, samen met hun spin-offs en spin-outs, voorop lopen op het gebied van innovatie. Bovendien biedt de sterke industriële basis, met de ondersteunende dienstverlenende bedrijven en onderzoeksinstituten een geweldige kans om de huidige industrieën te ontwikkelen tot Industry 4.0-bedrijven.

Verder heeft het gebied een **sterke logistieke infrastructuur**, met (vracht)luchthavens en multimodale havens en terminals. Dit ondersteunt de sterke industriële basis van de regio, doordat de vervaardigde producten snel en doeltreffend kunnen worden gedistribueerd.

Behalve deze kenmerken deelt de regio een sterke historische en culturele gemeenschappelijke basis. Het programmagebied wordt gekenmerkt door een bijzondere, interessante combinatie van stedelijke en landelijke gebieden, hetgeen de regio zeer aantrekkelijk maakt voor mensen en bedrijven. In de welzijnsindex van de OESO van 2016 scoort het Maas-Rijn-gebied vooral hoger dan gemiddeld op het gebied van veiligheid, maatschappelijke betrokkenheid, gemeenschapsgevoel en levensgeluk. Hieruit blijkt dat de regio een **prettige leefomgeving** biedt voor zijn inwoners. Ook maakt dit de regio aantrekkelijk voor toeristen en dagjesmensen. Door middel van grensoverschrijdende samenwerking kan het gebied worden ontwikkeld tot een toonaangevende kennis economie en kan het bovendien als geheel toegankelijker worden gemaakt.

Het Maas-Rijn-gebied is een regio met veel sterke punten en een prettige leefomgeving, maar tegelijkertijd wordt deze gekenmerkt door een aantal ongelijkheden en zal men in de toekomst te maken krijgen met verschillende uitdagingen. Vanuit economisch oogpunt kan het BBP per hoofd dienst doen als een inzichtelijke indicator van de levensstandaard. Hoewel het BBP per hoofd in het programmagebied toeneemt, **verliest het zijn comparatieve voordeel** ten opzichte van de EU-27. Dit komt doordat de gemiddelde productiviteitsgroei in de EU-27 relatief hoger was dan in het programmagebied. De regionale partners worden hierdoor gesterkt in hun ambitie om de ontwikkeling van een internationaal georiënteerd Maas-Rijn-gebied tot een **toonaangevende innovatieregio** door te zetten. Dit moet worden bereikt door extra concurrentievermogen, productiviteit en economische groei te stimuleren waarvan alle sectoren, ondernemingen en inkomensklassen kunnen profiteren.

Een cruciaal aspect binnen deze gezamenlijke uitdaging is de aanpak van de gevolgen van een **vergrijzende bevolking** voor de arbeidsmarkt binnen het gehele programmagebied. De potentiële beroepsbevolking krimpt, terwijl het aantal gepensioneerden nog sneller toeneemt. De snelle afname van de potentiële beroepsbevolking en het verlies van ervaren krachten zal in de nabije toekomst een groot probleem gaan opleveren voor werkgevers. Het is dus essentieel om **getalenteerde mensen te behouden en te inspireren** om toekomstige economische groei mogelijk te maken en de werkgelegenheidsstructuur gezond te houden. Een belangrijk onderdeel van de oplossing is om bestaande grensoverschrijdende uitwisselingen op verschillende manieren te versnellen om de **grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit te**

stimuleren in het programmagebied en daarbuiten. Verder moet er overal in het programmagebied meer en gericht worden geïnvesteerd in onderwijssystemen en **een leven lang leren**.

Wat betreft **mobiliteit** is het programmagebied per auto goed bereikbaar. Met de auto bedraagt de reistijd naar de meest naburige steden meestal rond de 30 tot 45 minuten. Aan het openbaar vervoer kan echter nog veel worden verbeterd. Binnen elk land is het openbaar vervoer weliswaar goed georganiseerd, maar grensoverschrijdend reizen kost te veel tijd. Het duurt bijvoorbeeld twee uur om met de bus van Hasselt naar Aken te reizen, terwijl deze reis met de auto minder dan een uur duurt. De ontwikkeling van grensoverschrijdend openbaar vervoer binnen de regio wordt gehinderd door verschillen in de technische, politieke en administratieve inrichting van het openbaar vervoer. Het gebrek aan toegankelijk openbaar vervoer over de grenzen heen zet een rem op de economische groei en sociale cohesie en toont aan dat de grenzen tussen de lidstaten in de praktijk nog steeds bestaan. Binnen het programmagebied wil men dan ook blijven investeren in een betere coördinatie van grensoverschrijdend openbaar vervoer en het stroomlijnen van het ticketverkoopsysteem.

Op het gebied van hernieuwbare energie en broeikasgassen blijven Duitsland, België en Nederland alle drie achter ten opzichte van de EU-27 als het gaat om de gemiddelde uitstoot. In de drie landen neemt het aandeel van hernieuwbare energie echter wel toe en worden er minder broeikasgassen uitgestoten. Er moet nog veel gebeuren om te voldoen aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Met name in de grensregio hebben gebieden en lokale gemeenschappen te lijden onder het bestaan van de grens en worden mogelijke grensoverschrijdende synergieën niet optimaal benut. Een van de grootste grensoverschrijdende uitdagingen bij het versnellen van de energietransitie op regionale schaal is dat de interconnectie van de regionale/nationale elektriciteitsnetten moet worden verbeterd teneinde de continuïteit van de energievoorziening te verbeteren en ervoor te zorgen dat het aandeel hernieuwbare energie in de energiemarkten toeneemt. Meer grensoverschrijdende energietransmissie leidt niet alleen tot een efficiënter energiesysteem, maar het verlaagt ook de totale systeemkosten en CO₂-uitstoot. Dit gaat hand in hand met **energie-efficiëntie** en een betere **hulpbronnefficiëntie** als stimulans voor economische groei, en meer in het algemeen voor het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Een gerichtere grensoverschrijdende samenwerking op dit gebied is essentieel om duurzame economische groei mogelijk te maken. De aanzienlijke onderzoekscapaciteit en het innovatievermogen in de regio op het gebied van hernieuwbare energie bieden vele mogelijkheden om nieuwe marktniches te ontsluiten en te benutten door betere samenwerking en grensoverschrijdende investeringen.

Verder hebben gemeentes in de gehele regio in toenemende mate te maken met risico's en gevolgen van gebeurtenissen als gevolg van klimaatverandering. Het programmagebied is een dichtbevolkt gebied met kritische infrastructuur, zoals transportnetwerken, elektriciteitsnetten, watervoorziening en een aanzienlijk gebouwenbestand. Hierdoor is de regio kwetsbaar voor extreme weersomstandigheden, omdat die bovenop de vele reeds bestaande risico's komen en zorgen voor wisselwerkingen. Om die reden zijn er nieuwe grensoverschrijdende strategieën nodig met kostenefficiënte maatregelen voor **klimaatadaptatie en rampenrisicobeperking** om toekomstige klimatarisico's te kunnen beheersen en de **weerbaarheid tegen rampen te vergroten**.

(ii) Gezamenlijke investeringsbehoeften en complementariteit Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) met andere vormen van steun

De programmapartners hebben de ambitie om de toonaangevende kennis- en innovatiepositie van de regio te versterken met als doel maatschappelijke, economische en milieu-impact te genereren. Rekening houdend met de bepalingen van de Europese verordeningen en de doelstellingen van de partners, heeft

de Werkgroep 2021-2027 de nieuwe programmaperiode Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) 2021-2027 zorgvuldig voorbereid, waarbij ook externe belanghebbenden, thematische en inhoudelijke deskundigen en het grote publiek werden betrokken. De belangrijkste voorbereidingsstappen worden besproken in hoofdstuk 4.

Zowel de partners als de externe belanghebbenden spraken de wens uit om de strategische doelstellingen voor het Interreg-programma Maas-Rijn (NL-BE-DE) te concentreren rond een beperkt aantal maatschappelijke uitdagingen in het grensgebied. Daarbinnen ontstaat dan ruimte voor een multisectorale aanpak waarbij de focus ligt op de kernsectoren van het gebied. Deze belangrijke maatschappelijke uitdagingen vormen dus het profiel, de ambitie en het verhaal van het Interreg-programma Maas-Rijn (NL-BE-DE) naar de buitenwereld toe.

De Werkgroep 2021-2027 heeft het ontwerpprogramma vervolgens stapsgewijs verder uitgewerkt en ontwikkeld door de formulering van de grote maatschappelijke uitdagingen voor het programmagebied uitgebreider te bespreken, ook met het doel om het aantal specifieke doelstellingen verder te rationaliseren.

Uiteindelijk heeft dit geleid tot de selectie van **vijf grote maatschappelijke uitdagingen** met een grensoverschrijdende impact op het gehele programmagebied. Deze selectie biedt een leidraad voor de toekenning van middelen uit het Interreg-programma Maas-Rijn (NL-BE-DE).

- Industriële transitie;
- Groene transformatie;
- Gezondere inwoners;
- Toerisme in een kwalitatief hoogwaardige regio;
- Wonen en werken zonder grenzen.

Hieronder volgt een verdere uitwerking van deze vijf grote maatschappelijke uitdagingen. De genoemde voorbeelden zijn niet uitputtend en zijn slechts een illustratie van de gezamenlijke investeringsbehoeften.

Industriële transitie

Het proces van industriële transitie levert enorme uitdagingen op voor het programmagebied, maar biedt tegelijkertijd fantastische kansen om economisch te excelleren. Om het hoofd te bieden aan deze uitdagingen en de kansen te grijpen zijn aanzienlijke investeringen nodig in geavanceerde technologieën en diensten, de vaardigheden en talenten van mensen en onderzoek en innovatie.

Bevorderen van Industry 4.0 en sleuteltechnologieën ter ondersteuning van de industriële transitie van de economie

De ontwikkeling en implementatie van Industry 4.0¹ en sleuteltechnologieën² bieden enorm veel groeipotentieel voor bedrijven in het programmagebied. Tegelijkertijd hebben deze industriële ontwikkelingen een impact op de economie als geheel omdat ze alle sectoren in meer of mindere mate dwingen om hun processen en methodologieën anders en slimmer vorm te geven, met eco-innovatie als

¹ Industry 4.0 is de doorlopende automatisering van traditionele productiemethoden en industriële praktijken met behulp van moderne slimme technologie.

² Sleuteltechnologieën zijn bepaalde technologieën waarmee Europese bedrijfstakken concurrerend kunnen blijven en nieuwe markten kunnen aanboren.

uitgangspunt. Het spreekt voor zich dat bedrijven binnen het programmagebied veel te maken hebben met deze uitdagingen. Voor de effectieve ontwikkeling en implementatie van geavanceerde technologieën zijn lange R&D-processen en aanzienlijke investeringen nodig. Anders gezegd, er is 'geduldig geld' en een langdurige inspanning nodig, waarbij veel risico's komen kijken. Om die reden willen de programmapartners investeren in het stimuleren van digitale technologie en sleuteltechnologieën en de integratie van fysieke en digitale systemen. Sleuteltechnologieën zoals geavanceerde productiemethoden, industriële data, automatisering/robotica, 3D-printen, het internet der dingen, blockchain-technologieën, kunstmatige intelligentie, batterijtechnologie, groene waterstof, fotonica, biotech, nanotech en nano-elektronica, kwantumtechnologie, iNew-materialen, innovatieve chemische en procestechnologie bieden een scala aan mogelijkheden die het programmagebied in staat zullen te stellen om een toonaangevende positie te verwerven in de opkomende markten voor de producten en diensten van de toekomst. De toepassing en valorisatie van deze sleuteltechnologieën leiden tot nieuwe kansen voor bedrijven binnen het gehele programmagebied en verbeteren hun concurrentievoordeel om geavanceerde technologieën of innovatieve zakelijke modellen volledig te benutten.

Geavanceerde technologieën en innovatieve bedrijven maken de weg vrij voor een groenere economie

Om de industriële basis van het programmagebied te moderniseren is het essentieel om de onderzoeks- en innovatiecapaciteit te vergroten en meer gebruik te maken van geavanceerde technologieën. Tegelijkertijd biedt deze industriële transitie de ruimte om productieprocessen, producten en diensten op een groenere manier te organiseren en vorm te geven door middel van het terugdringen van de CO₂-uitstoot en bescherming van het milieu. Omdat de industriële transitie de ontwikkeling en implementatie van sleuteltechnologieën stimuleert, leidt deze als vanzelf tot een toegenomen gebruik van hernieuwbare energie en vergroening van productieprocessen. Het programmagebied heeft sterke regionale clusters op de gebieden accutechnologie, geïntegreerde zonne-energie, groene waterstof, koolstofarme synthetische brandstoffen, slimme netwerken, overstap naar elektriciteit door industrie en warmte- en opslagoplossingen. Bedrijven die werken aan oplossingen voor hernieuwbare energie moeten hun eigen sterke punten inzetten in combinatie met grensoverschrijdende innovatiecapaciteit. Hierdoor zullen nieuwe ondernemingskansen ontstaan voor duurzame economische groei. Daarnaast zal dit bijdragen aan het vergroten van het aandeel van hernieuwbare energie en de vermindering van het aandeel broeikasgassen in het programmagebied.

Impact op de arbeidsmarkt, onderwijs en een leven lang leren

De industriële transitie en veranderende samenstelling van de bevolking gaan ongetwijfeld gevolgen hebben voor hoe mensen wonen en werken in het programmagebied. De arbeidsmarkt wordt hierdoor dynamischer en er ontstaan meer diverse vormen van werk en nieuwe banen waarvoor nieuwe vaardigheden nodig zijn. Oftewel, innovatie en industriële transitie leiden niet tot minder banen, maar tot nieuwe vormen van werkgelegenheid. Om te voorkomen dat de kwalificaties van werknemers niet aansluiten op de behoeften van werkgevers, moet er meer worden gedaan om het verwerven, ontwikkelen en gebruiken van nieuwe vaardigheden (kennis, talent en kwaliteiten) te stimuleren. De uitdaging voor de toekomst om het programmagebied voor te bereiden op een meer flexibele arbeidsmarkt met gelijke kansen, is om het aanbod aan vaardigheden aan te passen aan de vraag. Bovendien heeft het programmagebied een groot potentieel als het gaat om grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit. Dit kan gunstig zijn voor het vervullen van moeilijk vervulbare vacatures, het verminderen van de werkloosheid en slechte aansluiting van vaardigheden en het behouden van getalenteerde mensen op de lange termijn.

Aan de kant van de vraag vindt er een snelle verschuiving plaats wat betreft de gewenste vaardigheden. Ondernemingen, met name in het MKB, hebben moeite om het juiste talent te vinden. Voor de industrie is het essentieel dat er nieuwe vormen van onderwijs worden ondersteund nu de concurrentie om met name technisch talent in de komende jaren steeds heviger wordt. De opleiding en training van voldoende opgeleid technisch personeel is daarom van cruciaal belang voor het slagen van de industriële transitie. Wat betreft het aanbod moeten kennis- en opleidingsinstituten de verantwoordelijkheid op zich nemen om hun lesprogramma's te moderniseren en af te stemmen op de behoeften van de industrie. Het aanpassen van lesprogramma's is een flinke uitdaging, waarbij complexe besluitvormingsprocessen en verschillende administratieve hindernissen komen kijken in het programmeergebied. Voor het nieuwe industriële tijdperk is het in het kader van Industry 4.0 essentieel dat kennis- en opleidingsinstituten en de industrie nauw samenwerken om de leerervaringen van personen en groepen in een nieuwe vorm te gieten. Ook moeten aan de vraagkant werknemers zelf de verantwoordelijkheid nemen voor hun leertraject en moeten ze worden aangemoedigd om het concept van 'een leven lang leren' te omarmen.

Groene transformatie

Sinds het Klimaatakkoord van Parijs en de Green Deal maakt Europa steeds meer werk van de transitie naar een groene maatschappij en economie, waardoor banen en maatschappelijke voordelen worden gecreëerd en essentiële hulpbronnen worden beschermd. Er is echter geen 'one-size-fits-all'-benadering om groenere groei aan te moedigen. Daarom is voor het programmeergebied een aanpak op maat nodig om hernieuwbare energie te stimuleren, de risico's als gevolg van klimaatverandering te mitigeren, de invoering van circulaire concepten te bespoedigen en een 'groenere' arbeidsmarkt en opleidingen te stimuleren.

Het aandeel van duurzame en schone energie vergroten

Onder de programmapartners is er brede steun voor het gebruik van hernieuwbare en schone energie, die elektriciteit of warmte oplevert zonder dat er CO₂ wordt uitgestoten. Groene ondernemers en gemeenschappen die hernieuwbare energie gebruiken, moeten een sleutelrol spelen in de transitie naar een groene maatschappij. Deze groepen zetten inwoners, (maatschappelijke) ondernemers, overheden en maatschappelijke organisaties aan om een directe bijdrage te leveren aan de energietransitie door gezamenlijk te investeren in hernieuwbare energie en deze te produceren, verkopen en distribueren. Behalve het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen zijn er nog veel andere voordelen voor de maatschappij en economie van het programmeergebied, waaronder economische ontwikkeling, het ontstaan van nieuwe banen, goedkopere energie, levering van een groter deel van de eigen energietoevoer binnen het programmeergebied, maatschappelijke cohesie en energieleveringszekerheid. Om in het programmeergebied een volledig groene maatschappij te realiseren, moet het grensgebied het ontstaan van energiegemeenschappen steunen door financiering, expertise en advies te bieden en ervoor te zorgen dat kwesties op het gebied van wet- en regelgeving eenvoudig te begrijpen en af te handelen zijn. Bovendien beschikt het programmeergebied over unieke mogelijkheden om op grensoverschrijdende schaal aanzienlijke vooruitgang te boeken op innovatiegebieden, zoals energieopslag en slimme netwerken.

Klimaatverandering en circulaire economie

Klimaatverandering en de beperkte beschikbaarheid van natuurlijke hulpbronnen vormen nieuwe uitdagingen voor het programmeergebied. Als dichtbevolkt gebied met kritische infrastructuur is het programmeergebied zeer kwetsbaar voor extreme weersomstandigheden, zoals de recente overstromingen in de zomer van 2021 op dramatische wijze hebben aangetoond. Als gevolg van hevige en langdurige regenval traden beken en rivieren in een groot deel van het programmeergebied buiten hun oevers, met

enorm persoonlijk leed en materiële schade tot gevolg. Als gevolg van de klimaatverandering zullen zich in het stroomgebied van de Rijn en de Maas naar verwachting vaker overstromingen en droogtes voordoen. Van een aantal gebieden is vastgesteld dat er sprake is van een potentieel significant overstromingsrisico. Met name in het kader van het project FLOOD-WISE (gefinancierd in het kader van Interreg IV-C) zijn de risicogebieden in het grensgebied van Duitsland en Nederland in kaart gebracht. Bovendien heeft onderzoek van de RWTH Aachen aangetoond dat de drie landen (België, Nederland en Duitsland) duidelijke discrepanties vertonen wat betreft ruimtegebruik, waterbeheer en de evolutie van het cultuurlandschap. Er is meer grensoverschrijdende samenwerking en afstemming nodig ten behoeve van structurele beschermingsmaatregelen tegen overstromingen. Tegelijkertijd moet het water beter worden opgevangen en opgeslagen, zodat in tijden van droogte meer water beschikbaar is voor het beregenen van gewassen en het op peil houden van het grondwater.

De effecten van de klimaatverandering variëren van een toename van extreme weersomstandigheden en overstromingen tot temperatuurstijging, problemen op het gebied van volksgezondheid, gevolgen voor de natuur en bossen, en het effect van invasieve soorten die zich in het programmegebied vestigen als gevolg van de temperatuurstijging. Welke effecten specifieke stedelijke en plattelandsgebieden precies zullen ondervinden, hangt af van de daadwerkelijke impact van klimaatverandering – die zal van plaats tot plaats variëren. De aanpak van de klimaatverandering kan uiteenlopen van zeer technische en middelenintensieve oplossingen tot eenvoudige en relatief goedkope oplossingen.

Klimaatverandering is per definitie grensoverschrijdend, aangezien de gevolgen van klimaatverandering niet ophouden bij door mensen bepaalde grenzen. Een plaatselijke, regionale of zelfs nationale aanpak van dit probleem is dus niet mogelijk. Tot nu toe waren oplossingen voor klimaatadaptatie echter voornamelijk een binnenlandse verantwoordelijkheid. De programmapartners zijn vastbesloten om deze diep gewortelde houding om te zetten in een effectievere gezamenlijke aanpak voor klimaatadaptatie. Met andere woorden, ambitieus en meer proactief ingrijpen op het niveau van het programmegebied is zeker gerechtvaardigd. Hoewel de uitdagingen op het gebied van klimaatadaptatie vaak lokaal en specifiek zijn, kunnen oplossingen vaak prima op grensoverschrijdende schaal worden toegepast.

Hetzelfde geldt voor de circulaire economie. De vraag is hoe we onze economie kunnen omvormen tot een circulaire economie en onze energieopwekking duurzamer kunnen maken. We zullen moeten leren hoe we natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen steeds opnieuw kunnen hergebruiken en de productie van afval kunnen terugdringen tot dit nauwelijks of niet meer bestaat. Het belangrijkste component van een circulaire economie bestaat uit het opzetten van grensoverschrijdende partnerschappen voor industriële symbiose op een (Eu)regionale schaal om de economische ontwikkeling te stimuleren en de milieuvoordelen voor bedrijven te vergroten. De aanwezigheid in het programmegebied van grote, toonaangevende bedrijven binnen hun sector, met aanzienlijke grondstofstromen, met wijdvertakte clusters van toeleveranciers in de buurt, hun spin-offs en spin-outs, alsmede van vooraanstaande kennisinstellingen, biedt veel potentieel om te werken volgens de nieuwe uitgangspunten van de circulaire economie. Door de toepassing van de beste beschikbare technologie en de benutting van ongebruikte of overgebleven middelen van andere productielijnen ontstaan er wederzijdse economische en maatschappelijke voordelen en milieuvoordelen voor alle betrokken partijen en de samenleving. De grensoverschrijdende uitdaging is in dit geval ervoor te zorgen dat de innovatieactiviteiten versneld door de markt worden opgepakt. Om ervoor te zorgen dat waarde wordt gemaximaliseerd en afval wordt verminderd door middel van een beter ontwerp van materialen, producten, systemen en bedrijfsmodellen, is het noodzakelijk dat er in de regionale industrie en samenleving circulaire economische uitgangspunten worden toegepast.

Een betere aansluiting tussen de vraag naar groene arbeid en het opleidingsaanbod

Toenemende investeringen in de energietransitie zullen samengaan met een substantiële verschuiving in de vraag naar arbeid binnen het programmagebied. Volgens het onderzoeksverslag van het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek, getiteld 'Employment in the Energy Sector – Status Report 2020' zijn de sectoren die de gevolgen van de groene transitie ondervinden waar het werkgelegenheid betreft onder meer de bouw, de productie van elektrische machines, de winning van kritieke metalen, de productie van hernieuwbare energie, de teelt van biomassagewassen, vervoer en diensten. Dat betekent dat zowel in de duurzame sector als in de circulaire economie nieuwe, 'groene' banen worden gecreëerd. Sommige bestaande banen veranderen inhoudelijk, waardoor mensen nieuwe vaardigheden moeten aanleren. Om de economische kansen te grijpen die door de energietransitie ontstaan in het programmagebied en het mogelijk te maken om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen van Europa, is het essentieel dat het programmagebied vooruitloopt op de veranderende behoeften van de arbeidsmarkt. De rol van opleiding, training en een leven lang leren moet opnieuw worden gedefinieerd om te kunnen inspelen op de transitie naar een groene maatschappij en economie. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, is een geïntegreerde aanpak nodig voor de arbeidsmarkt en educatie, waarbij bedrijven, werknemers, opleidings- en trainingsinstituten en overheidsinstanties verantwoordelijkheid dragen bij het opbouwen van een duurzame economie met toekomstbestendige banen en educatie, waarvan meer mensen in het programmagebied zullen profiteren.

Gezondere inwoners

Inwoners van het programmagebied zijn gemiddeld minder gezond dan in andere Europese regio's. Hoewel de levensverwachting van de inwoners hier bij de geboorte 81 jaar bedraagt (Curvers et al., TSG Magazine for Health Sciences, 2019), hetgeen overeenkomt met het gemiddelde van de EU-27 in 2018 (Eurostat, Health statistics on regional level, 2021), wijzen andere indicatoren – zoals het sterftecijfer als gevolg van bepaalde ziekten en de obesitascijfers – erop dat er ruimte is voor gezondheidsverbetering van de gemiddelde inwoner van het programmagebied. De goede kwaliteit van de gezondheidszorg in het programmagebied kan ook een verklaring zijn voor het feit dat, ondanks de onderliggende problemen, de levensverwachting weliswaar op het EU-gemiddelde ligt, maar dat tegelijkertijd sprake is van gezondheidsproblemen. Het is van het grootste belang dat er wordt gewerkt aan de gezondheid van de inwoners en dat het gezondheidsniveau weer op het Europese gemiddelde komt, of liefst zelfs erboven. Om huidige en toekomstige gezondheidsvraagstukken aan te pakken en gezamenlijk innovatieve gezondheidsoplossingen te ontwikkelen, is grensoverschrijdende samenwerking essentieel. Hiervoor is een veelzijdige aanpak nodig om de toepassing van gezondheidsinnovaties te stimuleren, de arbeidsmarkt en onderwijs voor de zorgsector beter op te zetten en de toegankelijkheid van grensoverschrijdende gezondheidsdiensten te verbeteren.

Nieuwe samenwerkingsverbanden om gezondheidsinnovaties en -ondernemers te ondersteunen

Als antwoord op de stijgende kosten van gezondheidszorg, de afnemende beschikbare middelen en de inefficiëntie die de Europese gezondheidszorg kenmerkt, wordt overal in Europa gewerkt aan de ontwikkeling van innovatieve technologieën. Volgens cijfers van de Europese Investeringsbank biedt de gezondheidszorg werk aan 8% van de werkzame beroepsbevolking in de EU en is de sector verantwoordelijk voor 10% van het BBP, waarmee deze een belangrijke rol speelt in de economie van de EU. Omdat het programmagebied een sterke kennisinfrastructuur heeft op het gebied van gezondheidszorg en life sciences, is het programmagebied bijzonder goed toegerust om nieuwe oplossingen aan te dragen op het gebied van life sciences, gezondheid, therapeutische en diagnostische

mogelijkheden en medische hulpmiddelen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan beeldvormingsapparatuur op zakformaat, regeneratieve en gepersonaliseerde geneeskunde, virtual reality om de revalidatie te bespoedigen en kunstmatige intelligentie voor het detecteren van longtumoren. De valorisatie en verspreiding van deze kennis vormen echter nog steeds een probleem in het programmagebied. Een aantal beperkende factoren zijn de vaak zeer lange productcycli, de starre wet- en regelgeving en prijsfluctuaties. De programmapartners zijn daarom vastbesloten om nieuwe grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden voor nieuwe technologieën, managementmodellen en verdere digitalisering in de gezondheidszorg te ondersteunen. Dit brengt grote voordelen met zich mee voor patiënten en maakt voor universele toegang tot hoogwaardige en betaalbare gezondheidsdiensten in het programmagebied mogelijk.

Stimuleren van grensoverschrijdende coördinatie en doorlopend leren binnen de gezondheidszorg

In het grensgebied levert de arbeidsmarkt specifieke uitdagingen op voor de zorgsector. Door problemen met diploma's en certificering van kwalificaties kan zorgpersoneel uit het ene land niet zomaar in een ander land werken. Er is betere grensoverschrijdende samenwerking en planning nodig om een efficiënter gezondheidszorgsysteem op te zetten in het programmagebied zodat de gezondheid van de inwoners kan worden verbeterd. Daarnaast is het verzorgen van hoogwaardige opleidingen, trainingen en een leven lang leren een specifieke uitdaging in de zorgsector in het grensgebied. Door voortschrijdende inzichten op het gebied van geneeskunde, toegenomen kennis, nieuwe behandelingen en veranderende overheidsrichtlijnen en zorg- en behandelmodellen zijn de zorg en behandelingen steeds aan verandering onderhevig. Doorlopend leren, onderwijs en een leven lang leren zijn in de gezondheidszorg niet een kwestie van keuze. Integendeel: zorgprofessionals moeten hun kennis blijven bijhouden met betrekking tot alle ontwikkelingen en behandelingen en daarbij tevens veilige, effectieve patiëntenzorg blijven bieden, ook na de coronacrisis. Sterker nog, een leven lang leren in de gezondheidszorg leidt uiteindelijk tot voordelen en welzijn voor iedereen in de samenleving. De programmapartners zijn ervan overtuigd dat meer grensoverschrijdende samenwerking tussen scholen en universiteiten bijdraagt aan een continue, verdere kennisontwikkeling van onze toekomstige zorgprofessionals.

Toegang tot kwalitatieve, duurzame en betaalbare gezondheidszorg

Onze zorgstelsels staan onder druk. Europa en met name het programmagebied hebben te maken met een vergrijzende bevolking en een toenemende vraag naar zorg, die overigens ook voortkomt uit niet-demografische factoren zoals het beschikbaar komen van nieuwe en vaak dure behandelingen. Daarnaast hebben veel mensen moeite met de snelle veranderingen in de maatschappij, waardoor ze last krijgen van cognitieve overbelasting. Psychische problemen leiden tot een grotere vraag naar geestelijke gezondheidszorg en dus hogere kosten voor de maatschappij. Daarnaast zetten onverwachte externe factoren, zoals de snelle verspreiding van COVID-19, onze zorgsystemen nog verder onder druk en wordt duidelijk hoe kwetsbaar de sector is en tegelijkertijd hoe afhankelijk we zijn van goede zorg. Tegen een achtergrond van een toenemende vraag naar zorg en overheidsbegrotingen die vaak onder druk staan, is het een uitdaging om universele en snelle toegang tot gezondheidszorg van hoge kwaliteit mogelijk te maken, waarbij de zorg ook in de toekomst betaalbaar moet blijven. Deze uitdaging vereist dat de efficiëntie en effectiviteit van de zorgstelsels binnen het programmagebied worden verbeterd en dat er naar nieuwe manieren wordt gezocht om ziekten te voorkomen en te genezen.

Toerisme in een kwalitatief hoogwaardige regio

Het programmagebied combineert mooie landschappen met een sterk cultureel erfgoed. Op basis van deze belangrijke kwaliteiten beschikt het programmagebied over een redelijk goed ontwikkeld en divers recreatie- en vrijetijdsaanbod. De regio is ook populair bij toeristen en dagjesmensen van buiten de regio.

De meeste verplaatsingen en uitgaven voor recreatie zijn echter afkomstig van inwoners uit het programmagebied zelf, die graag genieten van de kwaliteit van leven die het gebied biedt. Vooral grensoverschrijdend dagtoerisme en winkeltoerisme zijn goed ontwikkeld. De sector toerisme en recreatie in de engste zin vormt ongeveer 5% van de totale werkgelegenheid in het programmagebied (Eurostat, 2018). Indien de indirecte werkgelegenheidseffecten voor sectoren die voordeel hebben van het toerisme, zoals retail, dienstverlening, transport, logistiek en bouw, worden meegenomen, loopt het aandeel van de recreatiesector in de dubbele cijfers. Daaruit blijkt dat toerisme in het programmagebied strategisch belangrijk is voor de economie en het vermogen om sociaal-economische problemen aan te pakken, waaronder het bieden van werkgelegenheid.

Als tegenreactie op de globalisering van het toerisme is een groeiende beweging ontstaan die de aandacht vestigt op het terugdringen van de effecten ervan op duurzaamheid en het milieu, in de vorm van uitstoot en andere schadelijke effecten. Hierdoor neemt de belangstelling voor toeristische activiteiten in de eigen regio toe. De huidige coronacrisis vormde daarnaast nog een extra stimulans om tijd door te brengen in de eigen regio. Gelukkig heeft het programmagebied nog voldoende groeipotentieel op het gebied van toerisme.

De uitdaging voor de toeristische sector in het programmagebied is om een kwalitatief hoogstaand en divers aanbod te (blijven) bieden. Dit betekent dat het belangrijk is om te blijven investeren in innovatie en duurzaamheid van het beschikbare aanbod, zowel in de breedte als in de diepte. Vanuit economisch oogpunt is het de uitdaging om bezoekers en vakantiegangers die naar de regio komen, te verleiden om meer te besteden tijdens hun verblijf, zodat in de regio een grotere meerwaarde kan worden gecreëerd. Dit zou bijvoorbeeld kunnen worden bereikt door middel van een diverser Euregionaal aanbod of door ervoor te zorgen dat ze langer blijven. Daartoe moeten de concurrentiepositie en de veerkracht van de sector worden versterkt en zullen er nieuwe verdienmodellen moeten worden ontwikkeld. Door een betere samenwerking tussen de verschillende deelgebieden en toeristische trekpleisters op basis van een beter afgestemde en – indien dit een duidelijke meerwaarde heeft – gemeenschappelijke aanpak kunnen de recreatieve mogelijkheden van het programmagebied duidelijk en onderscheidend worden gepresenteerd.

Wonen en werken zonder grenzen

Deze belangrijke maatschappelijke uitdaging is gericht op het verbeteren van de kwaliteit van leven van inwoners van het programmagebied in de breedste zin van het woord, door grensobstakels te beperken of weg te nemen en de grensoverschrijdende samenwerking te verbeteren. Het programmagebied moet aantrekkelijker en functioneler worden gemaakt voor de inwoners, bijvoorbeeld op het gebied van cultuur, openbaar vervoer en openbare veiligheid. Hieronder valt ook het verbeteren van de werking van de grensoverschrijdende arbeidsmarkt voor sectoren die niet onder de voorgaande maatschappelijke uitdagingen vallen. Alle beschreven uitdagingen aan zowel de vraag- als aanbodzijde op het gebied van opleiding, training en een leven lang leren zijn hier relevant. Een andere uitdaging waar nog steeds aan gewerkt moet worden, is het leren van elkaars talen, vooral nu aan scholieren steeds vaker alleen Engels als vreemde taal wordt onderwezen. Het belang van met elkaar kunnen communiceren in elkaars taal, zowel in het dagelijks leven als professioneel, is evident.

Verbeteren van de juridische en bestuurlijke samenwerking

Ondanks de uitvoering van vijf opeenvolgende Interreg-programma's bevestigen de herhaaldelijk genomen initiatieven dat er nog steeds verschillen bestaan tussen de juridische systemen, overheidsdiensten en private diensten, onderwijs en de arbeidsmarkt en dat deze verschillen

grensoverschrijdende samenwerking niet bepaald eenvoudig maken. De uitdaging voor het programma Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) 2021-2027 is nog altijd het beperken of wegnemen van grensobstakels waarmee inwoners, bedrijven of overheidsinstanties in het programmagebied te maken hebben. Deze obstakels hebben een negatief effect op het vrije verkeer van mensen, goederen en diensten en belemmeren zo de economische en sociale interactie over de grenzen heen. De uitdaging is om een betere wederzijdse samenwerking te realiseren met betrekking tot bijvoorbeeld veiligheid, klimaat en milieu, en om een goede mate van samenwerking te bereiken die verder gaat dan alleen de uitwisseling van informatie. Het uiteindelijke doel van deze belangrijke maatschappelijke uitdaging is om het leven in het programmagebied beter en eenvoudiger te maken.

Daarbij zullen alle investeringen onder alle beleidsdoelstellingen moeten zorgen voor eerbiediging van de grondrechten en naleving van het Handvest van de grondrechten van de EU, gelijkheid, gendergelijkheid, non-discriminatie (op grond van geslacht, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid) en toegankelijkheid in alle fasen van de programmering en de uitvoering. In de praktijk zal dit tot uitdrukking komen in de selectieprocedure en -criteria.

De doelstellingen van het programma sluiten aan bij de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties. Verwacht wordt dat het programma met name zal bijdragen aan SDG 3 (Gezondheid en welzijn), 4 (Kwaliteitsonderwijs), 7 (Betaalbare en schone energie), 9 (Industrie en innovatie), 12 (Verantwoorde productie en consumptie) en 13 (Klimaatactie).

iii) Lessen uit ervaringen uit het verleden

Territoriale samenwerking kent reeds een lange traditie in het programmagebied. Het nieuwe programma 2021-2027 bouwt voort op de resultaten en ervaringen van de vorige programma's. Deze eerdere Interreg-programma's hebben een goede basis gelegd voor grensoverschrijdende samenwerking in het programmagebied. Er is een schat aan ervaring als het gaat om het ontwikkelen en uitvoeren van grensoverschrijdende projecten. Ervaringen waar we zuinig op moeten zijn en die we moeten benutten.

Uit diverse evaluaties, conferenties met belanghebbenden en praktische werkervaring is er aantal aanbevelingen voor de nieuwe programmaperiode naar voren gekomen:

- Zorg ervoor dat de verschillende begeleidende documenten voor Interreg VI op tijd klaar, werkbaar voor de begunstigden en onderling consistent zijn. Daarom is in een vroeg stadium begonnen met de voorbereidingen voor de uitvoering van Interreg VI. Het doel is te komen tot één programmahandboek voor zowel aanvragers als begunstigden, en dit gereed te hebben voordat met de feitelijke uitvoering van het programma wordt begonnen.
- Zorg voor een beter begrip van de interventielogica op programmaniveau, om te zorgen voor een betere verbinding tussen het programmaniveau en de projecten. Daarnaast moet de bijdrage van een project aan de interventielogica van het programma in het aanvraagformulier worden herzien en toegelicht.
- Formuleer de selectiecriteria zodanig dat er een beperkt aantal heldere en geschikte selectiecriteria ontstaat, zowel voor de aanvragers als voor degenen die de aanvragen moeten beoordelen.
- Organiseer een efficiëntere verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen MA/GS en de regionale antennes (RA's).
- Maak gebruik van alle vereenvoudigde kostenopties die in de verordeningen zijn vermeld, en verval daarbij indien mogelijk niet in 'gold-plating' (extra regels).

- Zorg voor een up-to-date monitoringsysteem, met een intuïtief ontwerp, voor zowel het aanvraag- als het rapportageproces, en zorg voor betere begeleiding en ondersteuning van het monitoringsysteem.

iv) Macroregionale strategieën en zeegebiedstrategieën, indien het programmagebied als geheel of gedeeltelijk door één of meer strategieën wordt gedekt;

Niet van toepassing.

(v) Synergie en complementariteit met andere EU-programma's

De doelstellingen van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) bouwen voort op de bestaande structuren in het programmagebied. Het programma is ook een voortzetting van een traditie van grensoverschrijdende samenwerking die is ontstaan door de uitvoering van vijf Interreg-programma's vóór de periode 2021-2027.

In deze eerdere Interreg-programma's zijn talloze grensoverschrijdende projecten uitgevoerd op zeer uiteenlopende terreinen, waarmee een stevige bijdrage is geleverd aan het oplossen van allerlei grensoverschrijdende problemen. Dit alles heeft ertoe geleid dat mensen en organisaties elkaar beter hebben leren kennen en dat de barrièrewerking van de grenzen is verminderd. In deze opeenvolgende programma's is een gedegen Interreg-structuur gecreëerd en is de samenwerking tussen overheden, met het bedrijfsleven en met maatschappelijke instellingen geïnstitutionaliseerd. Hierdoor wordt grensoverschrijdende samenwerking actief gestimuleerd en gefaciliteerd. De randvoorwaarden zijn dus aanwezig om voort te bouwen op de legitimiteit, ervaring en expertise van de bestaande partnerschappen.

Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) staat er echter niet alleen voor. Het programma past binnen een breder spectrum van (Europese) programma's en instrumenten. Om de meerwaarde van elk programma te waarborgen, is goede samenwerking tussen deze programma's en instrumenten van belang. Als de programma's op de hoogte zijn van elkaars inhoud en aandachtspunten, ontstaan mogelijkheden voor synergie en complementariteit. Hoewel veel programma's deels zijn gericht op dezelfde prioritaire assen als Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE), heeft elk programma zijn eigen Unique Selling Points (USP's). Voor Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) is dat het grensoverschrijdende karakter van elk project binnen de trilaterale context van het Maas-Rijn-gebied. Interreg kan bijvoorbeeld worden ingezet om projecten binnen een vergelijkbare prioritaire as van een ander, nationaal georiënteerd programma 'over de grens' te laten kijken en kan daarmee een waardevolle aanvulling bieden. Andere programma's kunnen uiteraard ook grensoverschrijdende elementen ontwikkelen of toevoegen. Maar omdat dit het Unique Selling Point is van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) en omdat de meeste kennis en ervaring ten aanzien van de grensoverschrijdende context juist in deze regio aanwezig is, passen dergelijke projecten het best binnen dit programma.

Het is uitermate belangrijk om te zorgen voor afstemming tussen de diverse stimulerings- en subsidie-instrumenten van de EU, omdat dit sterk bijdraagt tot optimale benutting en complementariteit. Uiteraard onderhoudt Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) contacten met verschillende andere programma's, hetzij rechtstreeks hetzij via de betrokken programmapartners, om actief voor synergie te zorgen. Bij de volgende programma's en thematische prioriteiten kan sprake zijn van synergie en complementariteit, hoewel de hieronder genoemde thema's niet volledig zijn en nog kunnen worden gewijzigd omdat nog niet alle programma's zijn goedgekeurd:

- EFRO-programma's onder de doelstelling 'Investeren in werkgelegenheid en groei'

- Zuid-Nederland richt zich met de RIS3 op vijf transities, namelijk 1) energie, 2) klimaat, 3) grondstoffen, 4) landbouw & voeding en 5) gezondheid, die samenkomen in drie prioriteiten op het gebied van onderzoek & innovatie (SD 1.i), opwekking van hernieuwbare energie (SD 2.i) en de ontwikkeling van slimme energiesystemen (SD 2.iii). Met name transities 1, 2, 3 en 5 hebben een sterke synergie en complementariteit met Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE).

- Noordrijn-Westfalen richt zich op een breed pakket doelstellingen in het kader van onderzoek en innovatie, inclusief bij het MKB/KMO's (SD's 1.i, 1.ii, 1.iii en 1.iv), en de koolstofarme economie, met als doel om de CO₂-uitstoot te verminderen (SD's 2.i, 2.iii, 2.iv, 2.vi, 2.vii en 2.viii). Wat betreft de thema's onderzoek en innovatie en de koolstofarme economie (met name hernieuwbare energie, klimaatadaptie en rampenrisicopreventie en -weerbaarheid, en circulaire economie), zijn er goede mogelijkheden voor synergie en complementariteit.

- Rijnland-Palts richt zich op een concurrerender en slimmer Europa (SD's 1.i en 1.iii) en op een groener, CO₂-arm en veerkrachtig Europa (SD's 2.i en 2.iii). Met name bij het thema onderzoek en innovatie, inclusief het bevorderen van innovatie en duurzaamheid in het MKB/KMO's, zijn er goede mogelijkheden voor synergie en complementariteit.

- Vlaanderen richt zich op twee inhoudelijke prioriteiten, namelijk 'Slim Vlaanderen' en 'Duurzaam Vlaanderen', verder uitgewerkt in de keuze van de SD's 1.i, 1.ii en 1.iv voor 'Slim Vlaanderen' en SD 2.i, 2.ii, 2.iv en 2.viii voor 'Duurzaam Vlaanderen'. De thema's onderzoek en innovatie en de koolstofarme economie (met name hernieuwbare energie en klimaatadaptie en rampenrisicopreventie en -weerbaarheid) bieden goede mogelijkheden voor synergie en complementariteit.

- Wallonië richt zich op alle vijf grote beleidsdoelstellingen van de EU, waarbij de SD's 1.i, 1.iii, 2.i, 2.vi, 2.vii, 3.ii, 4.ii en 5.i zijn geselecteerd. Met name op het gebied van onderzoek en innovatie, inclusief in MKB/KMO's, circulaire economie en onderwijs, opleiding en een leven lang leren, zijn er goede mogelijkheden voor synergie en complementariteit.

• Doelstelling 'Investeren in werkgelegenheid en groei' in het kader van het ESF+, operationeel in:

- Nederland,
- Noordrijn-Westfalen,
- Rijnland-Palts,
- Vlaanderen,
- Wallonië en Federatie Wallonië-Brussel,
- Duitstalige Gemeenschap België.

In principe zijn al deze ESF+-programma's gericht op een beter werkende arbeidsmarkt en de afstemming daarvan op de huidige behoeften. In het algemeen besteden ze ook aandacht aan onderwijs, opleiding en een leven lang leren, sociale inclusie en de versterking van openbare en sociale instellingen. Om tot synergie en complementariteit te komen, moet echter altijd zorgvuldig naar de doelgroepen worden gekeken, want sommige programma's richten zich geheel of gedeeltelijk op kwetsbare groepen werknemers en werkzoekenden, terwijl Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zich niet op specifieke doelgroepen richt.

• Interreg A Duitsland-Nederland: dit programma kent vier prioriteiten en heeft de SD's 1.i, 1.iii, 2.iv, 2.vi, 4.i, 4.ii, 4.v, ISO 1.ii en ISO 1.iii geselecteerd. Omdat het programma Duitsland-Nederland vrijwel dezelfde SD's heeft gekozen als Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) (met uitzondering van SD's 2.ii en 4.vi), zijn er uitstekende mogelijkheden voor synergie en complementariteit, met name voor de zuidelijke delen van het programmagebied Duitsland-Nederland en enkele van de in Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) gespecificeerde functionele gebieden. Dit vereist ook een kritische houding/blik om te bepalen in welk programma een initiatief het best past.

• Interreg A Vlaanderen-Nederland: dit programma kent vier prioriteiten en heeft de SD's 1.i, 1.iv, 2.i, 2.ii, 2.iii, 2.iv, 2.vi, 2.vii, 4.i, 4.ii, 4.vi en ISO 1.i geselecteerd. Er zijn goede mogelijkheden voor synergie

en complementariteit op het gebied van onder meer onderzoek en innovatie, hernieuwbare energie, klimaatmaatregelen, circulaire economie, arbeidsmarkt, onderwijs en opleiding, toerisme en grensoverschrijdende samenwerking om grensbelemmeringen te verminderen.

- Interreg Grande Région: dit programma kent vier prioriteiten en heeft de SD's 2.iv, 2.vi, 2.vii, 4.i, 4.ii, 4.v, 4.vi, 5.ii, ISO 1.ii, ISO 1.iii en ISO 1.vi geselecteerd. Mogelijkheden voor synergie en complementariteit liggen er bij thema's als klimaatmaatregelen, circulaire economie, arbeidsmarkt, onderwijs en opleiding, toerisme en grensoverschrijdende samenwerking om grensbelemmeringen te verminderen.
- Interreg B Noordwest-Europa heeft vijf prioriteiten, namelijk 1) Klimaat en milieu met de SD's 2.iv en 2.vii, 2) Energietransitie met de SD's 2.i en 2.ii, 3) Circulaire economie met SD 2.vi, 4) Innovatie en veerkracht met SD 1.i, en 5) Inclusieve samenleving met de SD's 4.i, 4.v en 4.vi. Er liggen dus mogelijkheden voor synergie en complementariteit bij thema's als klimaatadaptatie, hernieuwbare energie, circulaire economie, innovatie en onderzoek, arbeidsmarkt, gezondheidszorg en toerisme.
- Interreg B Noordzee richt zich op drie kernthema's en werkt daarbij met vier prioriteiten, namelijk 1) Robuuste en slimme economieën met de SD's 1.i en 1.ii, 2) Groene transitie met de SD's 2.i, 2.ii, 2.iii, 2.vi en 2.viii, 3) Klimaatbestendigheid met de SD's 2.iv en 2.vii en 4) Beter bestuur met ISO 1.ii. Mogelijkheden voor synergie en complementariteit zijn er onder meer op het gebied van innovatie en onderzoek, hernieuwbare energie, circulaire economie, klimaatadaptatie en rampenrisicopreventie en -veerkracht, en grensoverschrijdende samenwerking ter verbetering van het bestuur.
- Interreg Europe is een pan-Europees samenwerkingsprogramma. Het heeft gekozen voor 'Een beter op samenwerking gebaseerd bestuur', met ISO 1.i als enige, overkoepelende programmadoelstelling. Hierdoor kan het programma acties ter versterking van de institutionele capaciteit van overheden en andere belanghebbenden ondersteunen rond allerlei thema's. Deze doelstelling verbindt het programma met andere EU-initiatieven, waaronder Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE). Kansen en synergieën zijn met name mogelijk op gebieden als klimaatadaptatie en -weerbaarheid, arbeidsmarkt en onderwijs, gezondheidszorg en samenwerking om grensbelemmeringen te verminderen.
- Andere fondsen die onder de Gemeenschappelijke Bepalingen-verordening vallen zijn:
 - Just Transition Fund: dit is bedoeld om specifieke regio's en mensen in staat te stellen de sociale, economische en milieugevolgen van de overgang naar een klimaatneutraal Europa op te vangen. Voor een eventuele overlap tussen de programma's Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) en JTF in de drie lidstaten zouden gebieden in ten minste twee lidstaten binnen het Maas-Rijn-programmagebied in aanmerking moeten komen voor het JTF. Tot dusver komen alleen in Duitsland de regio's Düren en Heinsberg en de stadsregio Aken in aanmerking voor het JTF. In België komen alleen gebieden buiten het Maas-Rijn-programmagebied in aanmerking voor het JTF. Mochten er ook gebieden in NL-Limburg in aanmerking komen, dan zullen de mogelijkheden voor synergie en complementariteit worden bekeken (met name voor SD's 2.ii en 2.vi), maar gezien de zeer specifieke geografische focus bij het JTF zullen deze vermoedelijk vrij beperkt zijn.
 - het Europees Fonds voor Maritieme Zaken, Visserij en Aquacultuur (EMFAF): dit is gericht op de visserij- en aquacultuursector. Omdat dit geen prioritaire sectoren zijn in het programmagebied en omdat het programmagebied ver van de zee ligt, wordt de relevantie voor synergie en complementariteit met Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zeer gering geacht.
 - het Asiel-, Migratie- en Integratiefonds (AMIF): dit fonds kan relevant zijn voor synergie en complementariteit met betrekking tot ISO 1 voor zover projecten gericht zijn op zaken als asiel, migratie en integratie, maar dan alleen in een grensoverschrijdende context voor het programmagebied Interreg Maas-Rijn.

- het Fonds voor Interne Veiligheid (ISF): dit fonds kan relevant zijn voor synergie en complementariteit met betrekking tot ISO 1 voor zover projecten gericht zijn op zaken als veiligheid, de aanpak van radicalisering, terrorisme, cybercriminaliteit, georganiseerde misdaad en bescherming van misdadsslachtoffers, maar dan alleen in een grensoverschrijdende context voor het programmagebied Interreg Maas-Rijn.
- het Instrument voor financiële steun voor grensbeheer en visumbeleid (BMVI): dit kan relevant zijn voor synergie en complementariteit met betrekking tot ISO 1, voor zover projecten gericht zijn op het thema gemeenschappelijk visumbeleid. De relevantie voor Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) wordt zeer gering geacht. De tweede doelstelling van het BMVI, gericht op geïntegreerd grensbeheer, wordt niet van toepassing geacht op Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE).
- Instrumenten van het cohesiebeleid in brede zin:
 - het InvestEU-programma: een Europees programma dat een nieuwe investeringsgolf op gang moet brengen ter bevordering van innovatie en werkgelegenheid in Europa. Hoewel de focus op innovatie en werkgelegenheid deels overeenkomt met die van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE), gaat het bij InvestEU om grootschalige investeringen door middel van langlopende financiering. De mogelijkheden voor synergie met Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) worden daarom zeer gering geacht.
 - de Europese faciliteit voor herstel en veerkracht (RRF): vormt de kern van NextGeneration EU. Het RRF is bedoeld om het economische en sociale herstel na de coronapandemie te bevorderen en een duurzaam en inclusief herstel te ondersteunen. Alle lidstaten dienen met een nationaal Recovery & Resilience Plan te komen dat ingaat op de specifieke uitdagingen voor hun land. België, Duitsland en Nederland hebben allemaal hun plannen ingediend. Het Nederlandse plan moet nog door de Raad worden goedgekeurd. In algemene zin zijn de afbakening, omvang en duur van de investeringen in het kader van het RRF heel anders dan bij een grensoverschrijdend Interreg-programma. Bij het RRF gaat het meestal om grootschalige investeringen of andere substantiële financiële maatregelen om de nationale economie te versterken. Bij het opstellen van de nationale plannen is de grensoverschrijdende context niet of nauwelijks in aanmerking genomen. Wat synergie en complementariteit met Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) betreft, wordt de relevantie van het RRF daarom als gering gezien.
 - Door het ELFPO gefinancierde programma's voor plattelandontwikkeling in het hele programmagebied: hier is synergie en complementariteit mogelijk op gebieden als innovatie (in de landbouw), klimaatmaatregelen, circulaire economie (biogebaseerde, duurzame producten) en sociaal-economische ontwikkeling in plattelandsgebieden, inclusief toerisme.
- Horizon Europe 2021-2027 is het belangrijkste subsidieprogramma van de EU voor onderzoek en innovatie, mede gericht op de aanpak van klimaatverandering, verwezenlijking van de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN en bevordering van het concurrentievermogen en de groei van de EU. Het bijbehorende strategisch plan 2021-2024 schetst de belangrijkste strategische richtingen en verwachte effecten, en ook de nieuwe opgaven en partnerschappen. De beste aansluiting en meeste mogelijkheden voor synergie en complementariteit met Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zijn te vinden in de volgende drie – van in totaal vier – strategische oriëntaties: A) Stimuleren van open strategische autonomie door het voortouw te nemen bij de ontwikkeling van belangrijke digitale, opkomende en sleuteltechnologieën en bijbehorende sectoren en waardeketens, C) Omvormen van Europa tot de eerste digitale circulaire, klimaatneutrale en duurzame economie, en D) Creëren van een veerkrachtigere, inclusievere en meer democratische Europese samenleving. Thema's als industrieel leiderschap, topkwaliteit in de wetenschap, en steun voor publiek-private partnerschappen om te zorgen voor betere aansluiting tussen kennis- en onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven rond sleuteltechnologieën zijn goede voorbeelden waarbij sprake is van synergie, vooral bij prioriteiten 1 en 2 van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE). In Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) staat de verbinding met het bedrijfsleven echter altijd centraal en moet de nadruk liggen op toegepaste innovatie, dicht bij de

markt. Lage TRL-niveaus gericht op (programma's voor) wetenschappelijk onderzoek en de eerste fase van industriële ontwikkeling passen beter binnen Horizon Europe.

- Erasmus+ is het EU-programma voor onderwijs, opleiding, jeugd en sport. Dit betekent dat Erasmus+ het nauwst samenhangt met SD 4.ii van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE). Om de mogelijke synergie en complementariteit met Erasmus+ optimaal te benutten, zal contact en samenwerking worden gezocht met de nationale agentschappen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van Erasmus+ in het programmagebied.
- Voor LIFE geldt dat synergie en complementariteit mogelijk zijn bij thema's als klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie en kwaliteit van leven.

Onze programmapartners zijn actief betrokken bij de uitwerking en uitvoering van de diverse regionale innovatiestrategieën. Bij de uitvoering van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zal rekening worden gehouden met eventuele updates en/of evaluaties van deze regionale innovatiestrategieën. Dit garandeert de samenhang met de diverse regionale innovatiestrategieën gedurende de looptijd van de programma's en daarna.

Ook wordt een netwerk gevormd en onderhouden met de verschillende programma's. Medewerkers van de programma-autoriteiten kunnen bijvoorbeeld kennis en ervaring opdoen door samen te werken met de nationale contactpunten van verschillende programma's. Het doel is om mogelijke projectuitvoerders optimaal te adviseren, zodat ze direct naar het juiste aanspreekpunt kunnen worden verwezen.

Op programmaniveau is het de bedoeling dat vertegenwoordigers van de programma's een rol krijgen in elkaars Monitoringcomité en/of Stuurgroep. De MA stelt voor een specifieke werkgroep (bestaande uit vertegenwoordigers van de programmapartners) in te stellen voor het thema synergie en complementariteit met andere EU-programma's. Niet alleen de programmapartners vormen en onderhouden een breed netwerk, maar dit geldt ook voor de begunstigden van projecten. Diverse projectpartners zullen actief zijn in verschillende programma's. In eerdere programmaperioden zijn kennis- en onderwijsinstellingen bijvoorbeeld ook actief geweest in Horizon 2020 en de voorlopers daarvan. Dankzij deze reeds opgebouwde en toekomstige ervaring kunnen projectpartners synergie tot stand brengen doordat ze ook als projectpartners bij andere programma's zijn betrokken.

In ieder geval zal bij de begeleiding en selectie van de aanvragen zorgvuldig worden gekeken naar synergie en complementariteit, ook om dubbele financiering van dezelfde activiteiten uit te sluiten.

De kern van Interreg blijft vóór alles grensoverschrijdende samenwerking. Dit unieke, essentiële kenmerk onderscheidt Interreg van andere programma's en fondsen. Bij Interreg VI vindt regelmatig afstemming plaats met de verschillende programma's in het kader van het Europese netwerk INTERACT. Ook vinden regelmatig bilaterale (evaluatie)gesprekken plaats met andere programma's, bijvoorbeeld met de Interreg A-programma's Duitsland-Nederland, Vlaanderen-Nederland en Grande Région. Waar mogelijk wordt samengewerkt op het gebied van communicatie, voorlichting en evaluatie, bijvoorbeeld bij het uitschrijven van aanbestedingen.

1.3. Een motivering voor de geselecteerde beleidsdoelstellingen en specifieke doelstellingen voor Interreg, bijbehorende prioriteiten, specifieke doelstellingen en de vormen van steun, waarbij indien nodig ontbrekende schakels in de grensoverschrijdende infrastructuur worden aangepakt.

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
BD 1 – Een concurrerender en slimmer Europa door de bevordering van innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit	1.i Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en het invoeren van geavanceerde technologieën	Een slimmer Maas-Rijn-gebied	Door te kiezen voor specifieke doelstelling 1.i willen de programmapartners hun sterke technologische kennispositie op het gebied van sleuteltechnologieën, zoals digitale technologieën, fotonica, geavanceerde en tegelijk duurzame materialen, biotech, chemische technologie en nanotech binnen de sterk vertegenwoordigde clusters maakindustrie en life sciences & gezondheid beter benutten. Maar ook voor andere sectoren geldt een soortgelijke ontwikkeling. Bovendien beschikt het programmagebied over toonaangevende kennis- en onderzoeksinstellingen, alsook over verschillende innovatiecampussen van wereldklasse. Onderzoek en innovatie zijn ook in eerdere programma's een succesvolle en 'brede' prioriteit geweest. De programmapartners willen voortbouwen op eerdere ervaringen door te proberen nieuwe technologieën te ontwikkelen en aan te trekken. Ook willen zij de kennis toepassen die aanwezig is op het gebied van grote maatschappelijke transities zoals Industrie 4.0 en Gezondheid. Op deze manier houdt het programmagebied rekening met de innovatieve kenmerken van de regio en het huidige en toekomstige potentieel van specifieke gebieden.
BD 1 – Een concurrerender en slimmer Europa door de bevordering van innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit	1.iii Versterken van duurzame groei en het concurrentievermogen van MKB/KMO en het creëren van banen bij MKB/KMO, onder meer door productieve investeringen	Een slimmer Maas-Rijn-gebied	De keuze voor deze specifieke doelstelling is ingegeven door het feit dat statistieken zoals het RIS (regionaal innovatiescorebord) laten zien dat er aanzienlijke winst te behalen valt bij de valorisatie van kennis en innovaties door MKB/KMO. Daarom ligt de nadruk op de grensoverschrijdende valorisatie van kennis binnen geavanceerdere vormen van innovatiesamenwerking, waarvan uiteindelijk MKB/KMO en start-ups profiteren. Deze ondernemingen (99% van het totale aantal ondernemingen) spelen een belangrijke rol bij het dichten van de innovatiekloof tussen laboratorium en markt. Op deze manier stimuleert het programma kansrijke innovaties en

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
			onderlinge samenwerking binnen de gekozen grote maatschappelijke thema's, hetgeen MKB/KMO ten goede komt.
BD 2 – Een groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie en een veerkrachtig Europa	2.ii Bevordering van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001, met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria	Een groener, CO ₂ -arm Maas-Rijn-gebied	Aansluitend bij de Green Deal is deze specifieke doelstelling gericht op het bevorderen van grensoverschrijdende oplossingen voor hernieuwbare energie in het programmagebied. Door het aandeel hernieuwbare energie in de regionale energiemix te vergroten kan de klimaatverandering worden tegengegaan. Bovendien vormt dit een essentiële bijdrage om te voldoen aan de bindende Europese doelstellingen. Daarnaast kunnen investeringen in projecten voor hernieuwbare energie een positieve invloed hebben op de grensoverschrijdende werkgelegenheid, het terugdringen van broeikasgasemissies, betere luchtkwaliteit, modernisering van het energiesysteem en verminderde afhankelijkheid van import. Kortom, investeren in hernieuwbare energie levert aanzienlijke voordelen op voor het milieu én voor de economische groei en veerkracht van het programmagebied. Daarnaast hebben de programmapartners benadrukt dat er sprake is van zeer veel potentiële synergievoordelen als gevolg van de combinatie van het innovatievermogen van MKB/KMO en de aanpak van de uitdagingen van de energietransitie. Het programmagebied is bijzonder geschikt voor het ontwikkelen van accutechnologie, geïntegreerde zonne-energie, 'Power 2 Molecules' (bijv. groene waterstof en CO₂-vrije synthetische brandstoffen), grensoverschrijdende elektriciteitsnetwerken, elektrificatie van de industrie en warmte- en opslagsystemen. De grootschalige toepassing van deze technologieën vereist nieuwe 'quadruple helix'-partnerschappen in een grensoverschrijdende context. Bovendien is er sprake van een regionaal potentieel (zie de 'Trilaterale strategie voor de chemische industrie') om productieprocessen aan te passen en systemen in grote chemische fabrieken te integreren, met als doel hergebruik van energie en minder broeikasgasuitstoot. Dit zal de

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
			chemische industrie in staat stellen hernieuwbare energiebronnen in de energiemix te integreren en chemische processen te ontwikkelen die zijn aangepast aan de fluctuerende energietoevoer.
BD 2 – Een groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie en een veerkrachtig Europa	2.iv Bevordering van klimaatadaptatie en rampenrisicopreventie en -weerbaarheid, rekening houdend met op ecosystemen gebaseerde benaderingen	Een groener, CO ₂ -arm Maas-Rijn-gebied	Deze specifieke doelstelling is gericht op het bevorderen van de aanpassing aan de klimaatverandering, het voorkomen van rampen en het beperken van de gevolgen van klimaatgerelateerde gebeurtenissen. De klimaatverandering heeft steeds meer gevolgen voor het programmagebied, zowel in de steden als op het platteland. De uitdaging is om het dichtbevolkte programmagebied weerbaarder te maken tegen de ernstige gevolgen en risico's van klimaatverandering voor de samenleving, de gebouwde omgeving, de landbouw en het landschap, uitgaande van een brede benadering van risicobeperking en rampenbestendigheid. Bij een dichte concentratie van huishoudens en economische activiteiten kunnen risico's – versterkt door de effecten van klimaatverandering – invloed hebben op een groot aantal mensen en een grote impact hebben op grensoverschrijdende economieën, zelfs als het gaat om slechts een relatief klein gebied. Maar door klimaatmaatregelen te nemen in het programmagebied kunnen ook de kansen worden benut die uit klimaatverandering voortvloeien. Als er goede grensoverschrijdende klimaatmaatregelen worden genomen, kan op een relatief kostenefficiënte manier op grote schaal weerbaarheid worden opgebouwd. Onderzoek van de VN heeft uitgewezen dat een klimaatvriendelijkere economie zelfs nieuwe economische waarde en banen kan genereren. Een voorbeeld hiervan zijn bedrijven die de productiviteit van hun hulpbronnen willen verbeteren en producten en diensten ontwikkelen waarmee de klimaatverandering wordt aangepakt. Of meer aandacht voor consequent materiaalstroombeheer om klimaatvriendelijke productieprocessen te ontwikkelen. Deze acties kunnen de concurrentiepositie verbeteren en nieuwe marktkansen ontsluiten, waarbij klimaatrisico's

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
			worden vertaald in groene kansen voor grensoverschrijdende oplossingen en samenwerking.
BD 2 – Een groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie en een veerkrachtig Europa	2.vi. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen	Een groener, CO ₂ -arm Maas-Rijn-gebied	Bij deze specifieke doelstelling gaat het erom bedrijven te stimuleren circulaire oplossingen in een grensoverschrijdende context te ontwikkelen. De transitie naar een circulaire economie kan nettovoordelen opleveren in de vorm van minder materiaalinput en daarmee lagere arbeids- en energiekosten, alsook verminderde CO₂-uitstoot in de hele toeleveringsketen. Het programmagebied heeft veel potentieel als het gaat om innovatie- en demonstratieprojecten die zijn gericht op het hergebruik van (natuurlijke) hulpbronnen, het sluiten van de grondstof- en materiaalkringloop (bijvoorbeeld in de landbouw en de bouw), het op de markt brengen of opschalen van oplossingen op het gebied van de circulaire of biobased economie, of het verminderen van afval en het vergroten van circulariteit in de zorg. Met name materiaalintensieve sectoren, zoals de chemische industrie en de automobiel- en bouwsector, zullen baat hebben bij een grensoverschrijdende transitie naar een circulaire economie. Niet alleen vanuit milieuperspectief maar ook vanuit commercieel oogpunt. De toenemende vraag naar andere producten en materialen die zonder problemen in een duurzame gesloten kringloop passen, vormt een potentiële game-changer. Hoewel de bestaande technologische kennis en het aantal onderzoeksprojecten voor materiaalrecycling en duurzame chemicaliën de afgelopen jaren zijn toegenomen, zijn veel van de nieuwe technologieën nog lang niet geschikt voor industriële toepassing. Gezamenlijke demonstratieprojecten waarbij sprake is van het sluiten van de grondstof- en materiaalkringloop, minder afval en de creatie van meerwaarde, zijn essentieel voor het verbeteren van de concurrentiepositie.
BD 4 – Een socialer en inclusiever Europa door	4.i Verbetering van de effectiviteit en inclusiviteit van de	Een socialer Maas-Rijn-gebied	Deze specifieke doelstelling behelst het vergroten van de effectiviteit van de arbeidsmarkt en het verbeteren van de toegang tot

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
uitvoering van de Europese pijler sociale rechten	arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid door het ontwikkelen van sociale infrastructuur en het bevorderen van de sociale economie		grensoverschrijdende hoogwaardige werkgelegenheid. Het versnellen van de grensoverschrijdende samenwerking met het oog op een grotere arbeidsmobiliteit en het beter op elkaar afstemmen van de vraag naar arbeid en het onderwijsaanbod in het hele programmagebied zijn van cruciaal belang om de veerkracht van de beroepsbevolking en de economische welvaart te waarborgen. De toekomst van werk in het Maas-Rijn-gebied vereist drie soorten veranderingen met betrekking tot de beroepsbevolking: het aantrekken van nieuw talent, upskilling, waarbij het personeel nieuwe competenties verwerft die aansluiten op hun huidige functie, en reskilling, waarbij het personeel de capaciteiten moet verwerven voor andere of geheel nieuwe taken. Deze uitdagingen zijn met name bij de transitie naar de Industrie 4.0 zeer urgent. In deze sector zullen zich ingrijpende veranderingen voordoen omdat er ten eerste vaak veel mensen werkzaam zijn en omdat veel operationele taken voorspelbaar en repetitief van aard zijn, waardoor dit soort werk bij uitstek geschikt is voor automatisering of digitalisering Arbeidsmarktmaatregelen zijn niet alleen nodig om de industriële transitie mogelijk te maken, maar ook in het kader van de transitie naar een groene samenleving. Om aan de toekomstige vraag naar 'groene banen' (bijv. medewerkers in de bouw/renovatie, specialisten op het gebied van ecobouw of technici op het gebied van hernieuwbare energie) te kunnen voldoen, hebben werknemers ondersteuning en (om)scholing nodig om hun inzetbaarheid te vergroten. Voorts zijn in de oriënterende nota over grenzen van de EU specifieke uitdagingen met betrekking tot de zorgsector geschetst. Deze sector is vooral gebaat bij de harmonisatie van de erkenning van diploma's en kwalificaties in de drie landen die samenwerken in het programma. Zo is ambulancepersoneel momenteel bijvoorbeeld vanwege diploma's en certificaten niet inzetbaar aan de andere kant van de grens. Dit is een

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
			belangrijk obstakel voor een efficiëntere en veerkrachtigere zorgsector in het programmagebied. De juridische kant van dit obstakel zal worden aangepakt in samenhang met ISO 1.ii en waar mogelijk samen met naburige programma's voor grensoverschrijdende samenwerking.
BD 4 – Een socialer en inclusiever Europa door uitvoering van de Europese pijler sociale rechten	4.ii Verbeteren van gelijke toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van onderwijs, opleiding en een leven lang leren door het ontwikkelen van toegankelijke infrastructuur, onder meer door het vergroten van de veerkracht van onderwijs en opleiding op afstand en online	Een socialer Maas-Rijn-gebied	Deze specifieke doelstelling is gericht op verbetering van de toegang tot en de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren over grenzen heen. Gezien de vergrijzende bevolking (bovengemiddeld in vergelijking met het EU-gemiddelde) en veranderende behoeften op de arbeidsmarkt hebben de programmapartners het belang onderstreept van meer (gerichte) investeringen in onderwijs, opleiding en een leven lang leren in het gehele programmagebied. Met 8 universiteiten, 29 hogescholen en 265.000 studenten beschikt het programmagebied over relatief veel slimme jonge mensen en goede onderwijsecosystemen. Deze voorwaarden vormen een solide basis voor een aantrekkelijke omgeving waar toegang tot onderwijs, opleiding en een leven lang leren een belangrijke rol spelen. De transitie naar Industrie 4.0 vereist ook 'Onderwijs 4.0' dat daarop aansluit. Deze gewenste benadering van (een leven lang) leren vormt een antwoord op de opkomende vierde industriële revolutie. Willen universiteiten en hogescholen ook in de toekomst succesvolle afgestudeerden blijven afleveren, dan moeten zij hun studenten voorbereiden op een wereld waarin cyber-fysieke systemen een belangrijke rol spelen, ongeacht de bedrijfstak waarin ze terechtkomen. Dit betekent niet alleen dat deze technologie deel uit moet maken van het curriculum, maar ook dat er een heel nieuwe aanpak van leren moet komen, waarbij deze technologie moet worden gebruikt ter ondersteuning van de ervaring op de universiteit. Ook moet er meer onderwijs worden gegeven in groene vaardigheden en milieubewustzijn, teneinde een groene economie tot stand te brengen. Grensoverschrijdende studieprogramma's, diploma's en strategische

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
			maatregelen gericht op het leren van elkaars taal zullen leiden tot de verdere verbetering van de toegang tot en de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren over de grenzen heen. Om het potentieel van onze scholen op het gebied van om- en bijscholing beter te benutten, hebben we leerformats nodig waarin rekening wordt gehouden met de realiteit van het leven van volwassenen. Meer digitalisering in de klas is een belangrijke voorwaarde en kans in dit opzicht. Er zouden ook nieuwe doelgroepen kunnen worden bereikt door de programma's flexibeler te maken.
BD 4 – Een socialer en inclusiever Europa door uitvoering van de Europese pijler sociale rechten	4.v. Garanderen van gelijke toegang tot gezondheidszorg en het veerkrachtiger maken van gezondheidszorgstelsels (met inbegrip van eerstelijnszorg), en het bevorderen van de overgang van institutionele zorg naar gezins- en gemeenschapsgebonden zorg	Een socialer Maas-Rijn-gebied	Deze specifieke doelstelling behelst het bevorderen van gelijke en tijdige toegang tot hoogwaardige, duurzame en betaalbare zorg over de grenzen heen. Als gevolg van demografische en technologische ontwikkelingen staat de toegang tot de zorg in de grensregio onder toenemende druk. Daarnaast moet geconstateerd worden dat gezondheid van de inwoners van het programmagebied slechter is dan gemiddeld in de Europese Unie. Er is intensieve en structurele grensoverschrijdende samenwerking nodig om de gezondheid in de Euregio te verbeteren. Door de hoge dichtheid van ziekenhuizen en kennisinstellingen op het gebied van gezondheid is er veel potentieel voor meer grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van zorg en gezondheid. Zo bestaat er al sinds eind jaren negentig een langdurige samenwerking op het gebied van spoedeisende hulp in het Maas-Rijn-gebied. Maar wat betreft prijzen en vergoedingen worden de zorgsystemen in de verschillende landen nog altijd gekenmerkt door flinke verschillen. Deze verschillen vormen nog altijd een belemmering voor intensievere samenwerking op het gebied van spoedeisende hulp. De juridische kant van dit obstakel zal worden aangepakt in samenhang met ISO 1.ii en waar mogelijk samen met naburige programma's voor grensoverschrijdende samenwerking.

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
			Bovendien dwingen maatschappelijke veranderingen de klassieke zorgsystemen tot een compleet andere aanpak van de zorg. Onder andere door de vergrijzing van de bevolking, het feit dat we steeds meer mogelijkheden op medisch-technologisch gebied hebben en de COVID-19-pandemie bevindt de zorg zich in een belangrijke transitie. Er moeten nieuwe manieren worden onderzocht om ziekten te voorkomen. Daarbij moeten de sociale en milieu-oorzaken van bepaalde gezondheidsproblemen in het programmagebied worden aangepakt. Daarnaast is er grote behoefte aan betere diagnostiek, effectievere behandelingen en nieuwe modellen en technologieën om gezond ouder worden en een gezonde leefstijl te stimuleren.
BD 4 – Een socialer en inclusiever Europa door uitvoering van de Europese pijler sociale rechten	4.vi Versterken van de rol van cultuur en duurzaam toerisme in economische ontwikkeling, sociale inclusie en sociale innovatie	Een socialer Maas-Rijn-gebied	Deze specifieke doelstelling is volledig gericht op de grote maatschappelijke uitdaging 'Toerisme in een hoogwaardige regio'. Toerisme is niet alleen een belangrijke economische factor in het Maas-Rijn-gebied, maar biedt ook mogelijkheden voor de inwoners van het grensgebied zelf om de mensen en de cultuur van de buurlanden te leren kennen. De uitdaging is om een kwalitatief hoogstaand en onderscheidend toeristisch en recreatieaanbod te creëren. Dit vereist gecoördineerde maatregelen in het programmagebied, waarbij pragmatische en financieel haalbare kansen moeten worden gecreëerd om het toerisme te versterken. Gezamenlijke acties kunnen een aanjager vormen voor een betere samenwerking tussen de verschillende partijen die verantwoordelijk zijn voor de verspreid liggende toeristische trekpleisters, waarbij wederzijdse synergieën worden benut en ook thema's zoals sociale innovatie, inclusie, zachte vaardigheden en taal worden meegenomen. Kortom, er zijn innovatieve oplossingen in de toeristische sector nodig om de veerkracht te versterken door middel van training, competentiebevordering en arbeidsbemiddeling, digitalisering van bedrijfsmodellen en toeristisch

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
			aanbod, sociale innovatie ³ , versterking van ondernemerschap, duurzaamheid, moderne presentatie van cultureel erfgoed en de transitie naar circulaire bedrijfsmodellen. Om deze aspecten samen te brengen moeten multithematische en transversale acties worden ondersteund om het programmagebied meer zichtbaarheid te geven en ervoor te zorgen dat toeristische gebieden in de EMR kunnen concurreren met andere sterke toeristische regio's in Europa. Deze aanpak moet bijdragen aan een meer integrale en gecoördineerde aanpak van het toerisme in het programmagebied als geheel, waarbij de samenwerking tussen de belanghebbenden in het toerisme moet worden geïntensiveerd, met meer nadruk op de mogelijkheden van het toerisme in het programmagebied, zowel voor de inwoners als voor toeristen van buiten het gebied.
BD 6 – Een beter op samenwerking gebaseerd bestuur	ISO 1.ii Verbeteren van de efficiëntie van het openbaar bestuur door het bevorderen van juridische en administratieve samenwerking en samenwerking tussen burgers, actoren uit het maatschappelijk middenveld en instellingen, met name met het oog op oplossingen voor juridische en andere obstakels in grensregio's	Betere bestuurlijke samenwerking in het Maas-Rijn-gebied	Deze specifieke doelstelling is gekozen om de grensobstakels waarmee het programmagebied nog steeds te maken heeft, te beperken of weg te nemen. Deze obstakels hebben een negatief effect op het vrije verkeer van mensen, goederen en diensten en belemmeren zo de economische en sociale interactie over de grenzen heen. Daarom is het belangrijk de juridische en bestuurlijke samenwerking tussen bijvoorbeeld maatschappelijke en overheidsinstanties wordt verbeterd, door ervoor te zorgen dat de samenwerking geïntegreerd en structureel is. De uitdaging bestaat erin dat er een intensieve samenwerking ontstaat die het niveau van de informatie-uitwisseling overstijgt, met als stip op de horizon daadwerkelijke grensoverschrijdende afstemming van het beleid en investeringen op basis van gezamenlijke beleidsagenda's.
BD 6 – Een beter op samenwerking gebaseerd bestuur	ISO 1.iii Opbouwen van wederzijds vertrouwen, met name door het aanmoedigen van 'people-to-people'-acties	Betere bestuurlijke samenwerking in het Maas-Rijn-gebied	Deze specifieke doelstelling betreft het aanmoedigen van 'people-to-people'-acties: door, voor, via en met inwoners. Hierbij wordt voortgebouwd op de aangetoonde meerwaarde en de ervaring uit eerdere Interreg-perioden, en staan kleinschalige 'people-to-people'-

³ Bij sociale innovatie in het toerisme gaat het om contact met mensen buiten het directe netwerk, nieuwe contacten, ontmoetingen met nieuwe leveranciers, kortom dat buiten de gebaande paden wordt getreden.

Geselecteerde beleidsdoelstelling of specifieke doelstelling voor Interreg	Geselecteerde specifieke doelstelling	Prioriteit	Motivering van de selectie
			initiatieven tussen inwoners, bezoekers, particuliere organisaties, NGO's en overheidsinstanties centraal. Het is de bedoeling het bewustzijn met betrekking tot grensoverschrijdende samenwerking te vergroten, de ervaring in het grensgebied te verbeteren, de levenskwaliteit van de inwoners van het programmagebied te verbeteren en het wederzijds vertrouwen te versterken. Het uittesten van bestuurlijk-administratieve thema's in het kader van kleinschalige projecten kan ook nieuwe (categorieën) begunstigden aanmoedigen om aan het programma deel te nemen.

2. Prioriteiten

2.1. Een slimmer Maas-Rijn-gebied

Met deze prioriteit wordt beoogd innovatie in het programmagebied te stimuleren, het innovatiesysteem verder te versterken en de exploitatie van het innovatiesysteem te vergroten. Bevordering van innovatie is vooral gericht op de geschetste grote maatschappelijke uitdagingen van industriële transitie, groene transformatie en gezondere inwoners.

☒ Dit is een GEEN prioriteit ingevolge een overdracht uit hoofde van artikel 17(3)

2.1.1. Specifieke doelstelling: 1.i.

1.i. Ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en het invoeren van geavanceerde technologieën

2.1.1.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

De programmapartners willen het innovatiesysteem en de innovatiecapaciteit van het programmagebied versterken, en het ontwikkelen, aantrekken, exploiteren en valoriseren van geavanceerde technologieën bevorderen. Zoals beschreven in hoofdstuk 1 heeft het Maas-Rijn-gebied binnen de sterk vertegenwoordigde clusters maakindustrie en life sciences & gezondheid een sterke technologische kennispositie op het gebied van sleuteltechnologieën, zoals digitale technologieën, fotonica, geavanceerde materialen, biotech, chemische technologie en nanotech. Deze sterke kennispositie is verankerd in toonaangevende grote bedrijven, 'verborgen kampioenen', een sterk en faciliterend MKB/KMO en sterke kennis- en onderzoeksinstituten. In een grensoverschrijdende context is het van belang dat de verschillende spelers worden samengebracht en van elkaar leren hoe ze kansen kunnen benutten. De versterking van het innovatiesysteem zal zich met name richten op de twee geschetste maatschappelijke uitdagingen 'industriële transitie' en 'gezondere inwoners'.

Industriële transitie

In het kader van de maatschappelijke uitdaging 'industriële transitie' zien we dat veel sectoren een transitie doormaken als gevolg van de digitalisering en zich snel ontwikkelende sleuteltechnologieën, zoals geavanceerde productiemethoden, kunstmatige intelligentie (AI), automatisering/robotisering, industriële data, 3D-printen, batterijtechnologie, groene waterstof, fotonica, nanotech en nano-elektronica, biotech, blockchaintechnologieën, internet der dingen, kwantumtechnologie, iNew-materialen en innovatieve chemie en procestechnologie. Deze industriële ontwikkelingen hebben een impact op de economie als geheel omdat ze alle sectoren in meer of mindere mate dwingen om hun processen en methodologieën anders en slimmer vorm te geven. Sectoren waar dit met name speelt zijn bijvoorbeeld de lucht- en ruimtevaartindustrie, de auto-industrie en de (high-tech) verwerkende en chemische industrie. Maar ook voor andere sectoren geldt een soortgelijke ontwikkeling. Om de innovatiecapaciteit te vergroten en effectiever gebruik te maken van de sleuteltechnologieën en deze beter te valoriseren stimuleert het programma in het licht van deze industriële transitie

grensoverschrijdende innovatie. De nadruk ligt op het 'opschalen' van acties tussen grensoverschrijdende partners. In dat verband richten wij ons op de integratie van nieuwe kennis, technieken en processen in het MKB en op sectoroverstijgende samenwerkingsverbanden. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de zogenaamde interoperabiliteit in de waardeketen, waarbij erop wordt gelet dat met nieuwe oplossingen toegang kan worden verkregen tot informatie, deze kan worden uitgewisseld en geïntegreerd met bestaande systemen.

Gezondere inwoners

Ook in het kader van de maatschappelijke uitdaging 'gezondere inwoners' is het doel het ondersteunen van innovatievermogen en kennisvalorisatie, teneinde inwoners in het programmagebied effectievere en efficiëntere zorg te kunnen bieden. Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) stimuleert activiteiten om de innovatieve uitdagingen het hoofd te bieden waarmee de zorg te maken heeft, waaronder de ontwikkeling van nieuwe technologieën en de verdere digitalisering van de zorg (bijv. diensten en apps op het gebied van e-health, waaronder e-zorg/zorg op afstand, internet der dingen om het bewegen te stimuleren en AAL (*ambient assisted living*)). Wat de ontwikkeling van nieuwe technologieën betreft, denken wij met name aan de ontwikkeling van nieuwe diagnostische en medische apparatuur, gepersonaliseerde geneeskunde en *value-based healthcare* (VBHC). Met nanotechnologie kunnen nieuwe materialen, nano-apparatuur en doeltreffende systemen worden ontwikkeld om de diagnostiek te verbeteren en kan medische apparatuur worden ontwikkeld waarmee ziekten in verschillende stadia en voor verschillende leeftijdsgroepen van patiënten kunnen worden behandeld.

De grootste uitdaging in de gezondheidszorg is niet innovatie maar uitvoering. Daarom wordt in Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) de nadruk gelegd op de grensoverschrijdende toepassing en valorisatie van kennis binnen geavanceerdere vormen van innovatiesamenwerking, zoals de ontwikkeling van apps, living labs en incubatiecentra, met als uiteindelijke doel dat MKB/KMO en start-ups hiervan kunnen profiteren. Wij denken dat MKB/KMO veel baat kan hebben bij de valorisatie van de binnen Maas-Rijn-gebied aanwezige kennis en bij het creëren van een omgeving die bijdraagt aan het delen van gegevens en het verkorten van de time-to-market, met name omdat deze bedrijven een belangrijke rol spelen bij het dichten van de innovatiekloof tussen lab en markt. De uitdaging bestaat er dus in MKB/KMO bij beide transities te betrekken.

Onderzoek en innovatie zijn ook in eerdere programma's een succesvolle en 'brede' prioriteit geweest. De programmapartners willen voortbouwen op eerdere ervaringen door de kennis toe te passen die aanwezig is op het gebied van grote maatschappelijke transities zoals die nu gaande zijn in het bedrijfsleven en de gezondheidszorg. Op deze manier houdt het programmagebied rekening met de innovatieve kenmerken van de regio en het huidige en toekomstige potentieel van specifieke gebieden. Wij concentreren ons op gebieden waar de regio's een sterke basis en een groot innovatiepotentieel hebben. Door de focus te leggen op de gebieden waar de regio's een sterke basis en innovatiepotentieel hebben (RIS3), kan meerwaarde worden bereikt door het benutten van schaalvoordelen.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling komen de volgende soorten acties voor steun in aanmerking:

- (verdere) ontwikkeling van innovaties die oplossingen bieden voor de grote maatschappelijke uitdagingen 'industriële transitie' en 'gezondere inwoners', door ondersteuning van innovatie- en opschalingsprojecten tussen samenwerkende bedrijven en/of kennisinstellingen en/of zorgorganisaties;

- marktgerichte en/of sectoroverstijgende samenwerking tussen MKB/KMO en kennisinstellingen (en eventueel grote bedrijven) op het gebied van innovatieve oplossingen binnen de maatschappelijke transitie 'industriële transitie' en 'gezondere inwoners', waarbij publieke en private R&D-capaciteit wordt gecombineerd. Voorbeelden hiervan zijn de (verdere) ontwikkeling van living labs, nieuwe (gedeelde) faciliteiten en instrumenten voor innovatieprocessen;
- (verdere) ontwikkeling van innovatieve grensoverschrijdende waardeketens om innovaties binnen de transitie op de markt te brengen, rekening houdend met de interoperabiliteit van de waardeketen;
- ontwikkeling van een geïntegreerd keten-ecosysteem met meerwaarde, waarbij technologische innovaties en samenwerking tussen de logistieke sector en de maakindustrie worden gestimuleerd;
- steun voor living labs en demonstratieprojecten in de real-life omgeving, waarbij bedrijven, kennisinstellingen en eindgebruikers samenwerken om innovaties te ontwikkelen die bijdragen aan de maatschappelijke uitdagingen;
- sociale innovatieprojecten gericht op sociale vernieuwing binnen de twee maatschappelijke uitdagingen die bij deze SD centraal staan. Te denken valt aan vernieuwing op het gebied van samenwerking binnen bedrijven, gericht op verbetering van de productie, nieuwe manieren van denken over bepaalde onderwerpen en het concreet maken van trendsettende ideeën, maar ook bij overheden en elders in de samenleving ter bevordering van sociale cohesie of dynamiek in relatie tot technologische innovatie;
- gepersonaliseerde gezondheidszorg.

Specifieke doelstelling 1.i is gericht op innovaties met een Technology Readiness Level (TRL) vanaf 4 (ontwikkelingsfase) tot en met 9 (ingebruiknamefase) bij de start van het project. Het is belangrijk dat projecten het perspectief bieden om hogere TRL's te bereiken en dat het maatschappelijke effect kan worden aangetoond. Alle projecten moeten een duidelijke grensoverschrijdende meerwaarde hebben.

Specifieke doelstelling 1.i is uitdrukkelijk niet bedoeld voor de subsidiëring van onderzoeksprojecten of -programma's. Indien relevant zal aandacht worden besteed aan de mededeling van de Commissie 'Een nieuwe EOR voor onderzoek en innovatie' en de bijbehorende beleidsdoelstellingen, onder meer de aanbeveling van de Raad betreffende een pact voor onderzoek en innovatie in Europa, inclusief prioritaire gebieden voor gezamenlijke actie ter ondersteuning van de EOR (Europese Onderzoeksruimte).

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.1.1.2. Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
1	1.i.	RCO 01	Ondernemingen die worden ondersteund	Aantal ondernemingen	19	373
1	1.i.	RCO 02	Ondernemingen die subsidie krijgen	Aantal ondernemingen	15	298
1	1.i.	RCO 04	Ondernemingen die niet-financiële steun krijgen	Aantal ondernemingen	4	75
1	1.i.	RCO 10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksinstituten	Aantal ondernemingen	5	94

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meet-eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
1	1.i.	RCR 02	Privaat-publieke samenwerkingsprojecten	Bedrag aan private investeringen in €	€ 1,5 miljoen	2020	€ 3,19 miljoen	Monitoring-systeem	Uitgangswaarde gebaseerd op 50% van de bijdrage van private partners eind 2020, toe te rekenen aan 1.b in Interreg V, naar beneden afgerond.
1	1.i.	RCR 05	Interne innovatie MKB/KMO's	Aantal MKB/KMO's	90	2020	101	Monitoring-systeem	Uitgangswaarde gebaseerd op 25% van het aantal ondernemingen dat eind 2020 bij Interreg V steun ontvangt onder 1b. Streefwaarde gebaseerd op aannahme dat 90% van aantal ondernemingen dat steun ontvangt (RCO 1) onder SD 1.i MKB/KMO's zijn en dat 30% van hen intern innoveert

2.1.1.3. Voornaamste doelgroepen

De volgende voornaamste doelgroepen vormen de potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling:

- MKB/KMO – met inbegrip van innoverende start-ups en scale-ups – zijn de voornaamste doelgroep van prioriteit 1;
- grotere ondernemingen, mits hun betrokkenheid MKB/KMO helpt om te innoveren of toegang te krijgen tot de markt;
- kennis- en onderwijsinstellingen (universiteiten, hogescholen en instellingen voor HBO/MBO) kunnen ook een goede verbinding vormen. Maar de samenwerking tussen MKB/KMO en kennis- en onderzoeksinstellingen is daarbij wel een voorwaarde;
- Bemiddelende en clusterorganisaties;
- maatschappelijke organisaties (stichtingen, NGO's) die deelnemen aan innovatieprojecten kunnen ook optreden als begunstigde.

Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectoproepen.

2.1.1.4. Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Functioneel gebied: onderzoek en innovatie

Om het volledige potentieel van de sterke punten van het grensoverschrijdende gebied met betrekking tot specifieke doelstelling 1.i te benutten, is het Interreg-programma Maas-Rijn (NL-BE-DE) gericht op een functioneel gebied dat wordt gekenmerkt door **sterke onderlinge afhankelijkheid op het gebied van onderzoek en innovatie**. Naast het programmagebied vormen de hieronder vermelde regio's een integraal onderdeel van het functionele gebied onder SD 1.i. Dat betekent dat de doelgroepen in deze regio's ook potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling zijn:

- COROP-regio Zuidoost-Noord-Brabant (NL);
- Leuven Arrondissement (BE);
- Düsseldorf, Kreisfreie Stadt (DE);
- Duisburg, Kreisfreie Stadt (DE);
- Koblenz, Kreisfreie Stadt (DE);
- Trier, Kreisfreie Stadt (DE).

De functionele relaties met het arrondissement Leuven en Zuidoost-Noord-Brabant op het gebied van onderzoek en innovatie zijn grotendeels gebaseerd op een sterk en langdurig triple-helix-innovatiepartnerschap tussen Eindhoven, Leuven en Aken (ELA-driehoek, met KU Leuven, TU/e, RWTH, Philips, imec, de steden Leuven, Eindhoven en Aken), later uitgebreid tot de Toptechnologieregio ELAT (met regionale overheden uit het programmagebied). Deze relaties hebben geleid (en leiden nog steeds) tot wederzijdse investeringen, intensieve projectsamenwerking en veel grensoverschrijdende mobiliteit van personeel binnen onderzoeks- en innovatieprojecten. In het algemeen leiden frequente contacten op hoog niveau en concrete samenwerkingsinitiatieven tussen Vlaanderen en Nederland en tussen Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen tot grensoverschrijdende afstemming en tot strategische

grensoverschrijdende samenwerking op de belangrijkste technologiegebieden waarin de regio een sterke kennispositie heeft.

Met name binnen de life sciences en de gezondheidszorg bestaan er goede functionele relaties. Op het gebied van regeneratieve geneeskunde vormen de KU Leuven, (Leuvense onderzoekers van) VIB (Vlaams Instituut voor Biotechnologie) en sterke partners in Maastricht en Eindhoven de belangrijkste as binnen het Nederlands-Vlaamse RegMed XB-programma. In de Belgisch-Nederlandse afdeling van EIT Health nemen Health House (Leuven), KU Leuven en imec deel, samen met Brightlands Maastricht, Universiteit Maastricht, TU/e en Philips. KU Leuven deelt verschillende biomedische onderzoekslijnen met Biomed van de Universiteit Hasselt. De UCLL (University College Leuven-Limburg) verzorgt verschillende onderwijs- en onderzoeksprogramma's op het gebied van gezondheidszorg in het arrondissement Leuven en Belgisch Limburg, met grensoverschrijdende contacten met Nederlands Limburg en Zuidoost-Brabant. Voorbeelden van recente EMR-gezondheidsprojecten met deelname van actoren uit het arrondissement Leuven zijn WearIT4Health, GYM en Eurlipids. De vele samenwerkingsprojecten die op dit gebied worden geïnitieerd, geven blijk van een lange traditie van Euregionale samenwerking.

Dezelfde sterke functionele relatie ten aanzien van life sciences en gezondheidszorg geldt ook voor de brede stadsregio Düsseldorf; hier bevindt zich een sterk en gediversifieerd technologiecluster op het gebied van life sciences, waardoor het een natuurlijke tegenhanger voor het programmagebied is. Met een ecosysteem van zowel grotere als kleinere life science-bedrijven (zoals Monsanto, Bayer CropScience, Medtronic, Henkel), sterke kennisinstellingen (Heinrich-Heine-Universität en Universitätsklinikum Düsseldorf) en een uitstekende kennisinfrastructuur (Düsseldorf Life Science Center), zullen organisaties in het programmagebied ongetwijfeld profiteren van nieuwe kennis en een grotere kritische massa voor samenwerking met spelers in de stadsregio Düsseldorf.

Ook op het gebied van regionale specialisaties zoals biotech, farmaceutica, nanotechnologie, medische technologie, chemie, digitale economie/transformatie bestaan er functionele relaties tussen het programmagebied, de Nederlands-Vlaamse functionele gebieden en Düsseldorf, waarbij in en rond Düsseldorf veel bedrijven actief zijn op het gebied van mobiele communicatie en industriële productie. Ten aanzien van de grote maatschappelijke uitdagingen van de industriële transitie en de gezondheidszorg, zijn er dus goede kansen wat betreft intensivering van wederzijdse grensoverschrijdende samenwerking waarvan het kernprogrammagebied zou kunnen profiteren.

Op het gebied van industriële transitie zorgt het Vlaamse expertisecentrum Flanders Make, met vestigingen in Leuven en Lommel, voor de verbinding tussen wetenschappers en het bedrijfsleven in het arrondissement Leuven en Belgisch Limburg, terwijl University College Leuven-Limburg beschikt over een expertisecentrum voor digitale innovatie. Daarnaast bestaat er een nauwe samenwerking tussen de Technologicampus Diepenbeek van de KU Leuven en de technische vakgroepen in Leuven. De innovatiekatalysatoren Sirris (Belgisch expertisecentrum voor de tech-industrie, met kantoren in Leuven, Hasselt en Luik) en Agoria (werkgeversfederatie voor bedrijven in de tech-industrie, met kantoren in Brussel, Hasselt en Luik) zorgen voor verbinding tussen bedrijven in het arrondissement Leuven, Belgisch Limburg en de provincie Luik.

De stadsregio Duisburg heeft op het gebied van de kolenmijnbouw en staalindustrie een geschiedenis die zeer sterk overeenkomt met grote delen van het programmagebied. Zowel het industriële transformatieproces als de sociaal-economische transitie is al enkele decennia aan de gang, maar in deze transitiegebieden doen zich interessante nieuwe ontwikkelingen voor, die aansluiten bij de regionale

specialisaties van het programmagebied. Het delen van modellen en ervaringen uit verschillende gebieden waar een vergelijkbare transformatie succesvol verloopt, heeft voor alle partijen voordelen (bijv. SALK).

De steden Koblenz en Trier worden vanwege hun onderzoeks- en innovatiecapaciteit genoemd als functionele gebieden (beide bezitten een universiteit en een hogeschool) en vanwege de samenwerkingsverbanden die bestaan met de RWTH Aachen en andere kennisinstellingen in het programmagebied. De actieve deelname van hun onderzoeks- en innovatie-instellingen zal er waarschijnlijk ook toe leiden dat MKB/KMO in de Eifel gemakkelijker in het programma kan worden opgenomen: de twee Landkreise die tot het programmagebied behoren, staan in Rijnland-Palts in de top-10 als het gaat om de vestiging van 'verborgen kampioenen'. Bij het Max-von-Laue Institute of Advanced Ceramic Material Properties Studies in Koblenz wordt gewerkt aan een internationale en interdisciplinaire aanpak om de correlatie tussen structuren en eigenschappen van materialen en oplossingen voor verschillende componenten te onderzoeken. Het methode- en analysecentrum van dit instituut werkt onder andere aan een nieuwe generatie vuurvaste materialen, die kunnen worden toegepast in allerlei producten en processen in bedrijfstakken die zich in een industriële transitie bevinden, zoals de staalindustrie. De kennisinstellingen en de campus van Trier zijn sterk in life sciences, medische informatica en technologie, milieuwetenschappen, computationele linguïstiek en digitale geesteswetenschappen, intelligente technologieën, digitale automatisering, materialen, engineering en digitale media en games. Relevante instituten voor samenwerking in het kader van specifieke doelstelling 1.i zijn het Forschungszentrum Mittelstand, het Institute of BioGeoAnalytics, Environmental Sampling and Biobanks (IBU), het International Health Care Management Institute (IHCI) en het Institut für angewandtes Stoffstrommanagement (IfaS). De kennisinstellingen in Trier beschikken daarnaast over onderscheidende medische, farmaceutische en biotechnologische kennis binnen het thema life sciences.

Deze regio's zijn dus functioneel met elkaar verbonden door middel van sterke en gediversifieerde kennis- en technologieclusters en universiteiten/hogescholen. De partners binnen dit functionele gebied zijn sterk onderling afhankelijk als gevolg van nabijheid, sociaal-economische overeenkomsten, een lange traditie van samenwerking en op elkaar afgestemde slimme specialisatiestrategieën. Zij versterken elkaar bij de ontwikkeling van nieuwe technologieën om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken.

Deelname van projectpartners uit gebieden buiten het programmagebied en functionele gebied is zonder meer mogelijk. Het feit dat aanvullende gebieden in het operationele programma zijn opgenomen is dan ook uitsluitend bedoeld om te benadrukken waarom bepaalde gebieden van bijzonder belang zijn.

2.1.1.5. Het voorgenomen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigen en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinationaal wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

SD 1.i is gericht op innovatie en valorisatie binnen de in paragraaf 2.1.1.1 genoemde technologische domeinen. Het programma richt zich op innovatiesamenwerking op de hogere Technology Readiness Levels, maar altijd vóór de marktintroductiefase. Algemeen wordt ervan uitgegaan dat financieringsinstrumenten zich het best lenen voor de fase waarin één actor aantoonbaar de financieel levensvatbare business case heeft. In de eerdere innovatiefasen van ontwikkeling en demonstratie, in combinatie met de complexe context van grensoverschrijdende samenwerking, worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Monitoringcomité als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financieringsinstrumenten te heroverwegen. De mogelijkheid om met leningen en/of garanties te werken blijft open, met name voor projecten met de hoogste TRL's. Indien hiervoor wordt gekozen, zal een programmawijziging worden ingediend, met inbegrip van een verschuiving in de vorm van financiering (dimensie 2 in tabel 5).

2.1.1.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.i.	010	€ 7.475.202
1	EFRO	1.i	012	€ 7.475.201
1	EFRO	1.i	028	€ 7.475.201

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.i	01	€ 22.425.604

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.i	33	€ 22.425.604

2.1.2. Specifieke doelstelling: 1.iii.

1.iii. Versterken van duurzame groei en het concurrentievermogen van MKB/KMO en het creëren van banen bij MKB/KMO, onder meer door productieve investeringen

2.1.2.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

Om het innovatievermogen van het programmagebied verder te versterken, is grensoverschrijdende bevordering van innovatie en samenwerking tussen MKB/KMO onderling van cruciaal belang. In tegenstelling tot specifieke doelstelling 1.i, ligt de nadruk bij specifieke doelstelling 1.iii op het initiëren van directe samenwerking tussen MKB/KMO onderling. Kennisinstanties spelen een (secundaire) rol als potentiële kennisleveranciers onder 1.iii. Doel is het innovatie- en internationaliseringspotentieel van MKB/KMO te versterken en de concurrentiepositie en het groeipotentieel van MKB/KMO in het programmagebied op korte termijn te versterken.

Industriële transitie

Zoals beschreven onder specifieke doelstelling 1.i maken diverse sectoren als gevolg van de digitalisering en snel ontwikkelende sleuteltechnologieën een industriële transitie door. Voorbeelden van de digitalisering en snel ontwikkelende sleuteltechnologieën zijn kunstmatige intelligentie, automatisering/robotisering, fotonica, nanotech en nano-elektronica, biotech en het internet der dingen. Maar ook andere sectoren hebben te maken met deze transitie omdat zij ook met deze veranderingen te maken hebben. De zich snel ontwikkelende technologieën en de transitie die dit tot gevolg heeft, vormen een uitdaging voor een groot aantal sectoren om hun processen in meer of mindere mate op een slimme manier opnieuw vorm te geven, waardoor de CO₂-uitstoot wordt verminderd en het milieu wordt beschermd. Tegelijkertijd biedt dit bedrijven enorme kansen voor de ontwikkeling van nieuwe producten, processen en diensten. Dit geldt met name voor MKB/KMO, waarvan de kracht is dat het zich snel aan veranderende omstandigheden kan aanpassen. Het programma richt zich op ondersteuning van innovatie in het licht van deze industriële transitie, met als doel het grensoverschrijdende innovatievermogen te vergroten en grensoverschrijdende samenwerking tussen ondernemingen te stimuleren. Wij verwachten dat de ontwikkeling van nieuwe innovaties die de industriële transitie ondersteunen, voor meerwaarde, groei en werkgelegenheid in het programmagebied zal zorgen.

Groene transitie

De algehele vraag naar schone energie en het steeds bredere gebruik ervan brengt ingrijpende veranderingen met zich mee die grote gevolgen zullen hebben voor MKB/KMO in het programmagebied. Om een breed draagvlak voor de energietransitie te creëren, vinden de programmapartners het belangrijk de transitie van MKB/KMO naar groene technologieën en processen te faciliteren. MKB/KMO spelen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijfsmodellen, producten, processen en diensten die aansluiten bij een duurzame samenleving. Deze focus op innovatie in groene technologieën en processen helpt niet alleen de groene transitie in het programmagebied te stimuleren, maar draagt ook bij tot versterking van de groei, het concurrentievermogen en de veerkracht van MKB/KMO.

Gezondere inwoners

MKB/KMO is de belangrijkste aanjager van innovatie in de gezondheidszorg. Als zodanig is het een katalysator van groei en concurrentievermogen. De medisch-technologische sector in het programmagebied – een van de meest innovatieve in Europa – is in het kader van deze specifieke doelstelling goed gepositioneerd voor een gezonde groei. Dankzij innovaties in medische technologie kunnen efficiency en effectiviteit in de zorg worden verbeterd, ofwel door revolutionaire ontwikkelingen op het gebied van medische preventie, diagnose en behandeling, ofwel door de toepassing van innovatieve technologie waarmee meer gedaan kan worden met minder. Dankzij innovatieve technologieën kan niet alleen het programmagebied maar Europa als geheel profiteren van duurzamere gezondheidszorg en een meer concurrerende sector. Om te zorgen voor meer groei en om de concurrentiepositie van MKB/KMO binnen de zorgsector te verbeteren, is het belangrijk dat de grensoverschrijdende samenwerking (op het gebied van innovatie) tussen MKB/'KMO-ondernemingen onderling wordt versterkt. Ondernemingen in het MKB/KMO die grensoverschrijdende samenwerking met externe ondernemingen aangaan, kunnen hun activiteiten complementeren en zo hun producten en diensten verbeteren, waardoor zij hun marktaandeel in een concurrerend landschap kunnen behouden.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling komen de volgende soorten acties voor steun in aanmerking:

- Ontwikkeling en uitvoering van een innovatieprogramma dat duurzame grensoverschrijdende ontwikkeling en samenwerking op het gebied van veelbelovende innovatieprojecten tussen MKB/KMO-ondernemingen (business-to-business) stimuleert in het kader van de sleuteltechnologieën die zijn gedefinieerd onder specifieke doelstelling 1.i;
- Innovatieprojecten die zich aanpassen aan veranderende omstandigheden, waarbij nieuwe oplossingen worden gecreëerd en nieuwe bedrijvigheid wordt gegenereerd.
- Digitalisering van producten, processen en diensten (e-commerce en e-business);
- Grensoverschrijdende innovatieprocessen, technologieoverdracht en bedrijvigheid die erop gericht zijn nieuwe producten en diensten op de markt te brengen;

Specifieke doelstelling 1.iii is gericht op innovaties met een Technology Readiness Level (TRL) vanaf 6 (definitieve stadium van ontwikkelingsfase) tot en met 9 (ingebruiknamefase) bij de start van het project. Het is belangrijk dat het maatschappelijke effect van projecten kan worden aangetoond.

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.1.2.2. Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
1	1.iii.	RCO 01	Ondernemingen die worden ondersteund	Aantal ondernemingen	20	400
1	1.iii.	RCO 02	Ondernemingen die subsidie krijgen	Aantal ondernemingen	16	320
1	1.iii.	RCO 04	Ondernemingen die niet-financiële steun krijgen	Aantal ondernemingen	4	80

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meet-eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevens-bron	Opmerkingen
1	1.iii.	RCR 05	Interne innovatie MKB	Aantal MKB/KMO's	0	2021	108	Monitoringsysteem	Streefwaarde gebaseerd op aannahme dat 90% van aantal ondernemingen dat steun ontvangt (RCO 1) onder SD 1.iii MKB/KMO's zijn en dat 30% van hen intern innoveert

2.1.2.3. Voornaamste doelgroepen

De volgende voornaamste doelgroepen vormen de potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling:

- MKB/KMO – inclusief start-ups en scale-ups;
- Bemiddelende organisatie die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het innovatieprogramma.

Andere soorten organisaties zoals vermeld onder specifieke doelstelling 1.i mogen deelnemen aan projecten in het kader van specifieke doelstelling 1.iii, maar uitsluitend als externe partij/leverancier van kennis (niet als begunstigde). Dit betekent dat zij door de begunstigden die het consortium vormen, als derden kunnen worden gecontracteerd. Dit moet ervoor zorgen dat het beschikbare budget onder specifieke doelstelling 1.iii rechtstreeks ten goede komt aan MKB/KMO.

Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectoproepen.

2.1.2.4. Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Functioneel gebied: Concurrentievermogen van MKB/KMO

Om het volledige potentieel van de sterke punten van het grensoverschrijdende gebied met betrekking tot specifieke doelstelling 1.iii te benutten, is het Interreg-programma Maas-Rijn (NL-BE-DE) gericht op een functioneel gebied dat wordt gekenmerkt door **met elkaar verband houdende micro-economische ontwikkelingen binnen MKB/KMO op het gebied van concurrentie, samenwerking, innovatie, producten/diensten en online-activiteiten**. Naast het programmagebied vormen de hieronder vermelde regio's een integraal onderdeel van het functionele gebied onder SD 1.iii. Dat betekent dat de doelgroepen in deze regio's ook potentiële begunstigen in het kader van deze specifieke doelstelling zijn:

- COROP-regio Zuidoost-Noord-Brabant (NL);
- Leuven Arrondissement (BE);
- Düsseldorf, Kreisfreie Stadt (DE);
- Duisburg, Kreisfreie Stadt (DE);
- Koblenz, Kreisfreie Stadt (DE);
- Trier, Kreisfreie Stadt (DE).

De functionele relaties op sectorniveau die we bij SD 1.i zien, gelden in belangrijke mate ook voor toeleverend en ondersteunend MKB/KMO. Bij SD 1.iii gaat het er niet alleen om dat deze regionale specialisaties door MKB/KMO worden vertaald in nieuwe diensten en producten, maar ook dat nieuw gedrag, processen en technologieën binnen deze bedrijven wordt toegepast. Bij samenwerking binnen MKB/KMO staat nabijheid voorop. De eerste vier bovengenoemde regio's liggen dicht bij de grens (40 à 50 km) en op ongeveer één uur rijden van het centrum van het programmagebied. De laatste twee liggen op iets grotere afstand van het programmagebied, maar zijn dankzij de goede infrastructuur ook snel te bereiken.

Door middel van beoogde strategische initiatieven zoals het 'voucher-project' of een innovatieregeling ter bevordering van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van innovatie, zal MKB/KMO uit het programmagebied profiteren van samenwerking met MKB/KMO uit Zuidoost-Noord-Brabant, het arrondissement Leuven, de regio Düsseldorf/Duisburg en de steden Koblenz en Trier. Aangezien zij deel uitmaken van een van de grootste stedelijke gebieden van de EU en ook van grote industriegebieden in Duitsland, bieden zij enorme kansen als het gaat om het aanboren van nabije nieuwe markten voor actoren in het programmagebied.

Een mooi voorbeeld van dit soort mogelijkheden zijn de Leuvense incubatorprogramma's waarmee ondernemers in heel Vlaanderen worden ondersteund, ook in Belgisch Limburg. KU Leuven Research & Development en het Gemma Frisius Fonds hebben geïnvesteerd in verschillende innovatieve bedrijven in Belgisch Limburg, in de meeste gevallen universitaire spin-offs. In Trier is het Forschungszentrum Mittelstand gevestigd, dat de uitwisseling tussen regionale economische actoren en de universiteit bevordert. Dergelijke initiatieven kunnen in een grensoverschrijdende context worden uitgebreid zodat kennisoverdracht en nauwe samenwerking tussen MKB/KMO en de universiteiten worden bevorderd. Cluster Mittelrhein.Digital is een gezamenlijk initiatief van bedrijven uit het noorden van Rijnland-Palts en de universiteit van Koblenz en de Hochschule Koblenz voor de gezamenlijke ontwikkeling van competenties op het gebied van de digitalisering van bedrijfs-, industriële en werkprocessen. Er ontstaan

nieuwe kansen voor MKB/KMO in het programmagebied wanneer zij kunnen aanhaken bij dit soort initiatieven in de genoemde gebieden.

Ook overheden uit het programmagebied werken samen, bijvoorbeeld bij het ondersteunen van MKB/KMO op het gebied van zakendoen in het buitenland, bijvoorbeeld door gezamenlijk op te trekken bij handelsmissies. Bij het betrekken van het bedrijfsleven kan expliciet worden verwezen naar het programmagebied in bredere zin, waardoor MKB/KMO in het programmagebied extra kansen krijgt om bij het programma betrokken te zijn. In de andere genoemde gebieden zijn machtige spelers gevestigd, die vaak vertegenwoordigd zijn bij handelsmissies. MKB/KMO uit het programmagebied kunnen hierop meeliften.

In al deze regio's is sprake van een groot aantal MKB/KMO-ondernemingen in vergelijkbare sectoren en van gedeeltelijk overlappende MKB/KMO-netwerken als gevolg van hun nabijheid. MKB/KMO is op deze gebieden vaak onderling afhankelijk en is via verschillende (historische) waardeketens onderling verbonden. Ook geldt voor deze bedrijven dat ze te maken krijgen met toenemende globalisering en concurrentiedruk. Deze toenemende druk is een belangrijke reden om het MKB/KMO te stimuleren om grensoverschrijdende partnerschappen aan te gaan teneinde de kosten te verlagen en/of concurrentievoordelen van een hogere orde te faciliteren.

Deelname van projectpartners uit gebieden buiten het programmagebied en functionele gebied is zonder meer mogelijk. Het feit dat aanvullende gebieden in het operationele programma zijn opgenomen is dan ook uitsluitend bedoeld om te benadrukken waarom bepaalde gebieden van bijzonder belang zijn.

2.1.2.5. Het voorgenoemen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigen en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinationaal wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

SD 1.iii is gericht op versterking van het innovatie- en internationaliseringspotentieel van MKB/KMO en daarnaast van het concurrentievermogen en groeipotentieel van deze sector. Daarbij gaat het om het stimuleren van daadwerkelijke grensoverschrijdende innovatiesamenwerking tussen bedrijven. In dat verband worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Monitoringcomité als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financieringsinstrumenten te heroverwegen. De mogelijkheid van het gebruik van leningen en/of garanties wordt opengelaten, met name voor projecten met de hoogste Technology Readiness Levels. Indien hiervoor wordt gekozen, zal een programmawijziging worden ingediend, met inbegrip van een verschuiving in de vorm van financiering (dimensie 2 in tabel 5).

2.1.2.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.iii.	010	€ 7.253.748
1	EFRO	1.iii.	013	€ 4.144.999
1	EFRO	1.iii.	026	€ 3.480.639
1	EFRO	1.iii	029	€ 2.072.500
1	EFRO	1.iii	030	€ 2.072.500

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.iii.	01	€ 19.024.386

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	1.iii.	33	€ 19.024.386

2.2. Een groener, CO₂-arm Maas-Rijn-gebied

Met deze prioriteit moet een groener, CO₂-arm Maas-Rijn-gebied tot stand worden gebracht door grensoverschrijdende oplossingen op het gebied van hernieuwbare energie, aanpassing aan de klimaatverandering en de circulaire economie in het programmegebied te stimuleren. Acties in het kader van deze prioriteit vormen een impuls in het kader van de groene transitie.

☒ Dit is GEEN prioriteit in het kader van een overdracht uit hoofde van artikel 17, lid 3

2.2.1. Specifieke doelstelling: 2.ii.

2.ii. Bevordering van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001, met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria

2.2.1.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

In het kader van aanpassing aan de klimaatverandering is de transitie naar hernieuwbare energie van groot belang. Door het aandeel hernieuwbare energie te vergroten kan de CO₂-uitstoot worden teruggedrongen. In het kader van deze specifieke doelstelling worden verschillende soorten acties beoogd om innovatieve oplossingen voor duurzame energieopwekking te stimuleren. De voorgestelde activiteiten zijn vooral bedoeld om de uitdagingen aan te pakken waarmee het programmegebied te maken heeft bij de transitie naar een toonaangevende groene economie en samenleving in Europa ('industriële transitie' en 'groene transitie'). Kortom, het Interreg-programma Maas-Rijn (NL-BE-DE) richt zich op het uitbreiden van de beschikbare kennis en expertise in de grensoverschrijdende regio om marktnabije oplossingen voor hernieuwbare energie uit te rollen.

Industriële transitie

Innovatieve MKB/KMO's spelen een centrale rol bij de verwezenlijking van groene ambities in het programmegebied. Daarom biedt het Interreg-programma Maas-Rijn (NL-BE-DE) steun aan MKB/KMO bij het ontwikkelen en op de markt brengen van baanbrekende producten en technologieën. Deze specifieke focus draagt bij tot het aanpakken van de uitdaging om ervoor te zorgen dat de markt innovatieactiviteiten vanuit MKB/KMO, start-ups en scale-ups beter oppakt. Het Maas-Rijn-gebied heeft relatief sterke regionale clusters op de gebieden accutechnologie, geïntegreerde zonne-energie, groene waterstof, koolstofarme synthetische brandstoffen, slimme netwerken, overstap naar elektriciteit door industrie en warmte- en opslagoplossingen. Aangezien industriële transitie nauw samenhangt met hernieuwbare energie, moeten ook onderwerpen als robotica, kunstmatige intelligentie, data, 3D en het internet der dingen (IoT) worden meegenomen. Het is de ambitie van het programma om voort te bouwen op deze bestaande sterke punten met als doel de klimaatverandering tegen te gaan, de economische groei te stimuleren en de levensstandaard te verhogen.

De grensoverschrijdende regio beschikt over een sterke industriële basis en uitstekende mogelijkheden voor fundamenteel onderzoek, die een goede basis vormen om een voortrekkersrol te spelen op deze gebieden. De programmapartners zijn van mening dat het veel doeltreffender is om vooral deze sterke punten volledig te benutten dan om te investeren in het bijstellen van zwakkere punten. Bovendien is er veel regionaal potentieel (zie de 'Trilaterale strategie voor de chemische industrie') voor de integratie van energiesystemen bij grote chemische fabrieken in het programmagebied. Dit stelt een aanzienlijk deel van de chemische industrie in staat om versneld te stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen eerder en over te schakelen op hernieuwbare energiebronnen.

Groene transformatie

De algehele vraag naar schone energie en het steeds bredere gebruik ervan zullen niet alleen leiden tot ingrijpende technologische veranderingen, maar ook van grote invloed zijn op het dagelijks leven in het Maas-Rijn-gebied. Om een breed draagvlak voor de energietransitie te creëren, is het belangrijk dat participatie en betrokkenheid van de bevolking van onderop wordt georganiseerd. Lokale gemeenschappen kunnen bijvoorbeeld een rol spelen in de energietransitie door een eigen energiedistributienetwerk op te zetten en deze in eigendom te nemen of te beheren via ondersteunende diensten en energiebedrijven. Het institutionaliseren van de mogelijkheid van lokale energiegemeenschappen is een speerpunt van het pakket 'Schone energie voor alle Europeanen'.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling zijn de volgende soorten acties subsidiabel:

- Marktnabije eco-innovatieprojecten van MKB/KMO op het gebied van hernieuwbare energie. Bijvoorbeeld het ontwikkelen van business cases, pilot- en demonstratieprojecten in relevante omgevingen, en het vertalen van innovaties naar schaalbare producten en diensten;
- Innovatieve processen waarbij meerdere ondernemingen binnen één bepaald marktsegment samenwerken aan het plannen, implementeren en beheren van hernieuwbare energie op een manier die ervoor zorgt dat het aandeel hernieuwbare energie stijgt in sectoren die moeilijker CO₂-neutraal te maken zijn;
- Grensoverschrijdende samenwerking en kennisuitwisseling met betrekking tot thema's als waterstof, gebouwgeïntegreerde opwekking van zonne-energie, grootschalige (energetische en circulaire) renovatie van gebouwen, groene warmte/koude en productie van houtsnippers, al dan niet in combinatie met mogelijke opslagoplossingen en integratie in het elektriciteitsnet of warmtenetten;
- Experimenten met nieuwe modellen voor de opwekking van duurzame energie, en het testen en demonstreren van deze duurzame energieoplossingen in een echte omgeving. Dit kan leiden tot het ontdekken van ontbrekende schakels in het grensoverschrijdende netwerk, het ontwikkelen van lokale experimentele oplossingen met parallelle projecten aan weerszijden van de grens, en het vinden van oplossingen voor het grensoverschrijdend koppelen van duurzame energiesystemen. MKB/KMO en de inwoners van het Maas-Rijn-gebied hebben ook steun nodig bij het opzetten van innovatieve structuren voor het organiseren en financieren van investeringen in duurzame energieopwekking, waarbij de knelpunten in regelgeving moeten worden opgelost;
- Mogelijkheden onderzoeken voor de grensoverschrijdende uitwisseling van energie via een laag- of middenspanningsverbinding voor gelijkstroom of wisselstroom tussen naburige gemeenschappen, waarbij rekening wordt gehouden met het grensoverschrijdende marktkoppelingsmechanisme.

SD 2.ii richt zich op innovaties met een Technology Readiness Level vanaf 4 (ontwikkelingsfase) tot en met 9 (ingebruiknamefase) bij de start van het project. Het is belangrijk dat projecten het perspectief bieden

om hogere TRL's te bereiken en dat het maatschappelijke effect kan worden aangetoond. Nieuwe oplossingen voor duurzame energie vallen alleen te overwegen als rekening wordt gehouden met hun integratie in het stroomnet en hun impact op het energienetwerk. Maar omdat SD 2.iii niet is geselecteerd door het programma, moet het zwaartepunt van de activiteiten altijd liggen op de ontwikkeling en demonstratie van duurzame energieoplossingen.

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.2.1.2. Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
2	2.ii.	RCO 01	Ondernemingen die worden ondersteund	Aantal ondernemingen	2	37
2	2.ii	RCO 02	Ondernemingen die subsidie krijgen	Aantal ondernemingen	2	37
2	2.ii.	RCO 84	Gezamenlijk ontwikkelde en uitgevoerde pilots	Aantal pilots	1	15

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meet-eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
2	2.ii.	RCR 02	Privaat-publieke samenwerkingsprojecten	Bedrag aan private investeringen in €	€ 0,75 miljoen	2020	€ 1,6 miljoen	Monitoring-systeem	Zowel uitgangswaarde als definitieve streefwaarde vastgesteld op 50% van RCR 02 doelstellingen onder 1.i.
2	2.ii.	RCR 03	MKB/KMO dat zorgt voor product- of procesinnovatie	Aantal MKB/KMO's	10	2020	30	Monitoring-systeem	Uitgangswaarde vastgesteld op 10% van de uitgangswaarde voor RCR 05 onder 1.i, oplopend tot 30% van definitieve streefwaarde voor RCR 03 onder 1.i voor de definitieve streefwaarde, waarbij de focus

									breder is dan alleen innovatie.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---------------------------------

2.2.1.3 Voornaamste doelgroepen

De volgende voornaamste doelgroepen vormen de potentiële begunstigen in het kader van deze specifieke doelstelling:

- MKB/KMO, met inbegrip van innovatieve start-ups en scale-ups;
- Onderzoeks- en onderwijsinstellingen;
- Toezichthouders en eigenaren van e-netinfrastructuur;
- Bemiddelende organisaties;
- Maatschappelijke organisaties die de energietransitie op lokale schaal zichtbaar en concreet maken. Bijvoorbeeld burgerinitiatieven die gezamenlijk een energiemaatschappij leiden en andere vormen van maatschappelijke organisaties (bijv. stichtingen, NGO's, Energieagentur).

Samenwerking tussen MKB/KMO, kennis- en onderzoeksinstellingen en/of burgerinitiatieven is een voorwaarde.

Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectoproepen.

2.2.1.4. Aangeven beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Functioneel gebied: hernieuwbare energie

Om het volledige potentieel van de sterke punten van de grensoverschrijdende regio met betrekking tot specifieke doelstelling 2.ii te benutten, concentreert Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zich op een functioneel gebied dat wordt gekenmerkt door **sterke onderlinge afhankelijkheid op het gebied van innovatie in hernieuwbare energie**. Naast het programmagebied vormen de hieronder vermelde regio's een integraal onderdeel van het functionele gebied onder SD 2.ii. Dat betekent dat de doelgroepen in deze regio's ook potentiële begunstigen in het kader van deze specifieke doelstelling zijn:

- COROP-regio Zuidoost-Noord-Brabant (NL);
- Leuven Arrondissement (BE);
- Düsseldorf, Kreisfreie Stadt (DE);
- Duisburg, Kreisfreie Stadt (DE);
- Koblenz, Kreisfreie Stadt (DE);
- Trier, Kreisfreie Stadt (DE).

Momenteel vinden zowel in het programmagebied als in de bovengenoemde regio's veel vergelijkbare en soms parallelle initiatieven en activiteiten plaats op het gebied van duurzame energie en de energietransitie. Met name als we kijken naar het gebied Aken-Keulen-Mönchengladbach-Düsseldorf-Duisburg kan worden vastgesteld dat zowel daar als in het programmagebied sprake is geweest van sluiting van de traditionele kolenmijnen, met aan Duitse zijde ook nog eens bestaande, ingrijpende plannen om de exploitatie van bruinkoolmijnen sterk te beperken. De ervaringen uit deze regio zijn zeer

specifiek en ingrijpend ('Energiewende'), maar potentiële begunstigden in het kerngebied van het programma kunnen ook sterk meeprofiteren van ontwikkelingen in de andere genoemde regio's.

Bovendien is bij Europese projecten vaak sprake van langdurige en frequente samenwerking, waarbij partners uit een of meer van de bovengenoemde regio's betrokken zijn. Dit gaat in veel gevallen hand in hand met uitwisselingen van personeel, zoals in het Solliance-netwerk (met imec, TNO, TU/e, Universiteit Hasselt en Forschungszentrum Jülich). Rolling Solar is een recent voorbeeld van een Interreg EMR 5-project waarbij partners uit de bovenvermelde functionele gebieden betrokken zijn. De KU Leuven en imec hebben een aanzienlijk deel van hun energieactiviteiten geconcentreerd in EnergyVille in Genk. Onderzoek naar een aantal sleuteltechnologieën, zoals nieuwe generaties batterijen en duurzame synthetische brandstof, vindt nog steeds in Leuven plaats.

Om in de chemische industrie effectiever gebruik te kunnen maken van duurzame energie wordt de samenwerking tussen het programmagebied en de eerste vier bovengenoemde regio's ondersteund door multilaterale samenwerkingsovereenkomsten en -strategieën (Trilaterale strategie voor de chemische industrie) tussen belangrijke actoren in Vlaanderen, NRW en Zuid-Nederland. Dit is een voorbeeld van de onderlinge verbanden die er reeds bestaan, en van het feit dat er legio mogelijkheden bestaan om deze verder te versterken.

De steden Koblenz en Trier worden genoemd als functionele gebieden vanwege hun onderzoeks- en innovatiecapaciteit op het gebied van duurzame energie. Sterke punten van Koblenz zijn milieuwetenschappen en de (ontwikkelings)technische aspecten van duurzame energie. Sterke punten van Trier zijn milieuwetenschappen en Intelligent Technologies for Sustainable Development (ITNE). De campus bezit onder andere unieke kennis over energie-efficiënte systemen, energietechnologie, netwerktechnologie/-beheer en milieuvriendelijke productieprocessen.

Al deze regio's zijn met elkaar verbonden door de aanwezigheid van sterke en gediversifieerde kennis- en technologieclusters, universiteiten/hogescholen en hernieuwbare-energiegemeenschappen, die allemaal bijdragen aan een groene economie en samenleving. Op basis van nabijheid, sociaal-economische overeenkomsten, een lange traditie van samenwerking en op elkaar afgestemde slimme-specialisatiestrategieën zijn de verschillende partners binnen dit functionele gebied onderling afhankelijk en versterken zij elkaar bij de ontwikkeling van nieuwe technologieën die erop gericht zijn het aandeel hernieuwbare energie te vergroten.

Het aantal innovatieprojecten met actoren op het gebied van hernieuwbare energie uit deze regio's neemt toe, hetgeen erop wijst dat zich een nog groter innovatiegebied aan het ontwikkelen is. Bovendien is er een groot potentieel voor energiegemeenschappen in deze gebieden om over de grenzen heen collectieve en door burgers geïnitieerde energieacties te organiseren die de energietransitie helpen versnellen.

Deelname van projectpartners uit gebieden buiten het programmagebied en functionele gebied is zonder meer mogelijk. Het feit dat aanvullende gebieden in het operationele programma zijn opgenomen is dan ook uitsluitend bedoeld om te benadrukken waarom bepaalde gebieden van bijzonder belang zijn.

2.2.1.5. Het voorgenomen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigen en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinationaal wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

SD 2.ii is gericht op het stimuleren van duurzame energie om het aandeel van duurzame energiebronnen in de totale energiewaarde en -consumptie te vergroten. Het programma richt zich op innovatiesamenwerking en experimenten op de hogere Technology Readiness Levels, maar altijd vóór de marktintroductiefase. Algemeen wordt ervan uitgegaan dat financieringsinstrumenten zich het best lenen voor de fase waarin één actor aantoonbaar de financieel levensvatbare business case heeft. In de eerdere innovatiefasen van ontwikkelen en experimenteren, in combinatie met de complexe context van grensoverschrijdende samenwerking en ook gezien de soorten acties die in het programma worden beschreven, worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Monitoringcomité als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financieringsinstrumenten te heroverwegen. De mogelijkheid van het gebruik van leningen en/of garanties wordt opengelaten, met name voor projecten met de hoogste Technology Readiness Levels. Indien hiervoor wordt gekozen, zal een programmawijziging worden ingediend, met inbegrip van een verschuiving in de vorm van financiering (dimensie 2 in tabel 5).

2.2.1.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.ii.	029	€ 8.765.435
2	EFRO	2.ii.	046	€ 2.191.359

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.ii.	01	€ 10.956.794

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.ii.	33	€ 10.956.794

2.2.2. Specifieke doelstelling: 2.iv.

2.iv. Bevordering van klimaatadaptatie en rampenrisicopreventie en -weerbaarheid, rekening houdend met op ecosystemen gebaseerde benaderingen

2.2.2.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

Terwijl specifieke doelstelling 2.ii is gericht op het beperken van klimaatverandering, gaat het bij specifieke doelstelling 2.iv om de aanpassing aan de klimaatverandering, risicopreventie en weerbaarheid tegen rampen. De programmapartners zijn vastbesloten te anticiperen op de negatieve effecten van de klimaatverandering en passende maatregelen te nemen om de schade die deze kan veroorzaken, te voorkomen of tot een minimum te beperken. Gemeenten in de gehele regio hebben in toenemende mate te maken met risico's en gevolgen van gebeurtenissen als gevolg van klimaatverandering. Het programmagebied is een dichtbevolkt gebied met kritische infrastructuur, zoals transportnetwerken, elektriciteitsnetten, watervoorraden en een aanzienlijk gebouwenbestand. Hierdoor heeft het Maas-Rijn-gebied reeds te maken met allerlei natuurlijke en door de mens veroorzaakte risico's en is het extra kwetsbaar voor het bijkomende risico van extreme weersomstandigheden. Dergelijke gebeurtenissen kunnen dramatische gevolgen hebben voor het leven van mensen, maar ook voor de economische ontwikkeling en de sociale cohesie. Het programma wil daarom de kans grijpen om overheid en bedrijfsleven te betrekken bij het ontwikkelen en uitvoeren van oplossingen op het gebied van klimaatverandering in een grensoverschrijdende context om de huidige uitdagingen op het gebied van klimaatadaptatie en rampenrisicopreventie aan te pakken om zo te komen tot een groene, klimaatbestendige samenleving. Voor mensen is klimaatadaptatie belangrijk omdat dit helpt schade te voorkomen of te beperken en mogelijkheden te benutten; bij natuurlijke systemen kunnen mensen ingrijpen om te helpen deze aanpassing tot stand te brengen.

Groene transformatie

De klimaatverandering heeft een grotere impact op de samenleving dan alleen de aanpassing aan de onmiddellijke gevolgen van extreem weer, waardoor in het stroomgebied van de Rijn en Maas meer overstromingen en perioden van droogte zijn te verwachten. De klimaatverandering heeft ook gevolgen voor natuur en bossen, en in het programmagebied vestigen zich invasieve soorten als gevolg van de temperatuurstijging. Daarnaast heeft de klimaatverandering directe gevolgen voor de landbouw en de volksgezondheid. Welke effecten specifieke (stedelijke en plattelands)gebieden, organisaties, bedrijven of individuen precies zullen ondervinden, hangt af van de daadwerkelijke klimaatverandering – dit zal van plaats tot plaats variëren.

Er is meer grensoverschrijdende samenwerking en coördinatie nodig om de gevolgen van de klimaatverandering aan te pakken. Wat overstromingen en perioden van droogte betreft, moet worden nagedacht over de ontwikkeling van verdere, structurele beschermingsmaatregelen tegen overstromingen. Tegelijkertijd moet het water beter worden opgevangen en opgeslagen, zodat in tijden van hitte en droogte meer water beschikbaar is voor het beregenen van gewassen en het op peil houden van het grondwater. Met betrekking tot hitte kunnen de grensoverschrijdende koudelucht-/frisseluchtcorridors als voorbeeld dienen. Wat betreft deze punten zijn er tal van mogelijkheden voor klimaatadaptatie.

De aanpak van de klimaatverandering kan uiteenlopen van zeer technische en middelenintensieve oplossingen tot eenvoudige en relatief goedkope oplossingen. Voor technisch complexe oplossingen zal waarschijnlijk moeten worden samengewerkt met externe deskundigen. Bedrijven en gemeenten kunnen de samenwerking opzoeken met lokale universiteiten of regionale samenwerkingsverbanden, indien nodig aangevuld met grensoverschrijdende expertise. Participatieve benaderingen op basis van gemeenschapsinitiatieven moeten ertoe leiden dat ook de perspectieven en prioriteiten van de lokale bevolking worden geïntegreerd, zodat er een beter inzicht ontstaat in de maatschappelijke en lokale specifieke gevolgen van de klimaatverandering. Een gecombineerde of stapsgewijze aanpak kan resulteren in effectbeoordelingen die op de prioriteiten van de lokale bevolking zijn gebaseerd en door gedegen wetenschap worden ondersteund.

Inspanningen in het programmagebied met betrekking tot de aanpassing aan de klimaatverandering leveren zowel voordelen op voor het beperken van de klimaatverandering als voor de economische groei in de regio. Investerings in groene gebouwen bieden de EMR-inwoners natuurlijke verkoeling in tijden van extreme hitte, terwijl ze tevens de uitstoot van broeikasgassen verminderen en voordelen bieden in termen van energie-efficiëntie en kostenbesparingen. Meer in het algemeen kunnen investeringen in de aanpassing van steden en plattelandsgebieden (zoals investeringen die de bestendigheid en betrouwbaarheid van de infrastructuur vergroten) de bredere economische groei stimuleren doordat ze de concurrentiepositie verbeteren en de aantrekkelijkheid voor investeerders en het bedrijfsleven in het algemeen vergroten.

Veel onderwerpen in het kader van de aanpassing aan de klimaatverandering hebben ook effecten voor de gezondheid en het toerisme.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling zijn de volgende soorten acties (of combinaties van acties) subsidiabel:

- Ontwikkeling van gezamenlijke strategieën en actieplannen op grensoverschrijdende schaal die organisaties zoals overheden, bedrijven, kennisinstellingen, NGO's en lokale gemeenschappen stimuleren tot bijvoorbeeld maatregelen ter bescherming tegen overstromingen, stormen en droogte, hitteplannen, bevordering van het waterbeheer en bescherming van de waterreserves.
- Marktgerichte samenwerking en kennisuitwisseling tussen MKB/KMO en kennisinstellingen met betrekking tot klimaatadaptatie en rampenrisicopreventie, waarbij publieke en private R&D-capaciteit wordt gekoppeld. Dit betekent onder andere de facilitering van breed toepasbare grensoverschrijdende netwerken voor de aanpak van lokale en specifieke uitdagingen op het gebied van klimaatadaptatie en weerbaarheid tegen rampen.
- Living labs en demonstratieprojecten in de real-life omgeving, waarbij bedrijven, kennisinstellingen en eindgebruikers samen werken aan innovaties die bijdragen aan klimaatadaptatie en weerbaarheid tegen rampen (bijv. overstromingspreventie- en waterretentiemaatregelen, weerbaarheid van vitale infrastructuur);
- Empowerment van energiegemeenschappen/positieve energiedistricten op grensoverschrijdende schaal met het oog op de aanpassing aan de klimaatverandering. Hierbij gaat het om betaalbare oplossingen om te anticiperen op de gevolgen van de klimaatverandering en deze te mitigeren. Deze vormen een aanvulling op de bestaande maatregelen voor aanpassing aan de klimaatverandering, en hebben tevens als positief effect dat de lokale bevolking meer wordt betrokken bij particuliere preventiemaatregelen in het kader van klimaatverandering om hun omgeving te beschermen. Te

denken valt aan het aanbrengen van groene daken om te zorgen dat het regenwater minder snel wordt afgevoerd en de temperatuur in de bebouwde omgeving wordt verlaagd. Een ander voorbeeld is de aanplanting van bomen in de openbare ruimte door buurtbewoners.

- Grensoverschrijdende voorlichtingsbijeenkomsten, advies en extra scholing om het bewustzijn te vergroten en concrete informatie te verschaffen over de effecten van de klimaatverandering, kettingreacties en het risico van meervoudige rampen (bijv. voor de landbouw of de zorg), en de bevolking bewuster te maken van de risico's en beter voor te bereiden.

SD 2.iv richt zich op innovaties met een Technology Readiness Level vanaf 4 (ontwikkelingsfase) tot en met 9 (ingebruiknamefase) bij de start van het project. Het is belangrijk dat projecten het perspectief hebben om hogere TRL's te bereiken en dat het maatschappelijke effect kan worden aangetoond.

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.2.2.2. Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
2	2.iv.	RCO 83 – INT	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Aantal ontwikkelde strategieën en actieplannen	1	12
2	2.iv	RCO 84 – INT	Gezamenlijk ontwikkelde en uitgevoerde pilots	Aantal pilots	2	36
2	2.iv	RCO 87 – INT	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	Aantal organisaties	2	48
2	2.iv	RCO 115 – INT	Gezamenlijk georganiseerde grensoverschrijdende publieksevenementen	Aantal evenementen	0	6

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meet-eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
2	2.iv.	RCR 79 – INT	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt	Aantal gebruikte strategieën en actieplannen	0	2021	9	Monitoringsysteem	Aangenomen wordt dat 75% van de ontwikkelde strategieën en actieplannen (RCO

			door organisaties						83 – INT) daadwerkelijk door organisaties worden opgepakt.
--	--	--	----------------------	--	--	--	--	--	---

2.2.2.3. Voornaamste doelgroepen

De volgende voornaamste doelgroepen vormen de potentiële begunstigten in het kader van deze specifieke doelstelling:

- Overheidsorganisaties (nationale, regionale of lokale overheid);
- Ondernemingen;
- Onderzoeks- en onderwijsinstellingen;
- Bemiddelende organisaties;
- NGO's;
- Lokale gemeenschappen / groepen inwoners.

De betrokkenheid van nationale, regionale of lokale overheden, bedrijven en kennisinstellingen is een voorwaarde. Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectoproepen.

2.2.2.4. Aangeven beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Functioneel gebied: aanpassing aan en beperking van klimaatverandering

Om het volledige potentieel van de sterke punten van de grensoverschrijdende regio met betrekking tot specifieke doelstelling 2.iv te benutten, concentreert Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zich op een functioneel gebied waarbinnen **nauwe verbindingen bestaan bij de aanpak van de klimaatverandering**. Naast het programmagebied vormen de hieronder vermelde regio's een integraal onderdeel van het functionele gebied onder SD 2.iv. Dat betekent dat de doelgroepen in deze regio's ook potentiële begunstigten in het kader van deze specifieke doelstelling zijn:

- COROP-regio Zuidoost-Noord-Brabant (NL);
- Leuven Arrondissement (BE);
- Düsseldorf, Kreisfreie Stadt (DE);
- Duisburg, Kreisfreie Stadt (DE);
- Koblenz, Kreisfreie Stadt (DE);
- Trier, Kreisfreie Stadt (DE).

Eenzijds hebben deze extra regio's vergelijkbare geomorfologische kenmerken als (delen van) het programmagebied. Hierbij kan het gaan om bodemtype of bodemstructuur, bodemgebruik, het stroomgebied van beken en rivieren die door het gebied stromen, landschappelijke kenmerken, bebouwingspatronen en problemen in verband met overstromingen, opwarming, verdroging en waterretentie. Anderzijds zijn in de bovengenoemde regio's kennisinstituten gevestigd die kunnen bijdragen aan de aanpak van de klimaatverandering in het programmagebied.

De uitdagingen in verband met de klimaatverandering en de noodzaak om adaptatieoplossingen te vinden, zijn in belangrijke mate vergelijkbaar. Het is een dichtbevolkt gebied met kritische infrastructuur, zoals transportnetwerken, elektriciteitsnetten, watervoorraden en een aanzienlijk gebouwenbestand. Hierdoor is dit functionele gebied zeer kwetsbaar voor extreme weersomstandigheden, zoals de recente overstromingen in de zomer van 2021 op dramatische wijze hebben aangetoond. Als gevolg van langdurige regenval traden beken en rivieren in een groot deel van het programmagebied buiten hun oevers, met enorm persoonlijk leed en materiële schade tot gevolg.

Steden als Düsseldorf, Duisburg, Trier en Koblenz, die direct aan een rivier liggen, hebben waardevolle ervaring in huis als het gaat om bescherming tegen overstromingen. Zij beschikken over een klimaataanpassingsconcept en kunnen dus het spectrum ten aanzien van dit onderwerp verbreden. Dankzij de aanwezigheid van universiteiten in deze steden zouden eventuele samenwerkingsverbanden kunnen profiteren van hun deelname. Doordat deze grote steden veel economische banden hebben met het programmagebied en er bovendien veel knowhow zit bij ondernemers, zou hun betrokkenheid een verrijking betekenen voor de ontwikkeling van een klimaatadaptieve economie.

In 2016/2017 is het klimaatadaptatieconcept van Düsseldorf (KAKDUS) ontwikkeld om de gevolgen van de klimaatverandering, zoals neerslagveranderingen, hevige regenval, droogte en overstromingen aan te pakken. Er zijn reeds concrete maatregelen geïmplementeerd, zoals de ontwikkeling van een concept voor hoogwaterbescherming en de verbetering van de overstromingspreventie. Maar ook zijn er steunmaatregelen ingevoerd voor groene daken en isolatiemaatregelen. De belangrijkste maatregelen voor de implementatie van het concept zijn thematisch geclusterd en omvatten analytische maatregelen (risicokaart met betrekking tot hevige regenval), structurele en ecologische maatregelen (concept voor het omgaan met hevige regenval, plan van aanpak voor schaduwvorming en koeling van druk bezochte openbare ruimten), organisatorische en communicatiemaatregelen. Ook Duisburg heeft een klimaatadaptatieconcept ontwikkeld. Deze stad kan zijn ervaringen delen met betrekking tot maatregelen die zijn gericht op de bescherming van infrastructuur (zoals havens).

Alle genoemde functionele samenwerkingsgebieden beschikken dus over sterke en gediversifieerde kennis- en technologieclusters, waarbij universiteiten (of hogescholen) in staat zijn om met nieuwe oplossingen te komen voor klimaatveranderingsproblemen, maar ook om de link te leggen met het regionale bedrijfsleven (MKB/KMO), de samenleving als geheel en de uitdagingen van de groene economie. Op basis van deze nabijheid en de gemeenschappelijke uitdagingen (bijv. bescherming tegen overstromingen, stormen en droogte, waterbeheer) zijn de verschillende partners binnen dit functionele gebied onderling afhankelijk en versterken zij elkaar bij de ontwikkeling van nieuwe grensoverschrijdende strategieën met kostenefficiënte maatregelen ten behoeve van de aanpassing aan de klimaatverandering. Door gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen te stimuleren, versnelt Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) de transformatie naar een klimaatbestendige toekomst.

Deelname van projectpartners uit gebieden buiten het programmagebied en functionele gebied is zonder meer mogelijk. Het feit dat aanvullende gebieden in het operationele programma zijn opgenomen is dan ook uitsluitend bedoeld om te benadrukken waarom bepaalde gebieden van bijzonder belang zijn.

2.2.2.5. Het voorgenomen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigden en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinationaal wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

SD 2.iv is gericht op klimaatadaptatie: het anticiperen op de negatieve effecten van de klimaatverandering en het nemen van passende maatregelen om eventuele schade te voorkomen of tot een minimum te beperken. Gezien de soorten acties die in het programma worden beschreven, worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd.

Wel wordt de mogelijkheid opgehouden om, indien dit door het Monitoringcomité als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financieringsinstrumenten te heroverwegen. De mogelijkheid van het gebruik van leningen en/of garanties wordt opengelaten, met name voor projecten met de hoogste Technology Readiness Levels. Indien hiervoor wordt gekozen, zal een programmawijziging worden ingediend, met inbegrip van een verschuiving in de vorm van financiering (dimensie 2 in tabel 5).

2.2.2.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.iv.	058	€ 5.123.546
2	EFRO	2.iv.	060	€ 5.123.546
2	EFRO	2.iv.	064	€ 2.561.773

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.iv.	01	€ 12.808.865

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.iv.	33	€ 12.808.865

2.2.3. Specifieke doelstelling: 2.vi.

2.vi. Bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen
--

2.2.3.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

De programmapartners willen maatregelen nemen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Dit is van essentieel belang, aangezien partnerregio's uit Duitsland, België en Nederland meer moeten doen willen zij hun klimaatdoelstellingen halen. Bovendien heeft de coronacrisis aangetoond hoe afhankelijk de Europese industrie is van niet-EU-landen voor grondstoffen en elektronische onderdelen. De transitie naar een circulaire economie kan voor het programmagebied dan ook nettovoordelen opleveren: niet alleen minder materiaalverbruik en de daarmee samenhangende arbeids- en energiekosten, maar minder CO₂-uitstoot in de gehele toeleveringsketen. Hierbij gaat het onder andere om de implementatie van 'biobased' waardeketens, waarbij grondstoffen worden vervangen door duurzame biobased grondstoffen. Aangezien industriële transitie en een circulaire economie nauw samenhangen, spelen innovatiethema's als robotica, kunstmatige intelligentie, data, 3D-printing en het internet der dingen een belangrijke rol in de grondstoffentransitie en moeten zij dus worden meegenomen in de overgang naar een circulaire economie. De combinatie van de inzet van geavanceerde technologieën en innovatieve bedrijven maakt de weg vrij voor een groenere economie.

Groene transformatie

Het programmagebied biedt een aanzienlijk potentieel voor grensoverschrijdende eco-innovatie- en demonstratieprojecten die zijn gericht op nieuwe circulaire producten, circulaire processen en circulaire bedrijfsmodellen, zoals projecten die zijn gericht op hergebruik van (natuurlijke) hulpbronnen, het sluiten van de grondstof- en materiaalkringloop (bijv. in de landbouw en de bouw), (stads)landbouw, het introduceren of opschalen van circulaire of biobased economy-oplossingen (bijv. het Aachen-Maastricht Institute for Biobased Materials) of het vergroten van circulariteit in alle sectoren. Aangezien de circulaire economie is gebaseerd op het hergebruik van natuurlijke hulpbronnen – en dus het creëren van nieuwe toegevoegde waarde voor hulpbronnen – opent zij nieuwe wegen voor bedrijven en biedt zij alternatieven voor producten en diensten met een grotere ecologische voetafdruk. MKB/KMO, start-ups en scale-ups zien deze kansen wel degelijk en ontwikkelen nieuwe bedrijfsmodellen om in te spelen op de eisen van de toekomstige markttrends. Deze sociale en groene ondernemers in het programmagebied worden beschouwd als de motor die de transitie naar een circulaire economie en samenleving moeten versnellen. Het belangrijkste is om ervoor te zorgen dat de innovatieactiviteiten in verband met de circulaire economie in een grensoverschrijdende context in toenemende mate en versneld door de markt worden opgepakt

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling zijn de volgende soorten acties subsidiabel:

- Ontwikkeling van nieuwe circulaire producten, circulaire processen en circulaire bedrijfsmodellen;
- Marktnabije eco-innovatieprojecten, technologieoverdracht en samenwerking tussen bedrijven die zich richten op de transitie naar een circulaire economie. Te denken valt aan samenwerking en

kennisuitwisseling over thema's als hergebruik van hulpbronnen, materiaalkringlopen, grondstoffentransitie, grootschalige (energetische en circulaire) renovatie van gebouwen, en circulaire en slimme gebouwen;

- Living labs en demonstratieprojecten in de real-life omgeving, waarbij bedrijven, kennisinstellingen en eindgebruikers samen werken aan innovaties die bijdragen aan aanpassing aan de circulaire economie;
- Gemeenschapsinitiatieven en bijbehorende fysieke infrastructuur, zoals makerspaces, fablabs en community technology workshops als aanvulling op de oplossingen voor en vanuit het bedrijfsleven op het gebied van de circulaire economie. Dit omvat onder andere het terugdringen van het gebruik van hulpbronnen door deel-initiatieven, fix-it clinics en repair cafés, digitale fabricagetechnieken, open-sourcemachine die afval omzetten in filamenten voor hergebruik, en het organiseren van evenementen en activiteiten om ontwerpers en leveranciers uit te dagen om creatief na te denken over hoe hun afval kan worden hergebruikt in projecten van anderen;
- Creëren van partnerschappen voor industriële symbiose over de grenzen heen op (Eu)regionale schaal, gericht op het ontwikkelen van concrete projecten die verder gaan dan symbiose; hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om nieuwe bedrijfsmodellen, functionele economie, verantwoord consumeren, duurzaam inkopen, circulair ontwerpen en reversed logistics.

SD 2.vi richt zich op innovaties met een Technology Readiness Level vanaf 4 (ontwikkelingsfase) tot en met 9 (ingebruiknamefase) bij de start van het project. Het is belangrijk dat projecten het perspectief bieden om hogere TRL's te bereiken en dat het maatschappelijke effect kan worden aangetoond.

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.2.3.2. Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
2	2.vi.	RCO 01	Ondernemingen die worden ondersteund	Aantal ondernemingen	2	37
2	2.vi	RCO 02	Ondernemingen die subsidie krijgen	Aantal ondernemingen	2	37
2	2.vi.	RCO 84	Gezamenlijk ontwikkelde en uitgevoerde pilots	Aantal pilots	1	16

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meet-eenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
2	2.vi.	RCR 02	Privaat-publieke samenwerkingsprojecten	Bedrag aan private investeringen in €	€ 0.375 miljoen	2020	€ 0,8 miljoen	Monitoring-systeem	Zowel uitgangswaarde als definitieve streefwaarde vastgesteld op 25% van doelstellingen voor RCR 02 onder 1.i.
2	2.vi.	RCR 03	MKB/KMO dat zorgt voor product- of procesinnovatie	Aantal MKB/KMO's	10	2020	30	Monitoring-systeem	Vastgesteld op 10% van uitgangswaarde voor RCR 05 onder 1.i, oplopend tot 30% voor definitieve streefwaarde.

2.2.3.3. Voornaamste doelgroepen

De volgende voornaamste doelgroepen vormen de potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling:

- MKB/KMO, met inbegrip van innovatieve start-ups en scale-ups;
- Onderzoeks- en onderwijsinstellingen;
- Makerspaces, fablabs en living labs;
- Maatschappelijke organisaties die de energietransitie op lokale schaal zichtbaar en concreet maken. Bijvoorbeeld burgerinitiatieven die gezamenlijk een energiemaatschappij leiden en andere vormen van maatschappelijke organisaties (bijv. stichtingen, NGO's).

Samenwerking tussen MKB/KMO, kennis- en onderzoeksinstellingen en/of burgerinitiatieven is een voorwaarde. Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectoproepen.

2.2.3.4. Aangeven beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Functioneel gebied: circulaire economie

Om het volledige potentieel van de sterke punten van de grensoverschrijdende regio met betrekking tot specifieke doelstelling 2.vi (SD 2.vi) te benutten, concentreert Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zich op een functioneel gebied dat wordt gekenmerkt door **sterke onderlinge afhankelijkheid op het gebied van innovatie met betrekking tot de circulaire economie**. Naast het programmegebied vormen de hieronder vermelde regio's een integraal onderdeel van het functionele gebied onder SD 2.ii. Dat betekent dat de doelgroepen in deze regio's ook potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling zijn:

- COROP-regio Zuidoost-Noord-Brabant (NL);

- Leuven Arrondissement (BE);
- Düsseldorf, Kreisfreie Stadt (DE);
- Duisburg, Kreisfreie Stadt (DE);
- Koblenz, Kreisfreie Stadt (DE);
- Trier, Kreisfreie Stadt (DE).

Al deze regio's zijn met elkaar verbonden door de aanwezigheid van sterke en gediversifieerde kennis- en technologieclusters, universiteiten/hogescholen en gemeenschappen, die allemaal bijdragen aan een circulaire economie. Op basis van nabijheid, sociaal-economische overeenkomsten, een lange traditie van samenwerking en op elkaar afgestemde slimme-specialisatiestrategieën zijn verschillende organisaties binnen dit functionele gebied onderling afhankelijk en versterken zij elkaar bij de ontwikkeling van nieuwe technologieën die erop gericht zijn de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Het aantal innovatieprojecten met actoren op het gebied van circulaire economie uit deze regio's neemt toe, hetgeen erop wijst dat zich een nog groter innovatiegebied aan het ontwikkelen is.

Momenteel vinden zowel in het programmagebied als in de bovengenoemde regio's veel vergelijkbare en soms parallelle initiatieven en activiteiten plaats op het gebied van circulaire economie. Tussen de regio's en programmagebieden onderling bestaan sterke banden op het gebied van techniek en technologie. Een goed voorbeeld hiervan is het EIT Raw Materials Initiative, dat vanuit Leuven wordt geleid, maar waaraan veel partners uit het programmagebied meewerken. Ook bij het European Enhanced Landfill Mining Consortium (Eurelco) gaat het om een Euregionaal initiatief met de KU Leuven, de Universiteit van Hasselt, de Universiteit van Luik en de RWTH Aachen als partners. Gekoppeld aan de plannen van NRW om de winning van bruinkool af te bouwen, zijn verstreckende investeringen en ontwikkelingen gepland ('Energiewende'), waarbij veel aandacht is voor circulariteit. Deze ontwikkelingen (niet alleen in deze regio maar ook in de andere genoemde regio's) kunnen grote voordelen bieden voor potentiële begunstigden in het kerngebied van het programma.

Op het gebied van de bio-economie wordt de samenwerking tussen het programmagebied en de eerste vier bovengenoemde regio's ondersteund door multilaterale samenwerkingsovereenkomsten en -strategieën (Trilaterale strategie voor de bio-economie) tussen belangrijke actoren in Vlaanderen, NRW en Zuid-Nederland.

Met betrekking tot Duisburg wordt daarnaast vermeld dat de binnenhavens van Genk en Luik enerzijds en de binnenhaven van Duisburg anderzijds samen een uniek havengebied in het hart van Europa vormen. Elk afzonderlijk werken zij aan het klimaatneutraal maken van economische activiteiten en een circulaire economie. Maar aangezien er geen gezamenlijke visie voor het gebied is en sterke(re) incentives voor samenwerking tussen de genoemde havengebieden ontbreken, wordt het potentieel van het gebied als geheel nu onvoldoende benut. Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) kan er (in bescheiden mate) toe bijdragen dat deze kloof wordt gedicht door het creëren van een gezamenlijke aanpak of gemeenschappelijk platform voor samenwerking tussen de havens.

De steden Koblenz en Trier worden genoemd als functionele gebieden vanwege hun onderzoeks- en innovatiecapaciteit op het gebied van circulaire economie. Sterke punten van Koblenz zijn milieuwetenschappen en de (ontwikkelings)technische en procestechnologische aspecten van de circulaire economie. Sterke punten van Trier zijn milieuwetenschappen en Intelligent Technologies for Sustainable Development (ITNE), met onder andere op de campus onderscheidende kennis over

milieuvriendelijke productieprocessen, bio-, milieu- en procestechniek, gericht op effectief gebruik en besparing van grondstoffen en energie bij productieprocessen.

Deze regio's zijn dus functioneel met elkaar verbonden door middel van sterke en gediversifieerde kennis- en technologieclusters en universiteiten/hogescholen. Op basis van nabijheid, sociaal-economische overeenkomsten, een lange traditie van samenwerking en op elkaar afgestemde slimme-specialisatiestrategieën zijn verschillende partners binnen dit functionele gebied onderling afhankelijk en versterken zij elkaar bij de ontwikkeling van nieuwe technologieën die zijn gericht op de transitie naar een circulaire economie.

Deelname van projectpartners uit gebieden buiten het programmagebied en functionele gebied is zonder meer mogelijk. Het feit dat aanvullende gebieden in het operationele programma zijn opgenomen is dan ook uitsluitend bedoeld om te benadrukken waarom bepaalde gebieden van bijzonder belang zijn.

2.2.3.5. Het voorgenomen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigden en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinationalaal wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

SD 2.vi is gericht op het ondersteunen van innovatie- en demonstratieactiviteiten om de overgang naar een circulaire economie te versnellen. Het programma richt zich op innovatiesamenwerking en demonstratieactiviteiten op de hogere Technology Readiness Levels, maar altijd vóór de marktintroductiefase. Algemeen wordt ervan uitgegaan dat financieringsinstrumenten zich het best lenen voor de fase waarin één actor aantoonbaar de financieel levensvatbare business case heeft. In de eerdere innovatiefasen van ontwikkeling en demonstratie, in combinatie met de complexe context van grensoverschrijdende samenwerking en ook gezien de soorten acties die in het programma worden beschreven, worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Monitoringcomité als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financieringsinstrumenten te heroverwegen. Steun voor acties in het kader van deze prioriteit wordt hoofdzakelijk verleend in de vorm van subsidies aan begunstigden. De mogelijkheid van het gebruik van leningen en/of garanties wordt opengelaten, met name voor projecten waarbij sprake is van hogere Technology Readiness Levels. Dit zal tijdens de uitvoering per projectoproep worden afgewogen. Indien hiervoor wordt gekozen, zal een programmawijziging worden ingediend, met inbegrip van een verschuiving in de vorm van financiering (dimensie 2 in tabel 5).

2.2.3.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.vi.	030	€ 9.475.227
2	EFRO	2.vi.	075	€ 4.060.812

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.vi.	01	€ 13.536.039

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.vi.	33	€ 13.536.039

2.3. Een socialer Maas-Rijn-gebied

Deze prioriteit betreft de verbetering van de sociale ontwikkeling over de grenzen heen. De bevordering van dit thema vindt plaats binnen de geschetste maatschappelijke uitdagingen van industriële transitie, naar een groene samenleving, gezondere inwoners en leven en werken zonder grenzen.

☒ Dit is GEEN prioriteit in het kader van een overdracht uit hoofde van artikel 17, lid 3

2.3.1. Specifieke doelstelling: 4.i.

4.i. Verbetering van de effectiviteit en inclusiviteit van de arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid door het ontwikkelen van sociale infrastructuur en het bevorderen van de sociale economie

2.3.1.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

De programmapartners beogen de effectiviteit van de arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid over de grenzen heen te verbeteren. Versterking van on-the-job training is een belangrijke voorwaarde voor een beter functionerende grensoverschrijdende arbeidsmarkt. Dit geldt voor alle kennisniveaus en alle vormen van werk – of het nu gaat om handmatig werk of intellectuele activiteiten. Als gevolg van demografische, industriële en klimaatgerelateerde ontwikkelingen zullen in de komende tien jaar in veel sectoren (waaronder technische beroepen en gezondheidszorg) nieuwe, specifieke personeelsbehoeften ontstaan. Voor de sectoren die het moeilijkst geschikte mensen vinden is dit een radicaal andere benadering van de arbeidsmarkt, met gerichte inspanningen en interventies in het programmagebied om obstakels die de goed functionerende arbeidsmarkt in de grensregio bedreigen, weg te nemen.

Daarom is Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) enerzijds gericht op het aantrekken van talent en anderzijds op het stimuleren van de bij- en omscholing van de beroepsbevolking om een andere of geheel nieuwe rol op zich te nemen. De overgang naar Industrie 4.0, het gebruik van sleuteltechnologieën en hogere investeringen in de energietransitie zullen gepaard moeten gaan met het bevorderen van specifieke vaardigheidstrainingen en een nieuwe aanpak van leren in de praktijk. Dit houdt bijvoorbeeld ook specifieke arbeidsmarktuiddagingen in de gezondheidssector in en het overwinnen van verschillen in nationale arbeidsstelsels. Kortom, deze gecombineerde inspanningen zijn van cruciaal belang voor de aanpak van de maatschappelijke uitdagingen *industriële transitie, groene transformatie, gezondere inwoners en leven en werken zonder grenzen*.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling zijn de volgende soorten acties subsidiabel:

- Samenwerkingsverbanden met partners op diverse niveaus om specifieke belemmeringen voor grensoverschrijdende inzetbaarheid, zoals erkenning van competenties, kwalificaties, sociale zekerheid, pensioenen, belastingen, vervoer, scholen, enz. in kaart te brengen en aan te pakken;

- In kaart brengen van bestaande tekorten aan arbeidskrachten en specifieke beroepen in de verschillende delen van het programmagebied, omdat het stimuleren van grensoverschrijdende mobiliteit een directe meerwaarde kan hebben;
- Gecoördineerde aanpak om nieuw talent aan te trekken (zowel kwantitatief als kwalitatief) en methoden te ondersteunen om de bestaande arbeidskrachten bij- en om te scholen en op professioneel gebied nieuwe kansen te bieden met betrekking tot Industrie 4.0, 'groene' vaardigheden, en milieubewustzijn;
- Ontwikkeling en instandhouding van bestaande voorlichtingsservice over de voorwaarden voor grensoverschrijdende werken. Dit omvat ook arbeidsmarktbemiddeling, het leren schrijven van CV's, digitalisering van arbeidsmarktdiensten, en intensivering van het netwerk en de samenwerking tussen de verschillende belanghebbenden die vergelijkbare arbeidsmarktdiensten verlenen.

Deze prioriteit is gericht op het tot stand brengen van actieve samenwerking tussen onderwijsinstellingen, werkgevers en werknemers over de grenzen heen. Het is belangrijk dat de projecten perspectief bieden op een betere toegang tot de arbeidsmarkt en de ontwikkeling van nieuwe vaardigheden.

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.3.1.2. Indicatoren

Referentie: punt (e)(ii) van artikel 17(3), punt (c)(iii) van artikel 17(9)

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
3	4.i.	RCO 83 – INT	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Aantal ontwikkelde strategieën en actieplannen	0	7
3	4.i	RCO 84 – INT	Gezamenlijk ontwikkelde en uitgevoerde pilots	Aantal pilots	1	21
3	4.i.	RCO 87 – INT	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	Aantal organisaties	2	40

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
3	4.i.	RCR 79 – INT	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Aantal gebruikte strategieën en actieplannen	0	2021	5	Monitoring-systeem	Aangenomen wordt dat 75% van de ontwikkelde actieplannen in de praktijk wordt uitgevoerd tijdens Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE).

2.3.1.3. Voornaamste doelgroepen

De volgende voornaamste doelgroepen vormen de potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling:

- Werkgevers, werknemers en werkzoekenden;
- Regionale en lokale overheden, economische en sociale partners (waaronder werkgevers- en werknemersorganisaties);
- Beroepsverenigingen en zorgverzekeraars;
- Ondernemers (met name in MKB/KMO);
- Ziekenhuizen, universiteiten/hogescholen, instellingen voor middelbaar en hoger beroepsonderwijs, scholen, onderwijsinstellingen en zorgorganisaties.

Samenwerking tussen onderwijsinstellingen, werkgevers en/of werknemers/werkzoekenden over de grenzen heen is een voorwaarde bij deze specifieke doelstelling. Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectoproepen.

2.3.1.4. Aangeven beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Functioneel gebied: arbeidsmarkt en hoogwaardige werkgelegenheid

Om het volledige potentieel van de sterke punten van de grensoverschrijdende regio met betrekking tot specifieke doelstelling 4.i (SD 4.i) te benutten, concentreert Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zich op een functioneel gebied dat wordt gekenmerkt door **sterke onderlinge afhankelijkheid op het gebied van werkgelegenheid**. Naast de NUTS-kernregio's die onder het programma vallen, vormen de twee hieronder vermelde gebieden een integraal onderdeel van het functionele gebied onder SD 4.i. Dat betekent dat de doelgroepen in deze gebieden ook potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling zijn:

- Arrondissementen Hoi en Borgworm (BE)

Beide arrondissementen maken deel uit van de provincie Luik en zijn dus nauw verbonden met de rest van de provincie (deel van het programmagebied), aangezien zij uitdrukkelijk deel uitmaken van de provinciale werkgelegenheidsbasis. De werkgelegenheid als geheel zou veel profijt hebben van de mogelijkheden die Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) biedt, zoals de ontwikkeling van groene vaardigheden, de bestrijding van arbeidsmarkttekorten, de wederzijdse erkenning van vaardigheden en vooral de arbeidsmobiliteit. De sterke punten van de provincie Luik hebben met name betrekking op de sociale economie, de energiesector, de sociale woningbouw, de culturele sector en maatschappelijke en welzijnsdiensten. De provincie Luik, met inbegrip van de arrondissementen Hoei en Borgworm, beschikt over een uitgebreid netwerk van ondernemingen in de sociale economie: 59 ondernemingen in de hele provincie zijn door de Waalse overheidsdienst (SPW) erkend als sociale ondernemingen. Op 4 mei 2021 werd in Luik een promotiecampagne gelanceerd om jongeren bewust te maken van en te informeren over sociaal en coöperatief ondernemerschap. Het experiment zal van 2022 tot 2024 worden herhaald, met name in het gebied van Hoei en Borgworm. Kortom, de arrondissementen Hoei en Borgworm zijn beide verweven met provinciale beleidsinitiatieven en er liggen dus, net als in de andere NUTS-III-regio's van de provincie Luik, goede kansen om deel te nemen aan projecten voor de arbeidsmarkt en hoogwaardige werkgelegenheid op basis van het principe van functionele gebieden.

Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) is erop gericht de effectiviteit van de arbeidsmarkt en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid in het gehele programmagebied te verbeteren, met inbegrip van de aanvullende gebieden op basis van het principe van functionele gebieden. Voor de rest is er geen afbakening in het programmagebied, of afbakening in de vorm van specifieke grondgebieden. Evenmin wordt gebruik gemaakt van territoriale of gebiedsgebonden instrumenten. Er is echter wel ruimte voor projecten om de effectiviteit van de arbeidsmarkt en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid op lokale schaal en/of gebiedsgericht te verbeteren.

2.3.1.5. Het voorgenoemen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigen en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinational wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

SD 4.i is gericht op het verbeteren van de effectiviteit van de arbeidsmarkten en het bevorderen van de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid over de grenzen heen. Gezien de soorten acties die in het programma worden beschreven, worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd. Er is niet voorzien in de mogelijkheid van eventuele leningen en/of garanties.

2.3.1.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.i.	134	€ 2.912.203
3	EFRO	4.i.	140	€ 2.912.203
3	EFRO	4.i.	141	€ 2.912.203

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.i.	01	€ 8.736.609

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.i.	33	€ 8.736.609

2.3.2. Specifieke doelstelling: 4.ii.

4.ii. Verbeteren van gelijke toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van onderwijs, opleiding en een leven lang leren door het ontwikkelen van toegankelijke infrastructuur, onder meer door het vergroten van de veerkracht van onderwijs en opleiding op afstand en online

2.3.2.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

De programmapartners hebben aangegeven dat het van belang is de toegang tot en de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren over grenzen heen te verbeteren, teneinde het opleidings- en vaardigheidsniveau te verbeteren, zodat kwalificaties ook in andere landen worden erkend. Dit geldt voor alle opleidingsniveaus en alle soorten opleidingen. Met acht universiteiten, 29 hogescholen en 265.000 studenten is de onderwijsinfrastructuur van het programmagebied goed gepositioneerd om het vaardigheidsniveau te verhogen, zodat ook in de toekomst kan worden ingespeeld op de behoeften van de grensoverschrijdende arbeidsmarkt, en ook jonge mensen in het arbeidsproces blijven instromen.

Daarom zijn de activiteiten van het Interreg-programma Maas-Rijn (NL-BE-DE) gericht op nieuwe vormen van onderwijs en een leven lang leren (indien mogelijk gecombineerd). In het kader van Industrie 4.0 en gezondere inwoners moeten de bevordering van sleuteltechnologieën en groeiende investeringen in de energietransitie hand in hand gaan met de herziening van curricula, interdisciplinariteit in het onderwijs en intensievere samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven over de grenzen heen. Specifieke uitdagingen liggen er op het gebied van de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren in

de gezondheidszorg. Bovendien moeten door grensoverschrijdende studieprogramma's, diploma's en strategische acties gericht op het leren van elkaars taal, de toegang tot en de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren over grenzen heen worden bevorderd. Kortom, deze gecombineerde inspanningen zijn van cruciaal belang voor de aanpak van de maatschappelijke uitdagingen *industriële transitie, groene transitie, gezondere inwoners en leven en werken zonder grenzen*.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling zijn de volgende soorten acties subsidiabel:

- verbetering van de toegang tot onderwijs en opleiding en stimuleren van initiatieven voor een leven lang leren (bijv. learning communities in samenwerking met bedrijven);
- coördinatieactiviteiten ter ondersteuning van synergieën tussen universiteiten en beroepsorganisaties om de aantrekkelijkheid van de curricula van het tertiair onderwijs te vergroten en nieuwe beroepsmogelijkheden te ontwikkelen op het gebied van de gekozen vijf maatschappelijke uitdagingen;
- gezamenlijke strategieën ter bevordering van de uitwisseling van studenten, erkenning van kwalificaties, opleidingen en certificaten, ook voor beroepsopleidingen;
- initiatieven voor werknemers, studenten, en leerlingen om elkaars taal te leren;
- gezamenlijke onderwijsprogramma's en ontwikkeling van gedigitaliseerde tools en leermethoden. Dit betekent onder meer dat er uitwisselingen tot stand moeten worden gebracht tussen belanghebbenden, zoals scholen, bedrijven en plaatselijke overheden zodat er programma's kunnen worden ontwikkeld voor grensoverschrijdende studies, traineeships, stages en schoolprogramma's.
- Post-coronatransities in het gezondheidsonderwijs.

Deze prioriteit is gericht op actieve grensoverschrijdende samenwerking tussen onderwijsinstellingen, werkgevers en werknemers en draagt zo bij aan de visie van de Commissie inzake de totstandkoming van een Europese onderwijsruimte in 2025. Het is van belang dat projecten het perspectief bieden op een verbetering van de toegang tot en de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren over de grenzen heen. Bij de ontwikkeling van acties moet zo veel mogelijk sprake zijn van synergie en complementariteit met het Erasmus+-programma, met name de onderdelen 'Onderwijs, opleiding en jeugd' en 'Allianties voor innovatie'. Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) richt zich op verbetering van de toegang tot en de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren op grensoverschrijdend niveau, of op aspecten die niet onder Erasmus+ vallen.

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.3.2.2. Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
3	4.ii.	RCO 83 – INT	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Aantal ontwikkelde strategieën en actieplannen	0	6
3	4.ii.	RCO 84 – INT	Gezamenlijk ontwikkelde en uitgevoerde pilots	Aantal pilots	1	18
3	4.ii.	RCO 85 – INT	Deelname aan gezamenlijke acties over de grenzen heen	Aantal deelnames	38	750
3	4.ii.	RCO 87 – INT	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	Aantal organisaties	2	35

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
3	4.ii.	RCR 79 – INT	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Aantal gebruikte strategieën en actieplannen	0	2021	5	Monitoring-systeem	Aangenomen wordt dat 80% van de ontwikkelde actieplannen in de praktijk wordt uitgevoerd tijdens Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE).
3	4.ii.	RCR 81 – INT	Voltooing van gezamenlijke opleidingsprogramma's	Aantal deelnemers	0	2021	600	Monitoring-systeem	Aangenomen wordt dat 80% van de deelnemers aan gezamenlijke trainingsprogramma's de training met succes afrondt. Dus 80% van RCO 85.

2.3.2.3. Voornaamste doelgroepen

De volgende voornaamste doelgroepen vormen de potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling:

- Universiteiten/hogescholen, instellingen voor middelbaar en hoger beroepsonderwijs, scholen, onderwijsinstellingen en zorgorganisaties;
- Ondernemers (met name in MKB/KMO);
- Studenten, stagiair(e)s, trainees en scholieren;
- Regionale en lokale overheden, economische en sociale partners (waaronder werkgevers- en werknemersorganisaties);
- Beroepsverenigingen en zorgverzekeraars.

Samenwerking tussen onderwijsinstellingen, studenten en/of werkgevers over de grenzen heen is een voorwaarde bij deze specifieke doelstelling. Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectoproepen.

2.3.2.4. Aangeven beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Functioneel gebied: onderwijs, opleiding en een leven lang leren

Om het volledige potentieel van de sterke punten van de grensoverschrijdende regio met betrekking tot specifieke doelstelling 4.ii (SD 4.ii) te benutten, concentreert Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zich op een functioneel gebied dat wordt gekenmerkt door **sterke onderlinge afhankelijkheid op het gebied van onderwijs, opleiding en een leven lang leren**. Naast de NUTS-kernregio's die onder het programma vallen, vormen de twee hieronder vermelde gebieden een integraal onderdeel van het functionele gebied onder SD 4.ii. Dat betekent dat de doelgroepen in deze gebieden ook potentiële begunstigen in het kader van deze specifieke doelstelling zijn:

- Arrondissementen Hoi en Borgworm (BE)

Beide arrondissementen maken deel uit van de provincie Luik en zijn dus nauw verbonden met de rest van de provincie (deel van het programmagebied), aangezien zij uitdrukkelijk deel uitmaken van de provinciale werkgelegenheidsbasis. De totale werkgelegenheid zou veel profijt hebben van de mogelijkheden die het Interreg-programma biedt op het gebied van onderwijs, opleiding en een leven lang leren. Ook provinciale opleidingscentra zijn in Hoi-Borgworm vertegenwoordigd, zodat opleidingsinstellingen zoals het provinciaal opleidingscentrum (CPFAR) weer aan projecten kunnen deelnemen (zoals aan EMR Wine tijdens Interreg V). Bepaalde opleidingscentra, zoals het competentiecentrum Epicuris, het CTA Environnement, La Paix Dieu (opleidingscentrum gespecialiseerd in erfgoed), zijn expertisecentra die ongetwijfeld interessant zullen zijn voor partners over de grens. We kunnen dus stellen dat de arrondissementen Hoi en Borgworm verbonden zijn met provinciale beleidsinitiatieven en dus, net als de andere NUTS-III-regio's van de provincie Luik, goede kansen bieden als het gaat om deelname aan projecten inzake opleiding, training en een leven lang leren op basis van het principe van functionele gebieden.

Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) is erop gericht de toegang tot en de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren in het hele programmagebied te verbeteren, met inbegrip van de gebieden die op basis van het principe van functionele gebieden zijn toegevoegd. Voor de rest is er geen afbakening in het programmagebied, of afbakening in de vorm van specifieke grondgebieden. Evenmin wordt gebruik gemaakt van territoriale of gebiedsgebonden instrumenten. Er is echter wel ruimte voor projecten om de toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van onderwijs, opleiding en een leven lang leren op lokale schaal en/of gebiedsgericht te verbeteren.

2.3.2.5. Het voorgenomen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigen en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinationaal wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

SD 4.ii is gericht op verbetering van de toegang tot en de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren over de grenzen heen teneinde het opleidingsniveau en de vaardigheden te verhogen, zodat zij over de grenzen heen worden erkend. Gezien de soorten acties die in het programma worden beschreven, worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd. Er is niet voorzien in de mogelijkheid van eventuele leningen en/of garanties.

2.3.2.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.ii.	146	€ 3.868.181
3	EFRO	4.ii.	150	€ 3.868.180

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.ii.	01	€ 7.736.361

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.ii.	33	€ 7.736.361

2.3.3 Specifieke doelstelling: 4.v.

4.v. Garanderen van gelijke toegang tot gezondheidszorg en het veerkrachtiger maken van gezondheidszorgstelsels, met inbegrip van eerstelijnszorg, en het bevorderen van de overgang van institutionele zorg naar gezins- en gemeenschapsgebonden zorg

2.3.3.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

De programmapartners beogen de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van gezondheidszorg en gezondheidsdiensten te bevorderen, teneinde gelijke en snelle toegang tot kwalitatief hoogwaardige, duurzame en betaalbare gezondheidszorg(diensten) te bevorderen. We moeten ons niet alleen concentreren op innovatie, maar bijvoorbeeld ook op praktische trainingen op het gebied van innovatie en de implementatie van innovaties. In het Maas-Rijn-gebied bestaat al heel lang (sinds eind jaren '90) samenwerking op het gebied van spoedeisende hulp. Deze samenwerking omvat 57 ziekenhuizen (waaronder drie academische ziekenhuizen), 70 hulpdiensten en negen meldkamers. In een dergelijk dichtbevolkt gebied kunnen schaalvoordelen door middel van het bundelen van middelen of via een geïntegreerd specialisatiesysteem voor gezondheidscentra zowel voor de patiënten als voor de nationale zorgstelsels veel voordelen opleveren. De COVID-19-pandemie heeft echter aangetoond dat het gezondheidsstelsel onder enorme druk komt te staan als gevolg van een grote toevloed van patiënten.

Gezondere inwoners

Eerdere gezamenlijke grensoverschrijdende initiatieven hebben aangetoond dat het mogelijk is de zorg snel te verbeteren en nieuwe manieren te vinden om ziekten te voorkomen of te genezen. Zo heeft het project OncoCare, waarbij vier ziekenhuizen, drie universiteiten en een particuliere onderneming zijn betrokken, het doel de oncologische zorg in het Maas-Rijn-gebied te verbeteren. Een ander voorbeeld is het Euregionaal Kinderchirurgisch Centrum, dat gespecialiseerde zorg verleent aan patiënten (bundeling van expertise). Dit centrum heeft echter nog te maken met de nodige uitdagingen, zoals de erkenning van dit centrum binnen de verschillende nationale zorgstelsels, de wederzijdse erkenning van kwalificaties en de registratie van data (verschillende IT-systemen en privacywetgeving). Deze verschillen vormen nog altijd een belemmering (en niet alleen voor de kinderchirurgie) voor intensievere samenwerking op het gebied van grensoverschrijdende zorg.

Bovendien is grote behoefte aan betere diagnostiek, effectievere behandelingen en nieuwe modellen en technologieën om gezond ouder worden en een gezonde leefstijl te stimuleren. Daarnaast wordt de uitwisseling van medische apparatuur en informatie over de grenzen heen nog steeds belemmerd door structurele verschillen tussen de landen. Dit is helaas maar weer eens duidelijk gebleken tijdens de COVID-19-pandemie. Er is dus betere grensoverschrijdende samenwerking en planning nodig om een efficiënter gezondheidszorgsysteem op te zetten in het programmagebied zodat de gezondheid van de inwoners kan worden verbeterd. Nieuwe zorgmodellen zullen de verschuiving van ziekenhuisgerichte modellen naar meer persoonsgerichte benaderingen ondersteunen, waardoor ook de behoefte aan

deinstitutionalisering in de langdurige zorg kan toenemen⁴. Een andere uitdaging ligt in de ontwikkeling en invoering van teleconsulten in de gezondheidszorg en de domotica. Met name het medisch-sociale aspect, zoals empathie, het begrijpen en accepteren van de boodschap, verdient aandacht.

Wat ook deel uitmaakt van deze specifieke doelstelling is ervoor zorgen dat mensen met een beperking toegang hebben tot de zorg, alsmede het aspect van geestelijke gezondheidszorg en psychosociaal werk, dat bij een integrale aanpak ook meegenomen moet worden.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling zijn de volgende soorten acties subsidiabel:

- onderzoek naar nieuwe manieren om ziekten te voorkomen (van universele tot selectieve en geïndiceerde preventie) en begeleiding van mensen met (verhoogd risico op) chronische ziekten, waarbij de sociale en milieu-oorzaken worden aangepakt die verband houden met specifieke gezondheidsproblemen van het programmagebied;
- ontwikkeling van betere diagnostiek en doeltreffender behandelingen voor specifieke gezondheidsproblemen in het programmagebied;
- onderzoek naar nieuwe zorgmodellen (zoals domotica en teleconsultatie) die gezond ouder worden en een gezonde levensstijl bevorderen;
- grensoverschrijdende planning van personeel en apparatuur in de gezondheidszorg;
- bestrijding van problemen op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg en wederzijds leren van goede praktijken;
- bevorderen van de samenwerking tussen en betere afstemming van gezondheidszorgorganisaties in het programmagebied (bijv. kinderchirurgie, zeldzame ziekten);
- implementatie en verspreiding van technologie en innovaties in de zorg (oplossen van objectief vast te stellen tekortkomingen op het gebied van technologie en apparatuur, of stimuleren van innovaties die grensoverschrijdende synergie en samenwerking zo veel mogelijk bevorderen);
- bijscholing voor de huidige zorgprofessionals op het gebied van digitale vaardigheden en verschillende manieren van zorgverlening met behulp van de beschikbare innovaties;
- opstellen van samenwerkingsovereenkomsten om het werk van zorgprofessionals te vergemakkelijken (zodat bijv. ambulancepersoneel de grens kan passeren in noodgevallen).

Deze specifieke doelstelling is gericht op het tot stand brengen van een actieve samenwerking tussen gezondheidszorgorganisaties over de grenzen heen. Het is van belang dat projecten het perspectief bieden op een verbetering van de toegang tot en de kwaliteit van onderwijs, opleiding en een leven lang leren over de grenzen heen.

Projecten die gericht zijn op het verbeteren van de toegang tot de gezondheidszorg over de grenzen heen horen thuis onder SD 4.v, om ervoor te zorgen dat deze projecten in de uitvoeringspraktijk onder deze SD

⁴ Investerings op dit gebied moeten aansluiten bij de beginselen van deinstitutionalisering en desegregatie en de eisen van het UNCRPD ('VN-Gehandicaptenverdrag'), inclusief algemene opmerking nr. 5 en de slotopmerkingen van het UNCRPD-comité, met inachtneming van de beginselen van gelijkheid, keuzevrijheid, het recht op zelfstandig wonen, toegankelijkheid en het verbod op alle vormen van segregatie. De investeringen moeten aantoonbaar voldoen aan en bijdragen tot de relevante deinstitutionaliseringstrategieën en relevante beleids- en rechtskaders van de EU inzake het respecteren van de mensenrechten, namelijk het UNCRPD en algemene opmerking nr. 5, de Europese Pijler Sociale Rechten en de Strategie voor de rechten van personen met een handicap 2021-2030.

terecht komen. Voorkomen moet worden dat projecten die gericht zijn op deze doelstelling, onder een andere doelstelling terecht komen, ook als er een inhoudelijk verband is met SD 4.i en SD 4.ii.

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.3.3.2. Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
3	4.v	RCO 84 – INT	Gezamenlijk ontwikkelde en uitgevoerde pilots	Aantal pilots	0	8
3	4.v.	RCO 87 – INT	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	Aantal organisaties	1	18

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
3	4.v.	RCR 72	Jaarlijks aantal gebruikers van nieuwe of gemoderniseerde e-gezondheidszorgdiensten	Aantal gebruikers	0	2021	500	Monitoring-systeem	RCR 72 moet worden geïnterpreteerd als het jaarlijkse aantal geregistreerde unieke gebruikers van nieuw gecreëerde of gemoderniseerde e-gezondheidsdiensten. Het aantal gebruikers moet worden berekend over een periode van één jaar na afronding van de interventie. Als vier gezondheidszorgprojecten worden verwacht, zullen er naar verwachting twee over dit onderwerp gaan. Een voorzichtige schatting is dat per project 250 gebruikers (in totaal 500 gebruikers) kunnen worden bereikt in een periode van één jaar na afronding van de

									interventie. De uitgangswaarde is gesteld op 0, omdat die betrekking heeft op het jaar vóór het begin van de interventie. Ervan uitgaande dat nieuwe gezondheidsdiensten worden ontwikkeld, is de uitgangswaarde 0.
3	4.v.	RCR 84 – INT	Organisaties die over de grenzen heen samenwerken na afronding van het project	Aantal organisaties	0	2021	13	Monitoring-systeem	Aangenomen wordt dat 70% van de organisaties die hebben deelgenomen ook na afloop van het project grensoverschrijdend zullen blijven samenwerken.

2.3.3.3. Voornaamste doelgroepen

De volgende voornaamste doelgroepen vormen de potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling:

- Universiteiten/hogescholen, instellingen voor middelbaar en hoger beroepsonderwijs, scholen, onderwijsinstellingen en zorgorganisaties;
- ziekenhuizen, hulpdiensten, meldkamers, zorgverzekeraars, mantelzorg en maatschappelijk werk;
- ondernemers (met name in de zorg actieve MKB/KMO);
- regionale en lokale overheden, alsmede patiëntenorganisaties (zonder winstoogmerk).

Grensoverschrijdende samenwerking tussen gezondheidszorgorganisaties is een voorwaarde bij deze specifieke doelstelling. Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectopropen.

2.3.3.4. Aangeven beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) is erop gericht innovaties in het hele programmagebied te stimuleren. Voor de rest is er geen afbakening in het programmagebied, of afbakening in de vorm van specifieke grondgebieden. Evenmin wordt gebruik gemaakt van territoriale of gebiedsgebonden instrumenten. Er is echter wel ruimte voor projecten om gelijke en tijdige toegang tot hoogwaardige, duurzame en betaalbare zorg op lokale schaal en/of gebiedsgericht te verbeteren.

2.3.3.5. Het voorgenomen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigen en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinationaal wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

SD 4.v is gericht op het verbeteren van de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van gezondheidszorg en gezondheidsdiensten, teneinde gelijke en tijdige toegang tot kwalitatief hoogwaardige, duurzame en betaalbare gezondheidszorg(diensten) te bevorderen. Gezien de soorten acties die in het programma worden beschreven, worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd. Er is niet voorzien in de mogelijkheid van eventuele leningen en/of garanties.

2.3.3.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.v.	129	€ 800.513
3	EFRO	4.v.	158	€ 3.602.308
3	EFRO	4.v.	160	€ 3.602.308

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.v.	01	€ 8.005.129

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.v.	33	€ 8.005.129

2.3.4. Specifieke doelstelling: 4.vi.

4.vi. Versterken van de rol van cultuur en duurzaam toerisme in economische ontwikkeling, sociale inclusie en sociale innovatie

2.3.4.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

Bij deze specifieke doelstelling 4.vi richten de programmapartners zich volledig op de grote maatschappelijke uitdaging 'Toerisme in een hoogwaardige regio'. Het doel is om de toeristische sector te helpen om zich te herstellen van de coronacrisis en zich verder te ontwikkelen. Om de behoefte aan gezamenlijke gecoördineerde acties te analyseren, zijn er twee sessies met belanghebbenden uit verschillende regio's georganiseerd. Uit deze sessies bleek dat er een breed draagvlak bestaat voor gecoördineerde acties op het gebied van toerisme.

Toerisme in een kwalitatief hoogwaardige regio

De sessies lieten duidelijk zien dat het toerisme in het programmagebied voor verschillende uitdagingen staat:

- digitalisering;
- stimuleren en ontwikkelen van innovatieve toeristische producten;
- bevorderen van de competentie om het concurrentievermogen en de veerkracht te vergroten;
- Green Deal;
- duurzaamheid in brede zin (milieu, sociaal en financieel).

Door zich op deze thema's te concentreren wil Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) ertoe bijdragen dat bezoekers langer in de regio verblijven, dat het aantal overnachtingen toeneemt en dat ook de bestedingen van toeristen stijgen.

Om dit te bereiken moet een kwalitatieve impuls worden gegeven aan het regionale toerisme-/recreatieaanbod door de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten en digitalisering van het aanbod. Gecoördineerde acties om (op basis van uniforme kwaliteitseisen) een kwaliteitsimpuls te geven aan het toerisme-/recreatieaanbod spelen een belangrijke rol bij het vergroten van het concurrentievermogen van de toeristische sector. Dit geldt met name voor MKB/KMO, die vaak nog niet echt de meerwaarde van digitalisering inzien of niet over de vaardigheden beschikken om met nieuwe technologieën om te gaan.

Dan komt ook onmiddellijk het punt van innovatiecapaciteit van de sector om de hoek kijken. Dit is een andere belangrijke factor om het concurrentievermogen van de sector te vergroten. MKB/KMO zijn vaak niet in staat om zelf actie te ondernemen. Maar het programma is precies bedoeld om de innovatievaardigheden van de actoren in de sector te versterken door hen concrete instrumenten aan te reiken. Competentie betekent ook een bepaalde mate van professionalisering als het gaat over het verwelkomen van bezoekers en het beheer van de toeristische infrastructuur. Wij willen de sector steunen bij de bewustmaking en door trainingen voor het gebruik van digitale instrumenten en nieuwe concepten, waarbij fysieke locatie en onlineverkoop worden gecombineerd.

Er moet niet alleen worden geïnvesteerd in de kwaliteit van het aanbod, maar er moet ook aandacht zijn voor de transitie naar groen en duurzaam toerisme. Hierbij gaat het om het versterken van toerisme in relatie tot milieu en klimaat en de circulaire economie alsmede om het bevorderen van duurzame ontwikkeling en eco-innovatie.

Deze uitdagingen vormen ook de leidraad voor de wijze waarop het toerisme in het programmagebied concreet kan worden versterkt. De thema's vormen samen de praktische leidraad om te werken aan een kwaliteitsimpuls voor de sector, rond gemeenschappelijke verhalen als outdoor experience, culinair, GREEN toerisme⁵, cultureel erfgoed, wandelroutes en fietsroutes.

Wat nodig is, zijn multithematische en gecoördineerde acties, waarbij aspecten zoals ondernemerschap, competentie, duurzaam toerisme, groene bestemmingen, circulariteit, biodiversiteit, een dienende (groene) infrastructuur, mobiliteit, cultureel erfgoed, inclusie ('toerisme voor iedereen'), zachte vaardigheden en taal worden gecombineerd. Bij de ontwikkeling van deze acties moet ook aandacht worden besteed aan de eventuele negatieve gevolgen van het bevorderen van toerisme (overtourisme) en aan de effecten van andere belangrijke transitie's in de economie. Op deze manier worden gecoördineerde acties gefaciliteerd waarmee het programmagebied zich kan onderscheiden als een sterke toeristische regio in Europa.

Vaak is het niet gunstig of niet realistisch om het Maas-Rijn-gebied te 'branden' als één toeristische bestemming. Maar door gezamenlijke marketing van de belangrijkste toeristische trekpleisters kan de sector sneller herstellen van de huidige coronacrisis en zorgen voor de nodige bezoekersaantallen.

Daarnaast moeten toepassingen worden ontwikkeld om in de toekomst toeristische backoffice-thema's beter te beheren, zoals het beheer van toeristenstromen en de uitwisseling en analyse van big data. Dit kan hand-in-hand gaan met de invoering van een marktonderzoekstool voor de lange termijn. In dit verband is het echter van belang dat er overeenstemming wordt bereikt over een gezamenlijke, grensoverschrijdende methode om ervoor te zorgen dat de beschikbare cijfers uitwisselbaar zijn en dat de markten over een periode van diverse jaren kunnen worden vergeleken en data worden bijgewerkt.

Uiteindelijk moeten deze acties bijdragen aan een meer integrale aanpak van het toerisme voor het programmagebied, waarbij de samenwerking tussen de belanghebbenden in het toerisme moet worden geïntensiveerd. Hoewel de programmapartners hebben aangegeven dat het moment nu nog niet geschikt is om één integrale toerismestrategie in te voeren, hebben gezamenlijke strategische benaderingen op specifieke toeristische deelgebieden, zoals digitalisering, een duidelijke meerwaarde. Samenwerking tussen de verschillende partnerregio's in de vorm van 'gemeenschapsontwikkeling' is een geleidelijk proces dat tijd nodig heeft om zich te ontwikkelen.

De culturele sector kan ook een rol spelen bij de grote maatschappelijke uitdaging van toerisme in een kwalitatief hoogwaardige regio, maar er moet altijd een duidelijk verband zijn met en focus op toerisme.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling zijn de volgende soorten acties subsidiabel:

⁵ **G**enuine and **A**uthentic, **R**esponsible, **E**conomically sustainable, **E**nvironmentally sustainable, **N**ature and scenery (oftewel: Echt en Authentiek, Verantwoord, Economisch duurzaam, Ecologisch duurzaam, Natuur en landschap)

- ontwikkeling van gezamenlijke toeristische projecten die bijdragen aan gemeenschappelijke verhalen en een strategische aanpak, waarbij gestreefd wordt naar een betere afstemming tussen de projecten, binnen een context van uniforme kwaliteitsnormen;
- creëren van een geïntegreerd grensoverschrijdend aanbod, waarbij de toeristische sector en andere sectoren – zoals de cultuur- en erfgoedsector – nauwer samenwerken;
- ontwikkeling van innovatieve oplossingen, bewustmakings- en directe steunmaatregelen en nieuwe bedrijfsmodellen in het toerisme, teneinde het concurrentievermogen van MKB/KMO te vergroten;
- versterking van de digitale capaciteit van toeristische ondernemingen door het bieden van laagdrempelige ondersteuning;
- ontwikkeling en gebruik van digitale technologieën om de toeristische beleving te verbeteren en een kwaliteitsaanpak te ontwikkelen voor een excellente dienstverlening;
- acties om de veerkracht van het toerisme te vergroten door opleidingen, capaciteitsopbouw (zowel voor organisaties als voor werknemers), professionalisering en bevordering van meertaligheid;
- bevorderen van duurzaamheid in de toeristische sector door middel van ecotoerisme, eco-innovatie, duurzame ontwikkeling en de transitie naar een circulaire economie en circulaire bedrijfsmodellen; duurzaamheid wordt hier opgevat in brede zin (milieu, sociaal en financieel);
- bewustmaking en bevordering van korte waardeketens voor toeristische streekproducten;
- diversificatie van het toerisme door te investeren in zowel bekende als minder bekende, kleinschaligere bestemmingen en diverse vormen van toerisme (cultuur-, plattelands-, agro-, sport-, gezondheids-/medisch toerisme); op deze wijze wordt bijgedragen aan de bestaansmiddelen van lokale en regionale gemeenschappen;
- implementatie van duurzame mobiliteitsoplossingen en infrastructuur, waaronder duurzame grensoverschrijdende wandelpaden en fietsroutes, waardoor de toeristische/recreatiekwaliteit van het programmagebied wordt verbeterd, waarbij het programmagebied profiteert van de duurzame effecten die de focus op kleinschaligere bestemmingen in de buurt heeft;
- ontwikkeling van Euregionale ondersteunende structuren op de achtergrond, bijvoorbeeld voor het gemeenschappelijk gebruik van digitale instrumenten, het verzamelen en analyseren van big data, marktonderzoek voor de lange termijn, gastenbeheer en wederzijdse kennisuitwisseling over deze onderwerpen;
- brede marketingactiviteiten in het gehele programmagebied voor toeristische trekpleisters/producten, gericht op specifieke thema's, zoals culinair, architectuur, cultuur, gebaseerd op een gemeenschappelijk ontwikkelde social-mediacampagne.

Acties moeten zorgen voor maatregelen die zijn gericht op sociale inclusie en sociale innovatie in de sector. Dit moet een positief effect hebben op lokale gemeenschappen en hieruit moet blijken hoe het doel 'versterking van de lokale economie' wordt verwezenlijkt. De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.3.4.2 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
3	4.vi.	RCO 01	Ondernemingen die worden ondersteund	Aantal ondernemingen	1	25
3	4.vi.	RCO 02	Ondernemingen die subsidie krijgen	Aantal ondernemingen	1	20
3	4.vi.	RCO 04	Ondernemingen die niet-financiële steun krijgen	Aantal ondernemingen	0	5
3	4.vi.	RCO 77	Aantal ondersteunde culturele en toeristische locaties	Aantal locaties	0	9
3	4.vi.	RCO 87 – INT	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	Aantal organisaties	2	36

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
3	4.vi.	RCR 77	Bezoekers van culturele en toeristische plaatsen worden ondersteund	Aantal bezoekers	0	2021	22.500	Monitoring-systeem	RCR 77 moet worden opgevat als het geschatte aantal jaarlijkse bezoekers van ondersteunde culturele en toeristische locaties. Deze schatting moet achteraf, één jaar na afronding van de interventie, worden gemaakt. Voor het berekenen van de uiteindelijke streefwaarde wordt ervan uitgegaan dat de 9 ondersteunde locaties gemiddeld 2.500 bezoekers per jaar ontvangen. Dit getal is sterk afhankelijk van

									het type locatie. De uitgangswaarde is gesteld op 0, omdat die betrekking heeft op het jaar vóór het begin van de interventie. Aangenomen wordt dat alleen nieuwe toeristische en culturele locaties worden ontwikkeld.
3	4.vi.	RCR 84 – INT	Organisaties die over de grenzen heen samenwerken na afronding van het project	Aantal organisaties	0	2021	25	Monitoring-systeem	Aangenomen wordt dat 70% van de organisaties die hebben deelgenomen ook na afloop van het project grens-overschrijdend zullen blijven samenwerken. Dus 0,7 x RCO 87 definitieve streefwaarde = 25.

2.3.4.3 Voornaamste doelgroepen

De volgende voornaamste doelgroepen vormen de potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling:

- MKB/KMO en sociale ondernemingen (met name ondernemers in het toerisme);
- publiek-private samenwerkingsverbanden (PPS) die verantwoordelijk zijn voor of betrokken zijn bij het toerismebeleid, zoals provincies, gemeenten, rijksdiensten, regionale organisaties voor de promotie en ontwikkeling van toerisme en cultuur, maatschappelijke organisaties (stichtingen, NGO's) in de toeristische, cultuur- en natuursector;
- kennis- en onderwijsinstellingen gespecialiseerd in vrijetijdseconomie en consumentengedrag;
- beschermde natuurgebieden;
- milieuorganisaties;
- culturele en creatieve industrie.

Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectoproepen.

2.3.4.4. Aangeven beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Functioneel gebied: Toerisme in een kwalitatief hoogwaardige regio

Om het volledige potentieel van de sterke punten van de grensoverschrijdende regio met betrekking tot specifieke doelstelling 4.vi te benutten, concentreert Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zich op een functioneel gebied waarbinnen **nauwe verbindingen bestaan** bij de aanpak van de grote maatschappelijke uitdaging van **toerisme in een kwalitatief hoogwaardige regio**. In aanvulling op het programmagebied wordt de integratie van een specifieke doelstelling ten aanzien van toerisme beschouwd als een kans om de hieronder genoemde regio's als functionele gebieden in SD 4.vi op te nemen. Dat betekent dat de doelgroepen in deze gebieden ook potentiële begunstigen in het kader van deze specifieke doelstelling zijn:

- Arrondissementen Hoi en Borgworm (BE);
- Kreisfreie steden Düsseldorf en Duisburg (DE).
- Arrondissementen Hoi en Borgworm (BE)

Het toeristenbureau Meuse-Condroz-Hesbaye, waarvan de marketingnaam 'Terres-de-Meuse' luidt, is het resultaat van de fusie van drie toeristenbureaus (Pays de Huy-Meuse-Condroz, Hesbaye-Meuse en het dal van de Burdinale en de Mehaigne). Dit bureau werkt voor 27 gemeenten en heeft ten doel toeristen te ontvangen en het toerisme in het gebied te coördineren en te bevorderen. Het gebied is rijk aan monumenten en natuur, maar ook aan toeristische centra en attracties die voortdurend worden ontwikkeld om het aanbod uit te breiden. Als voorbeeld van de monumenten noemen we kastelen uit verschillende periodes en stijlen: het kasteel van Modave, het kasteel van Jehay en het feodale kasteel van Moha, dat permanent of op gezette tijden is opengesteld voor het publiek voor activiteiten en evenementen.

In Terres-de-Meuse speelt de natuur de boventoon. Het netwerk van wandelpaden is voortdurend in ontwikkeling en biedt een ruime keuze aan wandel- en MTB-routes en ruiterspaden. Ook is hier onlangs het fietsknooppuntennetwerk geïntroduceerd. Daarnaast omvat het gebied een natuurpark en veel beschermde gebieden of plekken met een bepaald thema.

Het toeristenbureau Terres-de-Meuse wil het aanbod uitbreiden en zo het gebied aantrekkelijker maken voor bezoekers. Met behulp van innovatie wordt getracht onderscheidende nieuwe diensten te ontwikkelen. Het toeristenbureau spant zich in om de website – de eerste kennismaking voor de bezoeker – voortdurend te verbeteren door krachtige en aantrekkelijke modules te integreren. Over een aantal maanden is een geheel nieuwe ontvangstruimte gereed, die de bezoekers maatwerk moet bieden dat aansluit bij hun verwachtingen en wensen. Op het gebied van grotere projecten die worden ontwikkeld, noemen we de volgende:

- uitbreiding van het fietsknooppuntensysteem,
- de aanwezigheid van het toeristenbureau Terres-de-Meuse in de werkgroep 'Riviertoeerisme Luik-Nancy'.

Kortom, de toeristische ontwikkelingen in Hoi-Borgworm zijn nauw verweven met andere provinciale beleidsinitiatieven en met ontwikkelingen in andere regio's van het programmagebied. De arrondissementen Hoi en Borgworm beschikken dus over goede kansen om dergelijke ontwikkelingen om te zetten in algemene projecten voor de ontwikkeling van de toeristische sector in het Maas-Rijn-

gebied, wat een unieke kans vormt voor het gebied en reële mogelijkheden biedt om een partnerschap met grensoverschrijdende waarde op te zetten. Op basis van de huidige relaties, kwaliteiten en kansen zijn Hoei en Borgworm als functionele gebieden nauw verbonden met het programmegebied.

- Kreisfreie steden Düsseldorf en Duisburg (DE)

Zowel Düsseldorf als Duisburg kan ervaring en knowhow uit eerdere (project)activiteiten inbrengen om bij te dragen aan de ontwikkeling van hoogwaardig toerisme in het programmegebied, waarbij de ervaring met twee recente voorbeeldprojecten van Tourismus NRW e.V. (overkoepelende organisatie die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de toerismestrategie in NRW) met name van belang is:

1. 'Tourist data management North Rhine-Westphalia – open, interconnected, digital': bij dit project gaat het om het voorbereiden en gebruiken van toeristische gegevens voor alle stakeholders in de toeristische sector, met als doel de zichtbaarheid van het aanbod te vergroten. Dit is thematisch in lijn met de aandacht die er in het programma is voor gegevensbeheer en digitalisering.
2. Bij het project 'Flow.NRW', met Düsseldorf Tourismus GmbH en Ruhr Tourismus GmbH (inclusief Duisburg) als partners, wordt de polycentrische stadsjungle van het Rijnland tot de Roer gezien als een creatieve metropolitane regio. Dit project faciliteert netwerken en gezamenlijke marketing op het gebied van toerisme en de creatieve industrie. In het kader van Flow.NRW wordt deze creatieve metropoolregio niet alleen als toeristische bestemming ontwikkeld, maar ook als aantrekkelijke plek om te wonen. De creatieve en innovatieve aanpak van het project sluit aan bij de doelstelling 'innovatief toeristisch aanbod' van het programma.

De samenwerking met Düsseldorf en Duisburg is niet alleen waardevol omdat zij veel ervaring op het gebied van toerisme meebrengen, maar geeft actoren uit het kernprogrammegebied ook toegang tot een waardevol netwerk dat is gecreëerd in het kader van strategische projecten.

De stad Duisburg is onderdeel van het Ruhrgebied, dat wordt vertegenwoordigd en gepromoot door Ruhr Tourismus GmbH. Er is dan ook veel ervaring met samenwerking met verschillende (toeristische) actoren en met het gezamenlijk vermarkten van een gevarieerd toeristisch aanbod. Deze ervaring kan waardevol zijn bij het op gecoördineerde wijze promoten van het programmegebied, dat ook een zeer diverse structuur heeft. Op het gebied van toeristische ontwikkeling en marketing richten Duisburg en Düsseldorf zich op de thema's fietstoerisme en (industriële) erfgoed en cultuur. De ervaring die deze steden daarbij in de afgelopen jaren hebben opgedaan, bijvoorbeeld op het gebied van intergemeentelijke samenwerking, kan ook nuttig zijn voor het programmegebied.

Düsseldorf Tourismus GmbH werkt momenteel aan een zogenaamd *Territorialer Strategiekonzept für den nachhaltigen Tourismus, Kultur und das Naturerbe*, waarbij de ontwikkelingsbehoeften van een regio en het potentieel ervan door middel van een geïntegreerde aanpak worden geanalyseerd om doelstellingen, strategieën en actiegebieden vast te stellen. Deze ervaring zou nuttig kunnen zijn voor een uitwisseling en samenwerking met het kernprogrammegebied en een bijdrage kunnen leveren aan de programmadoelstellingen ten behoeve van een duurzame en geïntegreerde strategische aanpak van het toerisme.

Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) heeft ten doel om de rol van hoogwaardig en duurzaam toerisme bij economische ontwikkeling, sociale integratie en sociale innovatie in het gehele programmegebied te versterken, met de steun van de strategische partners die dankzij de aanvullende gebieden ook deelnemen aan het programma. Hun betrokkenheid zal bijdragen aan een geconcentreerde inzet en de ontwikkeling van oplossingen voor de gemeenschappelijke uitdagingen waarmee de toeristische sector

vandaag de dag wordt geconfronteerd, zoals de coronacrisis, de bijdrage aan het realiseren van de Green Deal-doelstellingen en de kwetsbaarheid als gevolg van de klimaatverandering. De gecoördineerde aanpak op specifieke deelgebieden van het toerisme heeft een aantal kenmerken gemeen met vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkelingsinitiatieven.

Deelname van projectpartners uit gebieden buiten het programmagebied en functionele gebied is zonder meer mogelijk. Het feit dat aanvullende gebieden in het operationele programma zijn opgenomen is dan ook uitsluitend bedoeld om te benadrukken waarom bepaalde gebieden van bijzonder belang zijn.

2.3.4.5. Het voorgenomen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigen en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinational wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

SD 4.vi heeft tot doel om de toeristische sector te helpen om zich van de coronacrisis te herstellen en een hoogwaardiger aanbod van toeristische producten en diensten te ontwikkelen. Gezien de soorten acties die in het programma worden beschreven, worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd. Er is niet voorzien in de mogelijkheid van eventuele leningen en/of garanties. Dit wordt verder onderbouwd door het feit dat het aantal inkomstengenererende projecten beperkt zal zijn en dat de inkomsten uit investeringen naar verwachting zeer gering zullen zijn.

2.3.4.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.vi.	027	€ 4.229.527
3	EFRO	4.vi.	165	€ 2.114.764
3	EFRO	4.vi.	167	€ 2.114.764

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.vi.	01	€ 8.459.055

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	4.vi.	33	€ 8.459.055

2.4. Betere bestuurlijke samenwerking in het Maas-Rijn-gebied

Deze prioriteit is gericht op het verder mogelijk maken, versterken en verbeteren van grensoverschrijdende samenwerking tussen actoren en structuren, het wegnemen van grensobstakels en het bevorderen van grensoverschrijdende contacten en gezamenlijke bestuurlijke samenwerking, teneinde grenseffecten te ondervangen.

☒ Dit is GEEN prioriteit in het kader van een overdracht uit hoofde van artikel 17, lid 3

2.4.1. Specifieke doelstelling ISO 1.ii.

ISO 1.ii. Verbeteren van de efficiëntie van het openbaar bestuur door het bevorderen van juridische en administratieve samenwerking en samenwerking tussen burgers, actoren uit het maatschappelijk middenveld en instellingen, met name met het oog op oplossingen voor juridische en andere obstakels in grensregio's

2.4.1.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

De selectie van deze specifieke doelstelling is geïnspireerd door twee publicaties van de Europese Commissie: 'Boosting growth and cohesion in EU border regions' (2017) en 'EU Border Regions: Living labs of European integration' (2021). Het is een feit dat grensregio's, ondanks de uitvoering van opeenvolgende Interreg-programma's, nog steeds te maken hebben met grensobstakels die de economische en sociale interactie over de grenzen heen bemoeilijken. In grensregio's kan er sprake zijn van grote verschillen in wet- en regelgeving en bestuurlijke tradities. Daarnaast is er sprake van informatieachterstanden en infrastructurele knelpunten, die gevolgen hebben voor het vrije verkeer van personen, goederen en diensten.

Feit is ook dat er in grensregio's in het algemeen sprake is van onvoldoende geïntegreerde en structurele bestuurlijke samenwerking, ondanks het feit dat grensoverschrijdende samenwerking al jarenlang wordt gestimuleerd. Het is echter duidelijk dat deze samenwerking een concrete grensoverschrijdende meerwaarde heeft en schaalvoordelen kan opleveren voor de betrokken partijen. Intensieve grensoverschrijdende samenwerking kan van een ten opzichte van de rest van het land perifere grensregio een economisch en sociaal bloeiende Euregio maken. Deze meerwaarde en schaalvoordelen voor alle betrokken partijen zullen echter pas echt worden gerealiseerd als de samenwerking verder gaat dan het niveau van informatie-uitwisseling en als sprake is van echte afstemming van het beleid en investeringen om beleidsagenda's uit te voeren en gezamenlijke maatschappelijke problemen aan te pakken.

Daarom wordt in Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) de nadruk gelegd op de versterking van de juridische en bestuurlijke samenwerking tussen actoren. Aangenomen wordt dat de toegevoegde waarde hiervan het grootst is binnen de grote maatschappelijke uitdagingen *gezondere inwoners, leven en werken zonder*

grenzen en groene transformatie, en meer specifiek ten aanzien van de thema's arbeidsmarkt, veiligheid, mobiliteit en grensoverschrijdende gezondheidszorg. Een betere juridische en bestuurlijke samenwerking kan zich richten op het wegnemen van zowel harde als zachte obstakels.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling komen de volgende soorten acties voor steun in aanmerking:

- analyse van en onderzoek naar juridische en bestuurlijke obstakels in de grensregio, onderzoek naar (de haalbaarheid van) oplossingen en maatregelen om die oplossingen te stimuleren;
- het actief oplossen van structurele verschillen in wet- en regelgeving die in de grensoverschrijdende context een belemmerend effect hebben;
- verbetering van de bestuurlijke en ambtelijke samenwerking, beleidsvorming en -implementatie, met inbegrip van netwerken en monitoring;
- Euregionale e-producten en -diensten, zoals e-ticketing voor openbaar vervoer, cultuur, enz.;
- verbetering van de informatievoorziening aan inwoners en ondernemers over mogelijkheden aan de andere kant van de grens;
- training van werknemers bij organisaties die een grensoverschrijdende voorlichtende en/of adviserende functie hebben;
- acties op het gebied van openbare veiligheid;
- acties om de veerkracht te vergroten bij rampen die zich in het programmagebied voordoen, in nauwe samenhang met de gedefinieerde maatschappelijke uitdagingen voor deze specifieke doelstelling;
- 'border focal point', gericht op het aanpakken van specifieke grensoverschrijdende problemen en doorverwijzing naar het juiste niveau of de juiste instantie voor een oplossing;
- kleine-projectenfonds voor het initiëren van bestuurlijke en juridische maatregelen.

In het kader van deze specifieke doelstelling worden reguliere Interreg-projecten maar ook kleinere projecten ondersteund onder één pijler van een kleine-projectenfonds.

Deze specifieke doelstelling is bedoeld voor onderwerpen en activiteiten die niet onder de prioriteiten 1, 2 en 3 vallen, en ondersteunt zichtbare initiatieven die dichtbij de bevolking staan. Er zal één kleine-projectenfonds worden ontwikkeld en beheerd door de beheerder daarvan, met één pijler die is gericht op deze specifieke doelstelling) en een andere pijler die is gericht op de volgende specifieke doelstelling ISO 1.iii ter ondersteuning van people-to-people-acties.

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.4.1.2. Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
4	ISO 1.ii.	RCO 81 – INT	Deelname aan gezamenlijke acties over de grenzen heen	Aantal deelnames	38	750
4	ISO 1.ii.	RCO 87 – INT	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	Aantal organisaties	4	80
4	ISO 1.ii.	RCO 117 – INT	Oplossingen voor het in kaart brengen van juridische of bestuurlijke obstakels over de grenzen heen	Aantal oplossingen	1	15

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
4	ISO 1.ii.	RCR 82 – INT	Vermindering of oplossing van juridische of bestuurlijke obstakels over de grenzen heen	Aantal obstakels dat minder is geworden of is opgelost	0	2021	10	Monitoring-systeem	De ambitie is om 2/3 van de obstakels onder RCO 117 – INT te verminderen of op te lossen. Dus $2/3 \times 15 = 10$.
4	ISO 1.ii.	RCR 84 – INT	Organisaties die over de grenzen heen samenwerken na afronding van het project	Aantal organisaties	0	2021	56	Monitoring-systeem	Aangenomen wordt dat 70% van de organisaties die hebben deelgenomen ook na afloop van het project grensoverschrijdend zullen blijven samenwerken. Dus $0,7 \times \text{RCO 87 definitieve streefwaarde} = 56$.

2.4.1.3. Voornaamste doelgroepen

Voor reguliere Interreg-projecten (d.w.z. die niet onder het kleine-projectenfonds vallen) zijn de volgende voornaamste doelgroepen (dit is een niet-limitatieve opsomming) potentiële begunstigden in het kader van deze specifieke doelstelling:

- (semi-)overheid;
- onderzoeks- en/of onderwijsinstelling;
- publiek-private samenwerkingsverbanden;
- maatschappelijke organisaties;
- zorgorganisaties;
- openbaarvervoerbedrijven;
- bemiddelende organisaties of beroepsverenigingen;
- (associaties van) inwoners;
- ondernemingen.

Voor de pijler van het kleine-projectenfonds die is gericht op juridische obstakels is de enige begunstigde EGTS EMR als beoogd beheerder van het kleine-projectenfonds. De lijst van uiteindelijk begunstigden in het kader van het kleine-projectenfonds, bij wie de financiële steun uiteindelijk terechtkomt, is uitgebreid. In de specifieke projectoproepen die de EGTS EMR zal initiëren, worden de nadere eisen voor de projecten vastgelegd.

2.4.1.4. Aangeven beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) is erop gericht de juridische en bestuurlijke samenwerking in het hele programmagebied te stimuleren. Voor de rest is er geen afbakening in het programmagebied, of afbakening in de vorm van specifieke grondgebieden. Evenmin wordt gebruik gemaakt van territoriale of gebiedsgebonden instrumenten.

2.4.1.5. Het voorgenomen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigden en dat geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinationaal wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

ISO 1.ii is gericht op het verbeteren van de juridische en administratieve samenwerking tussen actoren. Gezien de soorten acties die in het programma worden beschreven, worden subsidies als de meest geschikte vorm van steun beschouwd. Er is niet voorzien in de mogelijkheid van eventuele leningen en/of garanties.

2.4.1.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	ISO 1.ii.	173	€ 3.676.039

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	ISO 1.ii.	01	€ 3.676.039

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	ISO 1.ii.	33	€ 3.676.039

2.4.2 Specifieke doelstelling ISO 1.iii.

ISO 1.iii. Opbouwen van wederzijds vertrouwen, met name door het aanmoedigen van 'people-to-people'-acties

2.4.2.1. De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Inleiding

Deze specifieke doelstelling is gekozen om people-to-people-acties door, voor, via en met inwoners mogelijk te maken. Het doel is om inwoners en ondernemers bewust te maken van grensoverschrijdende samenwerking, de beleving in het grensgebied te vergroten, de levenskwaliteit van de inwoners van het programmagebied te verbeteren en wederzijds vertrouwen op te bouwen. De beschikbare middelen voor deze specifieke doelstelling worden volledig ingezet via een kleine-projectenfonds, hoofdzakelijk in de vorm van people-to-people-acties om grensoverschrijdende ontmoetingen en samenwerking te stimuleren en dagelijkse problemen voor inwoners en ondernemers op te lossen. Dit soort fondsen hebben hun meerwaarde reeds bewezen bij eerdere Interreg-programma's in het gebied en voorzien duidelijk in een behoefte. Het doel is te komen tot een langdurigere samenwerking tussen de actoren.

Daarom wil Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) deze people-to-people-acties voor, door en met inwoners voortzetten. Aangenomen wordt dat de meerwaarde hiervan het grootst is binnen de grote maatschappelijke uitdagingen *gezondere inwoners, leven en werken zonder grenzen* en *groene transitie*. Het zou echter mogelijk moeten zijn om dit instrument aantrekkelijker te maken voor nieuwe soorten acties en doelgroepen door het beheer van het kleine-projectenfonds en de people-to-people-acties te vereenvoudigen.

Soorten acties

In het kader van deze specifieke doelstelling zijn de volgende people-to-people-acties subsidiabel:

- informatiebijeenkomsten;
- culturele dagen;
- festivals;
- sportevenementen;
- publicaties;

Het soort initiatieven dat in aanmerking komt, zal nader worden uitgewerkt door de beheerder van het kleine-projectenfonds (EGTS EMR), zodat er meer richting kan worden gegeven tijdens de uitvoering.

Deze specifieke doelstelling is bedoeld voor onderwerpen en activiteiten die niet onder de prioriteiten 1, 2 en 3 vallen, zodat er zichtbare initiatieven worden ontwikkeld die dichtbij inwoners staan. Er zal één kleine-projectenfonds worden ontwikkeld en beheerd door de beheerder van het kleine-projectenfonds, met één pijler die is gericht op bestuurlijke en juridische acties in het kader van specifieke doelstelling ISO 1.ii en een andere pijler (namelijk deze) onder specifieke doelstelling ISO 1.iii ter ondersteuning van people-to-people-acties.

De soorten acties in het kader van deze specifieke doelstelling zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do No Significant Harm'), aangezien niet verwacht wordt dat ze op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben. Voor verdere onderbouwing verwijzen we naar de SMB-screening.

2.4.2.2. Indicatoren

Referentie: punt (e)(ii) van artikel 17(3), punt (c)(iii) van artikel 17(9)

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code [5]	Indicator	Meeteenheid [255]	Mijlpaal (2024) [200]	Uiteindelijke streefdoel (2029) [200]
4	ISO 1.ii.	RCO 81 – INT	Deelname aan gezamenlijke acties over de grenzen heen	Aantal deelnames	13	250
4	ISO 1.iii.	RCO 87 – INT	Organisaties die grensoverschrijdend samenwerken	Aantal organisaties	3	60

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
4	ISO 1.ii.	RCR 84 – INT	Organisaties die over de grenzen heen samenwerken na afronding van het project	Aantal organisaties	0	2021	42	Monitoring-systeem	Aangenomen wordt dat 70% van de organisaties die hebben deelgenomen ook na afloop van het project

									grensoverschrijdend zullen blijven samenwerken. Dus 0,7 x RCO 87 definitieve streefwaarde = 42.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

2.4.2.3. Voornaamste doelgroepen

De enige begunstigde in het kader van deze specifieke doelstelling is EGTS EMR als beoogd beheerder van het kleine-projectenfonds.

Bij het kleine-projectenfonds voorzien wij de volgende voornaamste doelgroepen (dit is een niet-limitatieve opsomming) als begunstigden:

- basis- en middelbare scholen, of de rechtspersonen die deze besturen;
- (verenigingen van) inwoners, met een speciale focus op jeugd en jongeren;
- maatschappelijke organisaties en NGO's (verenigingen en stichtingen);
- MKB/KMO;
- (semi-)overheid;
- publiek-private samenwerkingsverbanden.

Hoewel het initiatief om projectaanvragen in te dienen voor people-to-people-acties breed en bottom-up moet zijn, kan de EGTS EMR zich in een bepaalde oproep ook top-down richten op bepaalde soorten initiatieven of op bepaalde categorieën doelgroepen. Verdere eisen worden geformuleerd in de specifieke projectoproepen.

2.4.2.4. Aangeven beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) is erop gericht people-to-people-acties in het hele programmagebied te stimuleren. Voor de rest is er geen afbakening in het programmagebied, of afbakening in de vorm van specifieke grondgebieden. Evenmin wordt gebruik gemaakt van territoriale of gebiedsgebonden instrumenten.

2.4.2.5. Het voorgenomen gebruik van financieringsinstrumenten

Bij de start van het programma is het uitgangspunt dat acties alleen worden ondersteund via subsidies aan begunstigden en dat er geen gebruik wordt gemaakt van financieringsinstrumenten.

Het opzetten van een financieringsinstrument binnen een multinationalaal wet- en regelgevingskader is immers uitermate complex. Bovendien is een financieringsinstrument altijd gebaseerd op slechts één aanwijsbare lenende organisatie, hetgeen niet strookt met het beginsel van grensoverschrijdende samenwerking in dit Interreg-programma, waar meerdere organisaties bij betrokken zijn.

ISO 1.iii is erop gericht om people-to-people-acties door, voor, via en met inwoners mogelijk te maken. Het doel is om inwoners en ondernemers bewust te maken van grensoverschrijdende samenwerking, de beleving in het grensgebied te vergroten, de levenskwaliteit van de inwoners van het programmagebied

te verbeteren en wederzijds vertrouwen op te bouwen. Gezien de soorten acties die in het programma worden beschreven, worden subsidies onder een overkoepelend kleine-projectenfonds als de meest geschikte vorm van steun beschouwd. Er is niet voorzien in de mogelijkheid van eventuele leningen en/of garanties.

2.4.2.6. Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: Dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	ISO 1.iii.	173	€ 2.090.347

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	ISO 1.iii.	01	€ 2.090.347

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	Specifieke doelstelling	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	ISO 1.iii.	33	€ 2.090.347

3. Financieringsplan

3.1 Financiële toewijzingen per jaar

Tabel 7

<i>Fonds</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>Totaal</i>
<i>EFRO</i> <i>(grensoverschrijdende samenwerking)</i>	€ 0	€ 21.469.443	€ 21.814.305	€ 22.166.066	€ 22.524.861	€ 18.664.566	€ 19.037.854	€ 125.677.095
<i>IPA III CBC⁶</i>								
<i>NDICI-CBC⁷</i>								
<i>IPA III⁸</i>								
<i>NDICI⁹</i>								
<i>OCTP¹⁰</i>								
<i>Interreg-fonds¹¹</i>								
<i>Totaal</i>								

De financiële toewijzingen per jaar zijn opgesteld op basis van bijlage XIV van Uitvoeringsbesluit (EU) 2021/1131 van de Commissie van 5 juli 2021. De toewijzing voor het jaar 2021 is gelijkmatig verdeeld over de jaren 2022, 2023, 2024 en 2025.

3.2 Totale financiële toewijzingen per fonds en nationale medefinanciering

⁶ Interreg A, externe grensoverschrijdende samenwerking

⁷ Interreg A, externe grensoverschrijdende samenwerking

⁸ Interreg B en C

⁹ Interreg B en C

¹⁰ Interreg C en D

¹¹ EFRO, IPA III, NDICI of OCTP, als een enkel bedrag in het kader van Interreg B en C

Tabel 8*

Beleids- doelstelling	Prioriteit	Fonds (indien van toepassing)	Berekenings- grondslag EU-steun (totale subsidiabele kosten of overheids- bijdrage)	EU-bijdrage (a) = (a1) + (a2)	Indicatieve uitsplitsing van de EU- bijdrage		Nationale bijdrage (b) = (c) + (d)	Indicatieve uitsplitsing van de nationale bijdrage		Totaal (e) = (a) + (b)	Percentage cofinan- ciering (f) = (a)/(e)	Bijdragen van de derde landen (ter informatie)
					Zonder TB overeenkomstig artikel 27, lid 1 (a1)	Voor TB overeenkomstig artikel 27, lid 1, (a2)		Nationale overheid (c)	Nationale particuliere financiering (d)			
1	Prioriteit 1	EFRO	Totale subsidiabele kosten	€ 44.351.489	€ 41.449.990	€ 2.901.499	€ 17.764.281	€ 12.434.997	€ 5.329.284	€ 62.115.770	71,4%	€ 0
		IPA III CBC ¹²		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
		NDICI-CBC ¹³		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
		IPA III ¹⁴		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
		NDICI ¹⁵		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
		OCTP ¹⁶		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
		Interreg- fonds ¹⁷		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2	Prioriteit 2	(fondsen zoals hierboven)		€ 39.912.817	€ 37.301.699	€ 2.611.118	€ 15.986.442	€ 13.588.476	€ 2.397.966	€ 55.899.259	71,4%	€ 0
4	Prioriteit 3	(fondsen zoals hierboven)		€ 35.242.756	€ 32.937.156	€ 2.305.600	€ 14.115.924	€ 13.692.446	€ 423.478	€ 49.358.680	71,4%	€ 0
ISO 1	Prioriteit 4	(fondsen zoals hierboven)		€ 6.170.033	€ 5.766.386	€ 403,647	€ 2.471.308	€ 2.347.743	€ 123,565	€ 8.641.341	71,4%	€ 0

¹² Interreg A, externe grensoverschrijdende samenwerking

¹³ Interreg A, externe grensoverschrijdende samenwerking

¹⁴ Interreg B en C

¹⁵ Interreg B en C

¹⁶ Interreg C en D

¹⁷ EFRO, IPA III, NDICI of OCTP, als een enkel bedrag in het kader van Interreg B en C

	Totaal	Alle fondsen	Totale subsidiabele kosten	€ 125.677.095	€ 117.455.231	€ 8.221.864	€ 50.337.955	€ 42.063.662	€ 8.274.293	€ 176.015.050	71,4%	€ 0
	Totaal	(fondsen zoals hierboven)	Totale subsidiabele kosten	€ 125.677.095	€ 117.455.231	€ 8.221.864	€ 50.337.955	€ 42.063.662	€ 8.274.293	€ 176.015.050	71,4%	€ 0

4. Maatregel die is genomen om de relevante partners te betrekken bij de opstelling van het Interreg-programma en de rol van die programmapartners bij de uitvoering, het toezicht en de evaluatie

Betrokkenheid van de partners bij alle fasen van de programmacyclus is een belangrijk beginsel dat als leidraad dient voor de ontwikkeling en uitvoering van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE). Verschillende belanghebbenden uit het hele programmagebied zijn betrokken bij de opstelling van het Interreg-programma voor 2021-2027. In dit hoofdstuk worden de concrete betrokkenheid van deze belanghebbenden tijdens de voorbereidingsfase en de rol van de verschillende partners tijdens de uitvoering van het programma nader toegelicht.

Betrokkenheid bij het voorbereidingsproces

Alle 13 programmapartners zijn betrokken geweest bij het voorbereidingsproces van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE). Rekening houdend met de bepalingen van de Europese verordeningen en de doelstellingen van de partners heeft de **Werkgroep 2021-2027** (WG na 2020) een eerste ontwerpprogramma opgesteld.

In de WG na 2020 zaten vertegenwoordigers van de programmapartners, waaronder de regio's waarmee het programma tijdens Interreg V geprivilegieerde partnerschappen heeft gesloten. In de WG na 2020 zijn er ideeën en richtingen besproken betreffende de inhoud, het budget en het partnerschap voor het nieuwe programma, waarna de MA/het GS nieuwe werkdocumenten en/of concepten voor Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) heeft opgesteld. Zo is een werkproces ontstaan waarbij het nieuwe Interreg-programma stap voor stap vorm heeft gekregen. De eerste vergadering van de WG na 2020 vond plaats op 11 februari 2019, gevolgd door nog eens vier vergaderingen in 2019, zes vergaderingen in 2020, 21 vergaderingen in 2021 en 9 vergaderingen (tot nu toe) in 2022.

Tijdens dit proces werden twee openbare overlegondes georganiseerd om het brede publiek/maatschappelijke organisaties te raadplegen en ook om input voor verbeteringen te verzamelen.

De eerste openbare overlegonde ging met name over de eerste keuzes/inhoudelijke richting van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE), en was bedoeld om eerste reacties te krijgen op de richting van het nieuwe programma. Dit ontwerpprogramma werd op 24 oktober 2019 in het MECC in Maastricht gepresenteerd aan de deelnemers van de **stakeholderconferentie** 'Working together, across borders – Interreg EMR 2021-2027'. Er waren ongeveer 150 beleidsmakers, kennisinstellingen, bemiddelende organisaties, bedrijven en maatschappelijke organisaties uitgenodigd, waardoor sprake was van een brede vertegenwoordiging van actoren uit het programmagebied. Tijdens de stakeholderconferentie konden alle deelnemers hun doelstellingen, ideeën en wensen op tafel leggen en bespreken.

Zowel de programmapartners als de deelnemers van de stakeholderconferentie uitten de wens om de strategische doelstellingen voor Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) te concentreren rond een beperkt aantal maatschappelijke en economische uitdagingen in het grensgebied. Daarbinnen zou dan ruimte moeten zijn voor een multisectorale aanpak met het accent op de kernsectoren van het gebied. Daarnaast heeft een **uitgebreide analyse van externe bronnen** plaatsgevonden om de belangrijkste uitdagingen en strategische doelstellingen uit te werken. Deze externe bronnen bestaan uit documenten zoals de landspecifieke aanbevelingen voor België, Duitsland en Nederland en de oriënterende nota over

grenzen voor de EMR van de Europese Commissie en verder de sociaal-economische analyse, SWOT en beleidsdocumenten van de programmapartners.

Door de input van partners, belanghebbenden en de analyse van de documenten te combineren, hebben de programmapartners vijf **grote maatschappelijke uitdagingen** geformuleerd die gelden als het profiel, de ambitie en de verhaallijn van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE).

De Werkgroep na 2020 heeft het ontwerpprogramma vervolgens in 2020 en 2021 stapsgewijs verder uitgewerkt en ontwikkeld door de formulering van de grote maatschappelijke uitdagingen voor het Maas-Rijn-gebied uitgebreider te bespreken, ook met het doel om het aantal specifieke doelstellingen verder te rationaliseren. Een belangrijke vervolgstap in dit proces is het opstellen van een matrix waarin de menulist van de door de Europese Commissie voorgeschreven Beleidsdoelstellingen en Specifieke doelstellingen naast de maatschappelijke uitdagingen in het Maas-Rijn-gebied wordt gelegd. In dit stadium is er waardevolle input gekomen van de desk officer van de Europese Commissie over de wijze waarop elk van de specifieke doelstellingen moet worden geïnterpreteerd. Op deze manier heeft de Werkgroep na 2020 geprobeerd het aantal onderwerpen en specifieke doelstellingen van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) verder te beperken en een hoge mate van consensus te bereiken.

Uiteindelijk heeft dit geleid tot de selectie van **vijf grote maatschappelijke uitdagingen** met een grensoverschrijdende impact op het gehele EMR-programmagebied. Deze selectie biedt een leidraad voor de toekenning van middelen uit het Interreg-programma Maas-Rijn (NL-BE-DE).

- Industriële transitie;
- Groene transformatie;
- Gezondere inwoners;
- Toerisme in een kwalitatief hoogwaardige regio;
- Wonen en werken zonder grenzen.

In het vervolgproces zijn thematische en inhoudelijke experts geraadpleegd om voor elk onderwerp precies helder te krijgen wat concreet de belangrijkste uitdagingen zijn en hoe die kunnen worden aangepakt, waarbij concreet werd nagedacht over mogelijke acties in de uitvoeringsfase. De volgende (wegens de coronamaatregelen) digitale **expertsessies** hebben plaatsgevonden:

- Expertsessie: Hernieuwbare energie in combinatie met industriële transitie (8 september 2020) – 2 deelnemers;
- Expertsessie: Toerisme (4 november 2020) – 8 deelnemers;
- Expertsessie: Klimaatmaatregelen/-adaptatie (21 januari 2021) – 7 deelnemers;
- Expertsessie: Industriële transitie (26 januari 2021) – 17 deelnemers;
- Expertsessie: Gezondheid (26 januari 2021) – 13 deelnemers;
- Expertsessie: Circulaire economie (27 januari 2021) – 10 deelnemers;
- Expertsessie: Tweede expertsessie over toerisme (10 februari 2021) – 11 deelnemers;
- Expertsessie: Tweede expertsessie over hernieuwbare energie (11 maart 2021) – 19 deelnemers.

Tijdens de voorbereiding van deze sessies werd elke programmapartner gevraagd een voorstel te doen voor eventuele experts op het gebied van de bovengenoemde thema's. Dit heeft geresulteerd in een

brede pool experts uit het bedrijfsleven, onderwijs- en kennisinstellingen en andere relevante maatschappelijke organisaties.

Daarnaast is op 30 november 2020 een brede **openbare overlegronde** gehouden. Ook dit betrof een digitale bijeenkomst. Aan de hand van deelnemerslijsten van eerdere evenementen en via social media en websitecontacten waren er ongeveer 1.700 mensen uitgenodigd voor deze openbare overlegronde. Door ook studenten van Zuyd Hogeschool en de Universiteit Maastricht uit te nodigen was er speciale aandacht voor de jongere generatie. Ongeveer 250 personen hadden zich voor de openbare overlegronde ingeschreven. In totaal hebben 177 deelnemers daadwerkelijk deelgenomen, waarbij zij kennis hebben genomen van de concrete opzet en inhoud van (het ontwerpprogramma van) Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) en waardevolle input en ideeën hebben aangedragen voor de verdere uitwerking van het programma en het daaropvolgende uitvoeringsproces.

Naast deze evenementen op programmaniveau hebben de verschillende programmapartners ook informatiebijeenkomsten in hun eigen regio's gehouden. Vlaanderen heeft bijvoorbeeld op 17 maart 2021 bij een specifiek op Interreg Maas-Rijn gericht evenement 68 mensen weten te bereiken. De deelnemers waren vooral afkomstig uit het programmagebied of de nabije omgeving ervan en bestonden zowel uit nieuwkomers als ervaren projectorganisaties. De achtergrond van de deelnemers was zeer divers: ze vertegenwoordigden alle thema's van het programma en alle soorten organisaties waarop het programma zich richt. Daarnaast is Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) ook gepresenteerd in combinatie met andere Interreg- of EU-fondsen (Regionale EFRO-programma's, Horizon, Creative Europe, Transport, LIFE), met een gemiddelde opkomst van 200-300 mensen.

Uiteindelijk is het definitieve programma begin 2022 door de programmapartners goedgekeurd. Op 28 september 2022 is de inhoud van het programma gepresenteerd tijdens het startevenement in Hasselt, dat bestond uit een High-Level Meeting en een publieksevenement.

Rol van de partners bij de uitvoering, het toezicht en de evaluatie

Het is duidelijk de bedoeling de relevante programmapartners te betrekken bij de uitvoering, het toezicht en de evaluatie van het programma. De programmapartners zijn vertegenwoordigd in de volgende organen:

- Monitoringcomité
- Stuurgroep

De Nederlandse provincie Limburg zal optreden als **Beheerautoriteit** (MA) van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) en is verantwoordelijk voor het opzetten van een afzonderlijke structuur voor de uitvoering van het programma, het **Gemeenschappelijk Secretariaat** (GS) genoemd. Het GS verleent bijstand aan de MA en de andere organen van het programma, verstrekt informatie aan potentiële begunstigen en ondersteunt begunstigen en partners.

De programmapartners zullen bij de uitvoering betrokken blijven, bijvoorbeeld door hun deelname aan het **Monitoringcomité (MC)** en de **Stuurgroep (SG)**. Het MC houdt toezicht op het management en de uitvoering van het programma. De stuurgroep beslist welke projecten worden geselecteerd. Zowel het MC als de SG wordt opgezet en georganiseerd onder verwijzing naar artikel 8 van de Gemeenschappelijke Bepalingen-verordening, waarin staat dat er een partnerschap moet worden

georganiseerd met een duidelijke politiek-bestuurlijke vertegenwoordiging, aangevuld met sociaal-economische partners. Daarom zullen de volgende partners in deze organen vertegenwoordigd zijn:

- gemeentelijke en andere overheidsinstanties
- economische en sociale partners
- onderzoeksinstituten en universiteiten
- relevante maatschappelijke instanties, milieuorganisaties, instanties die verantwoordelijk zijn voor de bevordering van sociale inclusie, grondrechten, rechten van personen met een beperking, gendergelijkheid en non-discriminatie.

De Europese Commissie, de EGTS Euregio Maas-Rijn en het Duitse Bondsministerie voor Economische Zaken en Klimaatbescherming (*Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz*) maken ook deel uit van het MC.

De concrete details van en afspraken over de opzet van het MC en de SG worden nog uitgewerkt, maar zullen uiterlijk binnen drie maanden na de formele goedkeuring van het programma gereed en operationeel zijn.

Gedurende het hele programma zal worden gezocht naar synergie en complementariteit met andere EU-programma's, ook bij de samenstelling van het MC en de SG.

Europese gedragscode inzake partnerschap

De programmapartners van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) hebben rekening gehouden met de 'Europese gedragscode inzake partnerschap' (Verordening (EU) nr. 240/2014). Dit wordt als volgt geïnterpreteerd:

- Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) is bij de voorbereiding en uitvoering van het programma transparant over de selectie van partners;
- Het programma informeert de partners voldoende en geeft hun voldoende tijd voor inspraak bij het raadplegingsproces;
- Het programma zorgt ervoor dat de partners bij alle fasen van het proces worden betrokken, van de planning tot de evaluatie;
- De MA/het GS ondersteunt de capaciteitsopbouw van de partners door te zorgen voor gerichte ondersteuning en training voor potentiële aanvragers, met name nieuwe doelgroepen zoals burgerinitiatieven en andere maatschappelijke organisaties. Dit gebeurt voornamelijk door middel van webinars en online-informatie (zie ook hoofdstuk 5).
- Het programma creëert platforms voor de onderling uitwisseling van ervaringen en goede praktijken.

Europese initiatieven

De programmapartners volgen en ondersteunen de Europese initiatieven. Ze hebben onder meer kennisgenomen van de initiatieven 'Nieuw Europees Bauhaus' en 'Europese kwaliteitsprincipes voor EU-gefinancierde interventies met een mogelijke impact op het cultureel erfgoed'; hiermee zal bij de uitvoering van het programma terdege rekening worden gehouden.

Tijdens de uitvoering van het programma bevordert de MA de strategische inzet van overheidsopdrachten met het oog op strategische doelstellingen (onder meer werken aan professionalisering om institutionele capaciteitstekorten aan te pakken). Begunstigden zouden moeten worden aangemoedigd om meer aandacht te besteden aan criteria op het gebied van kwaliteit en

levenscycluskosten. Waar mogelijk moeten niet alleen milieuaspecten (bijvoorbeeld criteria voor groene overheidsopdrachten) maar ook sociale aspecten en innovatiestimuleringsmaatregelen worden meegenomen in de procedures voor overheidsopdrachten.

5. Aanpak van de communicatie en zichtbaarheid voor het Interreg-programma (doelstellingen, communicatiekanalen, waaronder social media indien van toepassing, gepland budget en relevante indicatoren voor toezicht en evaluatie)

Doelgroepen

Wij onderscheiden drie hoofddoelgroepen, met een aantal afzonderlijke subgroepen:

1. (Potentiële) begunstigden / aanvragers

2. Inwoners en politieke actoren

3. Andere belanghebbenden

Doelstellingen

Effectieve communicatie rond Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) moet zorgen voor onderlinge steun en empowerment binnen de Interreg-gemeenschap bij het realiseren van een gemeenschappelijk missie en visie in het kader van het EU-cohesiebeleid. Het belangrijkste is dat het grote publiek begrijpt waar het bij de projecten om gaat en wat hun bijdrage is aan de doelstellingen van het programma. De doelstellingen per doelgroep zijn:

1. (Potentiële) begunstigden / aanvragers

- Het onder de aandacht brengen van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE);
- (Potentiële) aanvragers stimuleren om subsidie aan te vragen mits het relevante aanvragen van goede kwaliteit betreft;
- Transparante informatie verstrekken over subsidiemogelijkheden, projectvereisten, beleid, processen en besluitvorming;
- (Potentiële) begunstigden helpen om actief en doeltreffend over projecten te communiceren;

De MA/het GS wil de begunstigden duidelijke begeleiding bieden. Vóóraf worden templates ontwikkeld en ter beschikking gesteld om de communicatie van de begunstigden te harmoniseren. Dit is niet bedoeld om rigide kaders te definiëren voor de begunstigden maar om duidelijkheid te creëren over wat vereist is en waar er ruimte bestaat voor eigen initiatief. Het voorstel is om communicatieproducten onder te verdelen in drie categorieën:

- Categorie 1 'Vereist': Deze categorie omvat de ontwikkeling en implementatie van een standaardpakket van vereiste producten tegen een standaardprijs. Dit verplichte pakket bevat een standaardlogo, een standaardwebsite (vast wat betreft lay-out, geschikt voor mobiele telefoon, inclusief een automatische vertaaloptie, en in overeenstemming met de toegankelijkheidsregels voor websites), A3-posters, plaquette (indien van toepassing), standaard promotiemateriaal, een servicecontract voor het bijwerken van de website en (moet nog worden onderzocht) een eindrapport in de vorm van een infographic en een AVG-richtlijn.
- Categorie 2 'Optioneel': Dit zijn communicatieproducten die door de MA/het GS worden ontwikkeld. Deze kunnen als voorbeeld/template worden gebruikt door de begunstigden, die ze kunnen aanpassen aan hun eigen project. De MA/het GS helpt de begunstigden na te denken over hoe deze optionele producten zodanig kunnen worden aangepast dat zij projectspecifiek worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om briefpapier, persberichten, digitale nieuwsbrief, banners, folders, schermen voor

faciliteiten, social media, PR en richtsnoeren voor evenementen (kick-off-/sloてevenement of informatiebijeenkomsten).

- Categorie 3 'Individueel': Deze categorie omvat eigen, individuele communicatieproducten, zoals social-mediakanalen.

2. Inwoners en andere geledingen van het grote publiek

- Zorgen dat onder het grote publiek de bekendheid met het Interreg-programma en met de door Interreg Maas-Rijn gesubsidieerde projecten toeneemt;
- Voorlichting geven over de effecten van het gebruik van EU-middelen, resulterend in concrete resultaten die een meerwaarde hebben in het leven van mensen;
- Voorlichting geven over de grensoverschrijdende samenwerking binnen het programmagebied.

Wat onze communicatie met het grote publiek betreft, zal actiever gebruik worden gemaakt van social media.

3. Andere belanghebbenden

- Andere belanghebbenden informeren over en betrekken bij het programma,
- Informeren over de voortgang, de resultaten en de meerwaarde van het programma.

Communicatiekanalen

Bij het gebruik van communicatiekanalen en -middelen kiezen we voor een crossmediale aanpak. Het embleem van de EU moet duidelijk zichtbaar op al het communicatiemateriaal worden aangebracht. Naast het embleem wordt steeds '(Mede)gefinancierd door de Europese Unie' vermeld. De communicatiekanalen die we gaan gebruiken zijn:

1. Website van het programma

De website www.interreg-meuse-rhine.eu is de belangrijkste bron van informatie voor alle doelgroepen. Informatie voor (potentiële) begunstigden en tussenpersonen is snel te vinden en te begrijpen en projecten zijn duidelijk zichtbaar. Het projectoverzicht wordt regelmatig bijgewerkt. De MA/het GS publiceert ook informatie over komende projectoproepen.

2. Online media

- Social media LinkedIn, Facebook, Instagram en YouTube. Instagram is een nieuw kanaal voor ons, bedoeld om een jongere doelgroep te bereiken;
- Publieksversie van het jaarverslag;
- Een verbeterde digitale nieuwsbrief;
- Externe kanalen van programmapartners;
- Online community voor begunstigden (bijvoorbeeld een Interreg Teams Network).

3. Evenementen

- Werkbezoeken;
- Webinars en workshop over communicatie (richtsnoeren, tips & tricks, templates);
- Publiciteitsmomenten;
- Mediacampagnes.

4. Visuele media

- Bedrijfsfilm over het programma.

5. Gedrukt materiaal (zo mogelijk ook digitaal beschikbaar)

- Factsheets over de calls;
- Advertorials in relevante tijdschriften en kranten;
- Achtergrondartikelen en persberichten.

Er is een aantal specifieke communicatie-indicatoren ontwikkeld om de output, de resultaten en het effect van communicatieacties te meten. Een voorbeeld van een indicator voor elk van de drie categorieën is:

- Output: websitebezoekers,
- Resultaat: percentage begunstigden dat nogmaals een aanvraag zou indienen voor het programma,
- Effect: aantal mensen met een positievere mening over het programma.

Meer hierover is te vinden in de bijlage 'Indicatoren voor de monitoring en evaluatie van communicatieactiviteiten Interreg Maas-Rijn'.

Wat de OSI's (operations of strategic importance) betreft, zullen het Gemeenschappelijk Secretariaat, de RA's, de programmapartners en de begunstigden samenwerken bij de communicatie over deze projecten. Verhalen ('storytelling') zijn een geschikte manier om het belang van deze OSI's op een begrijpelijke manier over te brengen.

Het totale communicatiebudget voor dit programma bedraagt € 1,14 miljoen.

6. Indicatie van de steun aan kleinschalige projecten, met inbegrip van kleine projecten in het kader van fondsen voor kleinschalige projecten

Bij Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zal, net als bij het INTERREG EMR V-programma, gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid om kleinschalige projecten te subsidiëren. Dit zal concreet gebeuren in het kader van specifieke doelstelling 1.ii van het Interreg-programma onder prioriteit 4, waar een deel van de toegewezen middelen zal worden gebruikt om kleinschalige projecten te ondersteunen via een fonds voor kleine projecten. Een andere pijler van dit kleine-projectenfonds zal kleine 'people-to-people'-acties ondersteunen in het kader van specifieke doelstelling 1.iii van het Interreg-programma. De kleine projecten bieden een uitgelezen kans voor diverse doelgroepen, zoals inwoners, regionale en lokale organisaties en overheden, om op een kleinschalige, inhoudelijke manier grensoverschrijdend samen te werken. Het kleine-projectenfonds richt zich op de juridische, bestuurlijke en sociale aspecten van grensoverschrijdende samenwerking en heeft als overkoepelend doel om de obstakels als gevolg van grenzen zoveel mogelijk weg te nemen. Het kleine-projectenfonds zal worden beheerd door de EGTS EMR, die als lead partner optreedt. In die rol is de EGTS EMR er ook verantwoordelijk voor dat de uiteindelijke begunstigden voldoen aan de communicatie-eisen zoals aangegeven in hoofdstuk 5. De nadere inhoudelijke en financiële uitwerking volgt op een later tijdstip.

Er zijn geen plannen (maar het is ook niet uitgesloten) om tijdens de uitvoering van het programma nóg een kleine-projectenfonds op te zetten in het kader van een van de andere specifieke doelstellingen. Afhankelijk van de verdere uitwerking van de innovatieregeling onder SD 1.iii zou dat nodig kunnen zijn.

7. Uitvoeringsbepalingen

7.1. Programma-autoriteiten

Tabel 10

Programma-autoriteiten	Naam van de instelling [255]	Naam van de contactpersoon [200]	E-mail [200]
Beheerautoriteit, inclusief de boekhoudfunctie	Provincie Limburg (NL)	Rob van Vugt als coördinator van Cluster EMR	r.van.vugt@prvlimburg.nl
Nationale autoriteit (voor programma's met deelnemende derde landen, indien van toepassing)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Auditautoriteit	Auditdienst Rijk (ADR) van het Nederlandse Ministerie van Financiën	Martin de Witte	m.l.a.witte@minfin.nl
Groep auditors die is samengesteld uit vertegenwoordigers	Nog te bepalen	Nog te bepalen	Nog te bepalen
Instantie waaraan de Commissie de betalingen verricht	Provincie Limburg (NL)	Rob van Vugt als coördinator van Cluster EMR	r.van.vugt@prvlimburg.nl

7.2. Procedure voor het instellen van het gezamenlijke secretariaat

Op basis van artikel 46(2) van de ETS-verordening heeft de MA het initiatief genomen voor het instellen van een Gezamenlijk Secretariaat (GS), met voldoende personeel dat diverse talen spreekt om zijn taken efficiënt en tijdig uit te kunnen voeren, waarbij ook rekening is gehouden met het samenwerkingsverband van het programma. Het GS biedt ondersteuning bij de uitvoering van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) en verleent administratieve ondersteuning aan de programma-autoriteiten (art. 45 ETS (1 en 2)), het Monitoringcomité en de Stuurgroep. Maar bovenal: het GS is de belangrijkste interface tussen het programma en de (potentiële) begunstigden.

Net als in de programmaperiode 2014-2020 is het GS verantwoordelijk voor de uitvoering van alle technisch-administratieve taken in verband met Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE). Het GS opereert vanuit Maastricht (zetel van de MA), en de planning en werkzaamheden van het GS worden begeleid door de MA voor zover het de planning van activiteiten betreft.

Het GS heeft de volgende taken:

- Verstrekken van algemene informatie over Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) en het lanceren van calls voor potentieel begunstigden;
- Algemene projectacquisitie in het kader van calls;
- Fungeren als contactpersoon voor de aanvragers tijdens het proces van projectontwikkeling;

-
- Toetsing van projectaanvragen op basis van de technische en financiële voorschriften en van de Interreg-doelstellingen en de grensoverschrijdende meerwaarde; dit moet uiteindelijk leiden tot een advies aan de Stuurgroep over de selectie van projecten;
 - Maatregelen op het gebied van kwaliteitsbeheer en afstemming met de regionale antennes;
 - Toezicht op goedgekeurde projecten en toezicht op de uitvoering, inclusief het verrichten van beheerscontroles op projectniveau;
 - Toezicht op de financiële en inhoudelijke voortgang van het programma;
 - Het uitvoeren van de boekhouding voor het programma;
 - Ondersteunen van de MA bij het beheer van het programma;
 - Verslaglegging aan en communicatie met de Europese Commissie;
 - Voorbereiding en leiden van de vergaderingen van de Stuurgroep en het Monitoringcomité;
 - Zorg dragen voor de communicatie en publiciteit van het programma en toezien op de communicatie van projecten;
 - Uitvoering van evaluatiemaatregelen op basis van een evaluatieplan.

Het GS wordt bij deze taken ondersteund door regionale antennes (RA's), die gevestigd zijn in de deelregio's van het programmagebied, en gedeeltelijk gefinancierd worden vanuit de technische bijstand. De RA's houden zich voornamelijk bezig met projectacquisitie en de communicatie omtrent het programma. Zij zijn de regionale pijlers van de MA/het GS. Enerzijds kennen zij de programmastrategie en de mogelijkheden die deze biedt, hebben zij een grensoverschrijdende visie op het hele programmagebied en hebben zij een grondige kennis van de interventielogica en het regelgevingskader van het programma. Anderzijds beschikken zij over gedetailleerde kennis van de specifieke sociaal-economische structuur van het gebied waarvoor zij verantwoordelijk zijn, hebben zij toegang tot de belangrijkste actoren in de sectoren waarop het programma is gericht en kennen zij de structurerende ecosystemen in hun specifieke regio.

De RA's mogen niet interveniëren en zijn niet betrokken bij de beoordelings- en selectieprocessen van projecten, zodat eventuele belangenconflicten worden voorkomen. Daarnaast is het ook niet toegestaan dat zij hun regio in enige programmacommissie vertegenwoordigen. In nauwe samenwerking met het GS kunnen de RA's helpen bij de ondersteuning van projecten en begunstigden tijdens de uitvoeringsfase en de afsluiting.

Bij deze gedecentraliseerde insteek zijn duidelijke beheersovereenkomsten extreem belangrijk. Een juridische overeenkomst formaliseert enerzijds het operationele beheer van de RA door de MA-coördinator en anderzijds het management van personeelszaken door de werkgever van de RA. Een nieuw gecreëerde functie van Teamleader RA's binnen de MA/het GS zorgt voor een effectieve afstemming en samenwerking tussen de RA's en de andere functies binnen de MA/het GS.

Wat e-cohesie en elektronische gegevensuitwisseling betreft, zal de MA voor de uitvoering van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) een systeem voor elektronische gegevensuitwisseling (JEMS) opzetten en invoeren dat voldoet aan de eisen van bijlage XIV bij de Gemeenschappelijke Bepalingen-verordening. Dit systeem zal het ook mogelijk maken om cumulatieve programmagegevens elektronisch naar de EC sturen.

7.3 Verdeling van de aansprakelijkheden onder de deelnemende lidstaten en, indien van toepassing, derde landen en LGO's, in het geval van financiële correcties die door de beheersautoriteit of de Commissie worden opgelegd

De verdeling van de aansprakelijkheid tussen de deelnemende lidstaten en de programmapartners in geval van door de MA of de Europese Commissie opgelegde financiële correcties is geregeld in artikel 3 van de partnerschapsovereenkomst voor Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE).

Relevant zijn lid 2, 3 en 5 van artikel 3:

(2) In geval van ten onrechte betaalde en door de Europese Commissie terug te vorderen bedragen (artikel 52 van Verordening (EU) 2021/1059) ziet de MA erop toe dat elk bedrag dat als gevolg van een onregelmatigheid is betaald, wordt teruggevorderd van de lead partner of de enige partner. Projectpartners dienen ten onrechte uitbetaalde bedragen terug te betalen aan de lead partner. Als de lead partner er niet in slaagt terugbetaling van de andere projectpartners te verkrijgen of als de MA er niet in slaagt betaling van de lead partner of van de enige partner te verkrijgen, betaalt de lidstaat waarin de betrokken partner gevestigd is de ten onrechte aan die partner betaalde bedragen terug aan de MA. De MA is verantwoordelijk voor de terugbetaling van de betrokken bedragen aan de algemene begroting van de Unie, overeenkomstig de verdeling van de aansprakelijkheid tussen de lidstaten die deelnemen aan Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE). Zodra de betrokken lidstaat de MA de ten onrechte aan een partner betaalde bedragen heeft terugbetaald, kan deze lidstaat tegen die partner een terugvorderingsprocedure volgens nationaal recht continueren of instellen. Indien de terugvordering succesvol is, mag de betrokken lidstaat deze bedragen gebruiken voor de nationale cofinanciering van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE). De MA zal zich maximaal inspannen om ervoor te zorgen dat ten onrechte betaalde bedragen worden teruggevorderd. De lidstaten zullen in een zo vroeg mogelijk stadium worden ingelicht en de lead partner en andere partners van het project zullen formeel worden verzocht om terugbetaling, maar daarnaast zullen ook alle andere mogelijke middelen worden onderzocht en ingezet, met inbegrip van de overdracht van rechten aan de betrokken lidstaat.

(3) De aansprakelijkheid tussen de landen die bij Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) zijn betrokken, wordt bepaald op basis van ieders aandeel in de totale EFRO-toewijzing aan het programma.

(5) In het geval van forfaitaire of geëxtrapoleerde financiële correcties door de Europese Commissie die zijn gekoppeld aan een of meer systemische fouten die niet binnen de respectieve verantwoordelijkheden van de lidstaten van het programma vallen, zal de MA het Monitoringcomité voorstellen een besluit te nemen over de verdeling van het bedrag tussen de lidstaten op basis van de onregelmatigheid en de omstandigheden waarin deze zich heeft voorgedaan. Indien de lidstaten het niet eens worden over deze verdeling, wordt de financiële verantwoordelijkheid verdeeld tussen de lidstaten die deelnemen aan Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE). Het aandeel van elke lidstaat wordt berekend in verhouding tot de EFRO-bedragen die aan het programma zijn toegewezen. Het effect van mogelijke financiële correcties op de beschikbare middelen voor technische bijstand (TB), met name de financiering van de TB-kosten van programmapartners indien het EFRO-budget voor technische bijstand ontoereikend is als gevolg van financiële correcties, is ook meegenomen in de partnerschapsovereenkomst (artikel 4).

8. Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en financiering die niet gekoppeld is aan kosten

Tabel 11: Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en financiering die niet gekoppeld is aan kosten

<u>Voorgenomen gebruik van de artikel 94 en 95</u>	<u>JA</u>	<u>NEE</u>
<u>Na goedkeuring zal het programma voorzien in terugbetaling van de Uniebijdrage die is gedaan op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages voor de prioriteit, overeenkomstig artikel 94 van de GB-verordening (zo ja, vul aanhangsel 1 in)</u>	☐	☒
<u>Na goedkeuring zal het programma voorzien in terugbetaling van de Uniebijdrage die is gedaan door middel van financiering die niet gekoppeld is aan kosten, overeenkomstig artikel 95 van de GB-verordening (zo ja, vul aanhangsel 2 in)</u>	☐	☒

BIJLAGEN

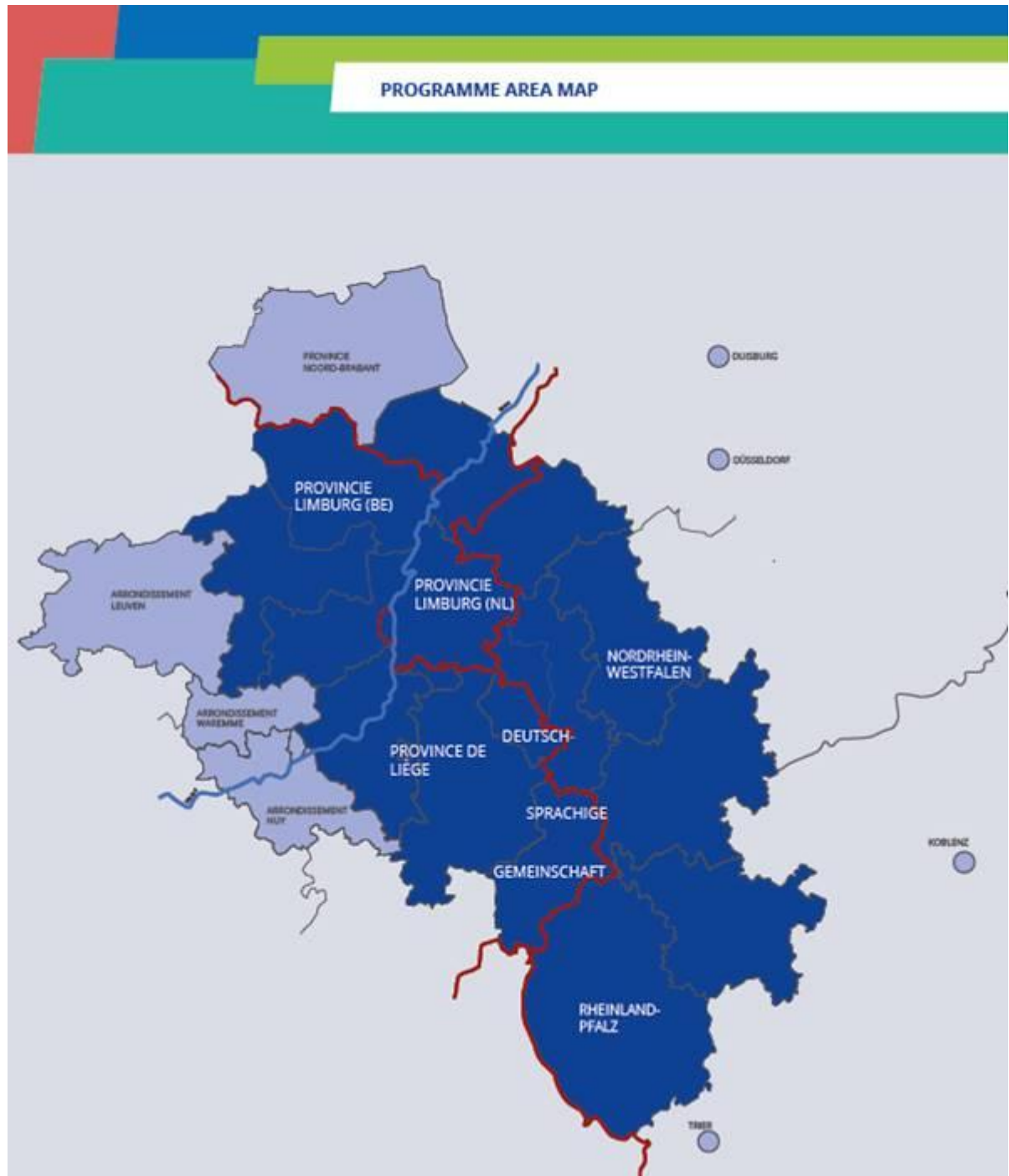
Kaart 1: Kaart van het programmagebied

Bijlage 1: **Uniebijdrage** op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages – niet van toepassing

Bijlage 2: **Uniebijdrage door middel van financiering die niet gekoppeld is aan kosten** – niet van toepassing

Bijlage 3a: **Lijst met geplande concrete acties die van strategisch belang zijn, met een tijdschema**

Kaart 1: Kaart van het programmagebied Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE)

Bijlage 1: **Uniebijdrage op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages¹⁸**

Model voor de indiening van gegevens voor beoordeling door de Commissie

Datum indiening van het voorstel	
Huidige versie	

Niet van toepassing.

Bijlage 2: Uniebijdrage op basis van financiering die geen verband houdt met kosten

Model voor de indiening van gegevens voor beoordeling door de Commissie

Datum indiening van het voorstel	
Huidige versie	

Niet van toepassing.

Bijlage 3a: Lijst met geplande concrete acties van strategisch belang, met een tijdschema

Een 'concrete actie van strategisch belang' (OSI: operation of strategic importance) levert een significante bijdrage aan de verwezenlijking van de doelstellingen van een programma en is onderworpen aan specifieke monitoring- en communicatiemaatregelen (GB-verordening).

De programmapartners stellen de hieronder vermelde OSI's voor:

1. OSI in het kader van SD 2.4, gericht op het verminderen van de negatieve gevolgen van of zelfs het helemaal voorkómen van overstromingen in het programmagebied (beschermingsmaatregelen tegen overstromingen, ruimte voor de rivier, betere wateropslag), die naar verwachting zullen toenemen als gevolg van de opwarming van de aarde;
2. OSI in het kader van SD 4.5, gericht op een betere coördinatie en samenwerking tussen medische instellingen en zorgorganisaties in het programmagebied, ingegeven door een zorgsector die onder grote druk staat als gevolg van corona, de schaarste aan voldoende (gekwificeerd) personeel, maar ook door de vergrijzing en de almaar stijgende zorgkosten;
3. OSI in het kader van SD 1.3, gericht op meer samenwerking tussen organisaties/intermediairs voor innovatiefinanciering in het programmagebied, wat moet leiden tot betere en gezamenlijke grensoverschrijdende instrumenten die de directe onderlinge samenwerking in MKB/KMO op het gebied van innovatie moeten ondersteunen en bevorderen. De OSI zal uiteindelijk ook grensoverschrijdend gedrag van MKB/KMO stimuleren en dit veerkrachtiger maken wat betreft de innovatiecapaciteit om producten, diensten en oplossingen te produceren die van gemeenschappelijk voordeel zijn voor het hele gebied.

De bovengenoemde projecten leveren een belangrijke bijdrage aan de verwezenlijking van de doelstellingen van Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE) en zijn derhalve van strategisch belang. De bestuursorganen van het programma behouden hun bevoegdheden met betrekking tot het lanceren en uitwerken van projectoproepen en het selecteren van projecten in het kader van deze OSI's. De financiering van deze OSI's is ook afhankelijk van de voorwaarde dat zij voldoen aan de selectiecriteria en -procedures voor projecten van het programma.

De programmapartners willen de mogelijkheid openlaten om één flagship-project per OSI-thema aan te wijzen, of om tijdens de uitvoeringsperiode te streven naar verscheidene projecten in het kader van de belangrijkste OSI.

Het GS, de RA's, de programmapartners en de begunstigden zullen samenwerken bij de communicatie over deze projecten. Door zowel de communicatiekanalen van het GS als die van de begunstigden te gebruiken, komt de boodschap beter over. Het actief vertellen van het verhaal ('storytelling') is een geschikte manier om het belang van deze OSI's op een begrijpelijke manier over te brengen.